

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΧΟΛΗ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ: ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ

***Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΥΘΩΝ ΓΙΑ ΦΥΤΑ ΣΤΗΝ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ
ΠΡΑΞΗ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ***

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ : ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΙΣΚΟΠΟΥΛΟΥ

A.M. : 7468

Επιβλέπουσα καθηγήτρια : ΒΑΚΑΛΗ ANNA

**Τριμελής επιτροπή : Βακάλη Άννα, Κωτόπουλος Τριαντάφυλλος, Κωτσαλίδου
Ευδοξία (Δόξα).**

**ΒΟΛΟΣ
2022**

Πίνακας περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
Περίληψη	5
Λέξεις κλειδιά	5
ABSTRACT	6
Keywords	6
Εισαγωγή	7
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	8
1.1. Η Θεατρική Αγωγή στο Πρόγραμμα Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	8
1.2. Η Δημιουργική Γραφή στο Πρόγραμμα Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	16
2.1. FLORA GRAECA. Ένα μνημειώδες έργο.....	16
2.2. Η σύζευξη της καλλιτεχνική εικονογράφησης και της επιστημονικής αρτιότητας μέσω της Τέχνης	20
2.3. Ο τρόπος αξιοποίησης του βιβλίου Flora Graeca	22
2.4. Χρήση του βιβλίου Flora Graeca ως αφόρμηση για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων Δημιουργικής Γραφής.	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	27
3.1. Μύθος. Η συμβολή του στον ανθρώπινο πολιτισμό.....	27
3.2. Εστιάζοντας στη μυθολογία με επίκεντρο τα φυτά	29
3.3. Αξιοποίηση μύθων στο θεατρικό παιχνίδι	30
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	31
1.α. Ο νάρκισσος.....	33
1.α.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος του νάρκισσου.....	34
1.β. Ο μανδραγόρας.....	41
1.β.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος του μανδραγόρα.	46
1.γ. Η μυρτιά.....	55
1.γ.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος της μυρτιάς.	57
1.δ. Η ελιά.....	66
1.δ.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος της ελιάς.	68
1.ε. Το κλήμα	76

1.ε.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος για το κλήμα.....	80
1.στ. Η ροδιά.....	89
1.στ.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος της ροδιάς.....	90
Συμπεράσματα.....	99
Επίλογος.....	100
Βιβλιογραφία.....	101

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί χωρίς την καθοριστική συμβολή της επιβλέπουσας καθηγήτριας μου Άννας Βακάλη. Την ευχαριστώ θερμά, για τον χρόνο, την υπομονή καθώς και για την πολύτιμη καθοδήγησή της. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα αξιότιμα μέλη της Επιτροπής, τον Κο Κωτόπουλο Τριαντάφυλλο καθώς και την Κα Κωτσαλίδου Ευδοξία, για την αξιολόγηση της εργασίας μου και για το χρόνο που διέθεσαν γι' αυτήν.

Περίληψη

Στο παρόν έργο αφού παρατίθεται η αφορμή και ο λόγος της δημιουργίας του στην Εισαγωγή, αναλύονται τα επιμέρους τμήματά του τα οποία και διακρίνονται στο θεωρητικό και το δημιουργικό μέρος και ακολουθούν τα συμπεράσματα στο τέλος της εργασίας. Το θεωρητικό μέρος περιλαμβάνει μία εκτενή αναφορά στην Θεατρική Αγωγή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, στο Πρόγραμμα Σπουδών, στην Δημιουργική Γραφή στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στο βιβλίο Flora Graeca, καθώς και στον μύθο και την συμβολή του στον ανθρώπινο πολιτισμό. Το δημιουργικό μέρος περιλαμβάνει υδατογραφίες πάνω σε διάφορα είδη του φυτικού βασιλείου τα οποία υπάρχουν στο βιβλίο Flora Graeca, και οι οποίες προβάλλονται ως αφορμή πριν από κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα. Κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα περιλαμβάνει στόχους που αφορούν κατά σειρά, στο βιβλίο Flora Graeca, στην Θεατρική Αγωγή και στην Δημιουργική Γραφή. Κάθε ρίζα, βότανο, φυτό αξιοποιείται μέσα από μια σειρά δραστηριοτήτων που υπηρετούν συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους οι οποίοι τίθενται πριν από κάθε δραστηριότητα.

Λέξεις κλειδιά

Flora Graeca, φυτά, βότανα, Δημιουργική Γραφή, Θεατρική Αγωγή, λαϊκοί μύθοι, εκπαίδευση.

ABSTRACT

In the present work, after the reason for its creation that its presented in the Introduction, the individual sections are analyzed, which are distinguished in the theoretical and creational part, and the conclusions follow at the end of the work. The theoretical part includes an extensive reference to Theatrical Education in primary education, to the Curriculum, to Creative Writing in Primary education, to the book *Flora Graeca*, as well as to the myth and its contribution to human culture. The creative part includes watercolors on various species of the plant kingdom which are found in the book *Flora Graeca*, and which are projected as an occasion before each educational activity. Each educational activity includes objectives related to the book *Flora Graeca*, Theatrical Education and Creative Writing. Each root, herb, plant is utilized through a series of activities that serve specific educational goals that are set before each activity.

Keywords

Flora Graeca, plants, herbs, Creative Writing, Theater Education, folk myths, education

Εισαγωγή

Η σχέση μεταξύ του Θεάτρου και Δημιουργικής Γραφής είναι στενή αν λάβει κανείς υπόψη πως η δημιουργία ενός έργου ξεκινά με την συγγραφή του και μάλιστα με τους υποκειμενικούς όρους που θέτει η φαντασία του κάθε δημιουργού. Πλείστα έργα έχουν αποτελέσει αφορμή για περαιτέρω ευφάνταστα έργα τα οποία γονιμοποιώντας τα ήδη υπάρχοντα παράγουν νέους κόσμους και αποδίδουν αιτιοκρατικές σχέσεις μέσα από τη πρότερη γνώση, την παρατήρηση και την αφαιρετική σκέψη. Με αφορμή λοιπόν το βιβλίο «Flora Graeca» (Sibthoriana), του John Sibthorp (1758-1976) και τις ενδιαφέρουσες υδατογραφίες του Ferdinand Bauer διευρύνθηκαν οι γνώσεις μας γύρω από την ύπαρξη και την ποικιλότητα των αυτοφυών μεσογειακών φυτών εμπλουτίζοντας τις επιστημονικές μας γνώσεις για αυτά, ενώ ταυτόχρονα μελετάμε το σημαντικό έργο αυτό σε αναλογία με τους μύθους των φυτών και των βοτάνων στην αρχαιότητα και τον τρόπο με τον οποίο αποδίδονταν ιδιότητες σε αυτά. Αυτός ο συγκερασμός, με αναφορά βεβαίως και σε άλλες βιβλιογραφικές πηγές που θα διατρέχουν το παρόν έργο, θα αποτελέσουν τη βάση τόσο για την θεωρητική θεμελίωση όσο και για την ανάπτυξη δημιουργικών δραστηριοτήτων που μπορούν να αξιοποιηθούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαιδευτική Βαθμίδα μέσα από τη θεατρική πράξη αλλά και τη Δημιουργική Γραφή.

Flora Graeca

Εικόνα

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1. Η Θεατρική Αγωγή στο Πρόγραμμα Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Το θέατρο συμβάλλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των συμμετεχόντων/ουσών-μαθητών/-τριών ως πολιτισμικό φαινόμενο, μορφωτικό αγαθό και διαδικασία δράσης. Η παιδαγωγική του αξία καθιστά επιτακτική την ανάγκη δυναμικής παρουσίας του μαθήματος της Θεατρικής Αγωγής στα Προγράμματα Σπουδών. Υπό αυτή την έννοια η Θεατρική Αγωγή στην εκπαίδευση αναπτύσσεται υπό το πρίσμα των σύγχρονων αντιλήψεων του επιστημονικού κλάδου της Παιδαγωγικής του Θεάτρου, που κατά τις τελευταίες δεκαετίες αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο. Βασικοί στόχοι της Παιδαγωγικής του Θεάτρου, μεταξύ άλλων είναι: η διερεύνηση της ανάπτυξης της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών/τριών, η καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου, η επαφή τους με τις αξίες του πολιτισμού και η ανάπτυξη συλλογικής και συνεργατικής συνείδησης στη σχολική κοινότητα. Το θέατρο στην εκπαίδευση συνιστά πολυδιάστατη πραγματικότητα με ετερόκλητα, συχνά, στοιχεία, που αντιστοιχούν στις ποικίλες όψεις του θεάτρου ως πολιτισμικού φαινομένου, καλλιτεχνικού και κοινωνικού γεγονότος. Μέσου επικοινωνίας και έκφρασης, προϊόντος πολιτιστικής δημιουργίας και αγωγής του κοινού. Εντασσόμενη στο εκπαιδευτικό σύστημα, η Θεατρική Αγωγή συμβάλλει στην εμπέδωση των ανθρωπιστικών αρχών και αξιών, θεμελιωδών εννοιών κοινωνικών γνώσεων και δεξιοτήτων και προσωπικών εμπειριών, που στο σύνολό τους προάγουν, καλλιεργούν και διαμορφώνουν τον ψυχικό και πνευματικό κόσμο των μαθητών/τριών. Ανανεώνει την επικοινωνιακή σχέση εκπαιδευτικού και μαθητών/τριών, με την υιοθέτηση και εφαρμογή αντιλήψεων, κινημάτων και θεωριών, που αφορούν :

- ✚ τον βιωματικό επικοινωνιακό και παιγνιώδη χαρακτήρα της μαθητείας, καθώς επίσης, την καλλιέργεια της συνεργατικής μάθησης και της στοχαστικής – κριτικής σκέψης,
- ✚ την ανάπτυξη του κοινωνικού εποικοδομητισμού για ενδυνάμωση γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων και της διερευνητικής στάσης στην κατάκτηση της γνώσης,
- ✚ την κοινωνική αλληλεπίδραση και ανταλλαγή σημασιών των μαθητών/τριών για νέες κατανοήσεις στη συλλογικότητα της μαθητικής

συνεργατικής ομάδας, η οποία αποτελεί το πλαίσιο για καλλιέργεια της δημιουργικής και κριτικής σκέψης και ταυτόχρονα της αυτονομίας του/της μαθητή/τριας για λήψη αποφάσεων και επίλυση προβλημάτων στη βάση της ζώνης επικείμενης ανάπτυξης

- ✚ τη δημιουργία κειμένων ως ανοιχτών και δυναμικών διαδικασιών, με βάση τον κριτικό γραμματισμό, την πολυτροπικότητα και τους πολυγραμματισμούς,
- ✚ την αποστασιοποίηση από το ρόλο, βάσει της ικανότητας για κριτικό στοχασμό και αξιοποίηση της ανταπόκρισης/αντίληψης του θεατή,
- ✚ τη σημασία της μετασχηματίζουσας μάθησης για την αλλαγή στάσεων, αντιλήψεων συμπεριφορών, πρακτικών και για τη διαμόρφωση νέων στρατηγικών ζωής, - την υποστήριξη της διαφοροποιημένης διδασκαλίας μέσω ποικίλων μορφών μάθησης και διδασκαλίας, προσαρμοσμένων στην ετερογένεια της σύγχρονης σχολικής τάξης (ΦΕΚ 6205/Β/23-12-2021).

Η Θεατρική Αγωγή αξιοποιεί ως θεμελιώδη στοιχεία της θεατρικής παιδείας μέσω της αποτελεσματικής διδασκαλίας και μάθησης:

- ✓ Το ψυχοκοινωνικό περιβάλλον
- ✓ Την κοινωνική και επικοινωνιακή φύση του θεάτρου,
- ✓ Τον βιωματικό χαρακτήρα του,
- ✓ Την συμβολική λειτουργία του.

Σύμφωνα με την [Εφημερίδα της Κυβερνήσεως](#) (2021), Τεύχος 2^ο, αριθ. Φύλλου 6205, ο γενικός σκοπός της Θεατρικής Αγωγής είναι υποβοήθηση της πνευματικής εξέλιξης, η κοινωνικοποίηση και η ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνατοτήτων των μαθητών/τριών. Με τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα στα οποία προωθούνται η θεατρική έκφραση, η επικοινωνία και η συνεργασία, οι μαθητές/τριες αποκτούν βιωματική σχέση με τα κείμενα, τους θεατρικούς ρόλους και τις αξίες που αναδεικνύουν.

Ως γενικοί στόχοι τίθενται οι εξής :

- Η ενδυνάμωση της προσωπικότητας των μαθητών/τριών.
- Η ομαδοσυνεργατική μάθηση, η ανάπτυξη συνείδησης του ακροατηρίου και η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης.

- Ενεργητική και ισότιμη εμπλοκή των μαθητών/τριων για τη δημιουργία αυθεντικού περιβάλλοντος.
- Η ελεύθερη έκφραση των μαθητών/τριών.
- Η ευαισθητοποίηση σε καίρια ζητήματα παγκόσμιας σημασίας (βιωσιμότητα, αειφορία κ.λ.π.) για απόκτηση «δεξιοτήτων ζωής».
- Η ενδυνάμωση της πολλαπλής νοημοσύνης και του μνημονικού καταγραφέα.
- Η ανάδειξη ενδιαφερόντων και κλίσεων των μαθητών/τριών.

Ως ειδικοί στόχοι τίθενται οι εξής :

- η εξωτερίκευση του ψυχοπνευματικού και συναισθηματικού πλούτου των μαθητών/τριών μέσω των εκφραστικών τους μέσων (σώμα, φωνή, χειρονομίες, λόγος),
- η αλληλεπίδραση κάθε μαθητή/τριας με το περιβάλλον (έμπυχο, άπυχο) και με τους «άλλους» στην ομάδα,
- η γνωριμία των μαθητών/τριών με πρόσωπα και γεγονότα από την ιστορία του θεάτρου και – μέσω αυτών- στην επαφή τους με αξίες και πρότυπα διαφορετικών εποχών και πολιτισμών με στόχο την καλλιέργεια διαπολιτισμικής επικοινωνίας,
- στη χρήση δραματικών (κειμενικών) και θεατρικών (σκηνικών) κωδίκων σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα του Προγράμματος Σπουδών και στην εξοικείωση των μαθητών/τριών με πρωτότυπη παραγωγή του δραματικού λόγου σε απλές και σύνθετες μορφές κειμένων και θεαμάτων.
- Στην παραγωγή πολιτιστικών προϊόντων από τους μαθητές/-τριες και στην ανάληψη, εκ μέρους τους της ευθύνης για τη διάχυσή τους στο ενδοσχολικό και στο εξωσχολικό περιβάλλον.

Στα προσδοκώμενα αποτελέσματα συγκαταλέγονται τα εξής :

- ✓ Η συστηματική επαφή των μαθητών/τριών με τις κλασικές αξίες (πολιτική συνείδηση, δικαιοσύνη, μέτρον, και μεσότης, φιλία και φιλότης, ευδαιμονία και αρετή, ανθρωπισμός), μέσω διαμόρφωσης κατάλληλου δραματικού περιβάλλοντος από την αρχαιοελληνική γραμματεία, την Ιστορία (και την τοπική) και τη λαϊκή παράδοση με στόχο την απόκτηση ανθρωπιστικής συνείδησης και πολιτειότητας,
- ✓ Η ανάπτυξη δράσεων, υπό το πρίσμα του ανοιχτού στοχοθετικού μοντέλου, στο πλαίσιο του Προγράμματος Σπουδών, με βάση τις ιδιαιτερότητες της

εκάστοτε σχολικής μονάδας (κουλτούρα κ.α.) και της τοπικής κοινωνίας (ΦΕΚ 6205/Β/23-12-2021).

Κύριες κατευθύνσεις και γενικές ενότητες για τις πρώτες τάξεις , σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, μπορεί να είναι :

- ✓ Η σωματική και κινησιολογική ανάπτυξη σε σχέση με το χώρο, την ομάδα, τον παρτενέρ.
- ✓ Η ψυχοσωματική έκφραση μέσα από το ελεύθερο παιχνίδι, τον οργανωμένο αυτοσχεδιασμό, την παντομίμα και την μιμητική
- ✓ Η ανάπτυξη της γλωσσικής και εκφραστικής ικανότητας μέσω του αυτοσχέδιου διαλόγου και της επεξεργασίας λογοτεχνικών κειμένων.

Στην Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού όπου έχουν πραγματοποιηθεί οι στόχοι του πρώτου επιπέδου, το παιδί λειτουργεί αποτελεσματικά μέσα στην ομάδα οριοθετώντας τον εαυτό του και τον άλλο και οι ασκήσεις είναι πιο σύνθετες. Αναμένεται :

- ✓ Ανάπτυξη της σχέσης με τη δράση και τη συμπεριφορά που μπορεί να οδηγήσει σε δραματοποίηση
- ✓ Διεύρυνση της σχέσης του παιδιού με το λόγο και τη γλωσσική συμπεριφορά. Επαφή με λογοτεχνικά κείμενα

1.2. Η Δημιουργική Γραφή στο Πρόγραμμα Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Ο όρος «Δημιουργική Γραφή», προσπάθεια απόδοσης του αγγλοσαξονικού «creative writing», παραπέμπει ευθύς εξαρχής σε διφορούμενα νοήματα. (Κωτόπουλος, 2012: 1). Ο όρος χρησιμοποιείται σήμερα με διττή σημασία: υπονοεί την ικανότητα να ελέγχει και να δαμάζει κανείς τις δημιουργικές σκέψεις και να τις μετατρέπει σε γραφή (Σουλιώτης, 2012), αλλά «εμπεριέχει στην ευρεία του σημασία και το σύνολο των διάφορων εκπαιδευτικών πρακτικών και τεχνικών που στοχεύουν στην κατάκτηση συγγραφικών (λογοτεχνικών) δεξιοτήτων» (Καρακίτσιος 2012α: 1). Είναι δηλαδή μια προσέγγιση της γραφής που την καθιστά εκπαιδευτική αλλά με παιγνιώδη τρόπο (οπ. αναφ. στη Χατζή, 2015).

Η Δημιουργική Γραφή, όπως φαίνεται και στους τιθέμενους στόχους της Θεατρικής Αγωγής, αποτελεί αντικείμενο το οποίο συνδέεται άμεσα με τη θεατρική πράξη, γι' αυτό και έχει συμπεριληφθεί σε αυτήν. Η Δημιουργική Γραφή είναι μια σύγχρονη εκπαιδευτική μέθοδος που προσεγγίζει με βιωματικό τρόπο το λόγο και τις δυνατότητες του, συνδυάζοντας το παιχνίδι με τη μάθηση. Στηρίζεται στην αναδόμηση των στοιχείων μια λέξης, μιας πρότασης ή του κειμένου, με σκοπό την παραγωγή νέων κειμένων (Μανδηλαράς, Τσιλιμένη, & Παπαρούση, 2010: 135). Στόχοι αυτής της εκπαιδευτικής μεθόδου είναι η καλλιέργεια προσωπικής σχέσης με τις λέξεις και τον τρόπο με τον οποίο αυτές συνδυάζονται για να σχηματίσουν ένα ομοιογενές σύνολο, η ευαισθητοποίηση του παιδιού απέναντι στο λεκτικό υλικό και η συμφιλίωσή του με την πρακτική (τη γραφή) που συνήθως το φοβίζεται ή το απωθεί.

Ακόμα στόχο αποτελούν η δημιουργία ερεθισμάτων για παράλληλες ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη, όπως θεατρικά παιχνίδια κλπ., η δημιουργία ενός «αντίβαρου φαντασίας» στους απαραίτητους κανόνες και νόμους που διέπουν τη γλώσσα και την έκφραση και πάνω απ' όλα να κατανοήσει το παιδί πως η γλώσσα πλάθεται κάθε στιγμή που τη γράφουμε ή τη μιλάμε (Μανδηλαράς κ.συν., 2010: 135-136). Όσον αφορά το κομμάτι που απασχολεί τη Δημιουργική Γραφή στην τάξη, το σημαντικότερο στοιχείο της μεθόδου είναι η απουσία του διπολικού σχήματος ελέγχου «σωστό»-«λάθος», καθώς όλες οι «απαντήσεις» θεωρούνται «σωστές». (Μανδηλαράς κ.συν., 2010: 135-137). Έτσι, το παιδί έχει τη δυνατότητα να επικεντρώσει την προσοχή του στο περιεχόμενο του κειμένου του και όχι στο πώς θα το γράψει, αξιοποιώντας πλήρως τις δημιουργικές του ικανότητες (οπ. αναφ. στην Χατζή, 2015).

Μία από τις καινοτομίες των νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων (2021) είναι ότι στις βασικές δεξιότητες του Λογοτεχνικού Γραμματισμού έχει συμπεριληφθεί και η «ανάπτυξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσω της βαθμιαίας εξοικειώσής τους με συγγραφικές πρακτικές (Δημιουργική Γραφή)», οι οποίες βοηθούν τους μαθητές «να συνειδητοποιήσουν, με άμεσο τρόπο, και να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στη διαδικασία της λογοτεχνικής γραφής και γενικά της καλλιτεχνικής έκφρασης ως τρόπου με τον οποίο τα άτομα (οι δημιουργοί) δεν περιγράφουν απλώς το περιβάλλον τους, αλλά παρεμβαίνουν δυναμικά σε αυτό και το ανα-δημιουργούν» (Αναλυτικά Προγράμματα, 2021, :75). Γράφω για την αυλή του σχολείου σημαίνει, επομένως, δημιουργώ την αυλή του σχολείου με υλικό τις εμπειρίες, τις γνώσεις και την φαντασία που έχω φτιάχνω την δική μου προσωπική εκδοχή για την αυλή του σχολείου— που μοιάζει ασφαλώς με τις σχολικές αυλές που όλοι γνωρίζουμε, με την διαφορά ότι μόνον η δική μου αυλή έχει την λασπωμένη φτερούγα περιστεριού πλάι στον κάδο απορριμμάτων, κοντά στην σιδερένια εξώπορτα. Με άλλα λόγια, η Δημιουργική Γραφή ανοίγει δρόμο σε μαθητές και μαθήτριες να συνθέσουν τις εμπειρίες ζωής με τις γνώσεις που αποκτούν στην εκπαίδευση: να συνδυάσουν την ατομική εμπειρία της σχολικής αυλής με τις γνώσεις φυσικής ιστορίας και περιβάλλοντος σ' ένα φανταστικό επίπεδο (Σουλιώτης 2012).

Σε όλες πάντως τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης, από το Δημοτικό σχολείο ως και τις προπτυχιακές σπουδές, η χρήση της Δημιουργικής Γραφής ως διδακτικής προσέγγισης της Λογοτεχνίας αποδεικνύεται ομόθυμα επωφελής, σύμφωνα με όλες τις ερευνητικές μελέτες (Συμεωνάκη, 2013, οπ. αναφ. στον Κωτόπουλο, 2012) .

Σύμφωνα με την Βακάλη (Χ.Χ.) η Δημιουργική Γραφή χρησιμοποιείται περισσότερο ως ειδική παιδαγωγική εφαρμογή και πρακτική μόλις την τελευταία δεκαετία και μάλιστα σε επίπεδο μη θεσμοθετημένης εκπαίδευσης, δηλαδή άτυπης. Στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν συναντάται ούτε ως αυτόνομο μάθημα αλλά ούτε και ενταγμένο στα πλαίσια κάποιου άλλου με εξαίρεση τα τρία Καλλιτεχνικά σχολεία της χώρας. Το ΦΕΚ 1373/2001 προτείνει ενδεικτικές ασκήσεις που μπορούν να θεωρηθούν ασκήσεις Δημιουργικής Γραφής όπως :

- ✓ Η αφήγηση
- ✓ Το γράψιμο παραμυθιού
- ✓ Η αναδιατύπωση κειμένου
- ✓ Γράψιμο ποικίλων απλών γλωσσικών μορφών (λογαριασμοί, ημερολόγιο κατάλογοι, τίτλοι κτλ.) για διάφορους στόχους.

- ✓ Περιγραφή θέματος από άλλη σκοπιά (λογοτεχνία).
- ✓ Αλλαγή πλοκής μιας ιστορίας, Συμπλήρωση μιας ημιτελούς ιστορίας, γραπτή απόδοση μιας ιστορίας που απεικονίζεται σε σειρά εικόνων κτλ.
- ✓ Διατύπωση υποθέσεων για το παρελθόν, το παρόν ή το μέλλον.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011) με το καινούριο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νέο Σχολείο στοχεύει στην καθιέρωση και ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας σε όλα τα επίπεδα ανάπτυξής του. Στο Πρόγραμμα του 2011 για το Δημοτικό τέτοιες δραστηριότητες είναι συχνότερες πια. Ως προτεινόμενες για το Δημοτικό συναντάμε γλωσσικά παιχνίδια, σύνθεση θεατρικών διαλόγων, διαλόγων σε εικονογραφημένες ιστορίες, κατασκευή αφισών, σύνταξη άρθρων για τη σχολική εφημερίδα, μετασχηματισμός κειμένου σύμφωνα με ορισμένο κριτήριο, π.χ. αρχή του κειμένου από τη μέση της ιστορίας, κρυπτόλεξα, ακροστιχίδες, αραχνογράμματα με οικογένειες λέξεων αλφαβητική σειρά λέξεων, αντιστοίχιση λέξεων και φράσεων με συνώνυμες, αντιστοίχιση προτάσεων με σωστή σημασία, μιας ευχετήριας κάρτας, αφίσας ή διαφήμισης, σύνθεση ποιημάτων, στίχων, λιμπρέτων για παιδικές όπερες ή μουσικές παραστάσεις, θεατρικών διαλόγων και θεατρικών έργων, διαφημιστικών μηνυμάτων (Βακάλη, 2013).

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο, το οποίο εφαρμόστηκε πιλοτικά επί μία διετία (2011-2013) σε 21 Νηπιαγωγεία της χώρας στα πλαίσια του Προγράμματος «Νέο Σχολείο» και που πρόκειται να γενικευθεί τα επόμενα χρόνια σε όλη την επικράτεια περιλαμβάνει τη γλωσσική διδασκαλία ως μαθησιακή περιοχή «Γλώσσα» διατηρώντας τη φιλοσοφία για κειμενοκεντρική προσέγγιση, για γνώση και ερμηνεία των ειδών λόγου. Προτρέπει για διδακτικές τακτικές που δημιουργούν «κατάλληλες συνθήκες ώστε τα παιδιά να παράγουν διάφορους τύπους κειμένων με τη βοήθεια του προφορικού (κυρίως) αλλά και του γραπτού λόγου». Το νέο Πρόγραμμα Γλώσσας δομείται σε τέσσερις δεξιότητες: παραγωγή/κατανόηση προφορικού λόγου και παραγωγή/κατανόηση γραπτού λόγου.

Η ακρόαση και η ομιλία, το ενδιαφέρον για το επικοινωνιακό πλαίσιο, η σχέση ομιλητή – ακροατή, το πολυτροπικό κείμενο, οι περιγραφές αντικειμένων, προσώπων, καταστάσεων, οι επικοινωνιακές στρατηγικές συνομιλητών, τα δομικά στοιχεία των προφορικών κειμένων, ο διάλογος, η συζήτηση και ο σεβασμός στους κανόνες επικοινωνίας, τα παραγλωσσικά στοιχεία και η ερμηνεία τους, δηλώνονται ως μαθησιακοί στόχοι και εμπλουτίζουν τις διαδικασίες προφορικής επικοινωνίας.

Επίσης, διάφορα λογοτεχνικά είδη κειμένων (ποιήματα, ρίμες, τραγούδια, εικονογραφημένες ιστορίες) προτείνονται προς διδακτική χρήση. Η εξάσκηση όλων των παραπάνω γλωσσικών δεξιοτήτων υπερκαλύπτει τις ανάγκες καλλιέργειας του προφορικού λόγου των μικρών παιδιών με βάση τις δυνατότητες της αναπτυξιακής τους ηλικίας. Για πρώτη φορά σε Αναλυτικό Πρόγραμμα Νηπιαγωγείου αναφέρεται η «Δημιουργική Γραφή» ως έκφραση και ως πρόταση δραστηριοτήτων. Εντάσσεται στην ενότητα «ιδέες για δραστηριότητες» για την «παραγωγή προφορικού λόγου» και συγκεκριμένα αναφέρεται «συμμετέχουν (τα νήπια) σε παιχνίδια Δημιουργικής Γραφής όπου παράγουν ομαδικές ιστορίες με αφορμή προκαθορισμένες λέξεις ή αλλάζουν τις λέξεις σύντομων κειμένων με λέξεις που σημαίνουν το ίδιο (συνώνυμες) ή το αντίθετο (αντίθετες)». Τα παραπάνω είναι, βέβαια, αποσπασματικά και αποτελούν μία μεμονωμένη κατηγορία. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι δεν είναι στη σωστή κατεύθυνση, καθώς ορθά η έμφαση δίνεται κυρίως στην προφορική έκφραση και δημιουργικότητα του παιδιού. Πρόκειται όμως για ένα ελάχιστο δείγμα διδακτικών ενεργειών που, αποδεδειγμένα σήμερα, ανήκουν στο πεδίο της Δημιουργικής Γραφής γιατί η Δημιουργική Γραφή δεν περιορίζεται σε ένα μόνο σύνολο γλωσσικών παιχνιδιών. Είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας, με στοχοθεσία, τεχνικές και προτάσεις υλοποίησης (Κωτόπουλος, Ζωγράφου, Βακάλη, 2013).

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί, αξιοποιώντας ορισμένες από τις καταγεγραμμένες και επιστημονικά επιβεβαιωμένες τεχνικές της Δημιουργικής Γραφής στη βάση της βιβλιογραφίας, να τις αξιοποιήσει για να προωθήσει δραστηριότητες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και την κατάκτηση της Γλώσσας με τρόπο παιγνιώδη και ευχάριστο όπως επιτάσσει και το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το Δημοτικό. Η Δημιουργική Γραφή θα μπορούσε να συμπορευτεί με την Θεατρική Αγωγή καθώς κοινός στόχος είναι η καλλιέργεια και η ανάπτυξη των εκφραστικών μέσων των παιδιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2°

2.1. FLORA GRAECA. Ένα μνημειώδες έργο

Εκκινώντας από τον μύθο και την συμβολή του στην ανθρώπινη σκέψη και πολιτισμό, θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε και την παράλληλη και ταυτόχρονη επιστημονική καταγραφή της τεράστιας και κεφαλαιώδους σημασίας της χλωρίδας του τόπου μας μέσα από τις άγρυπνες αναζητήσεις και περιπλανήσεις του John Sibthorp (1758-1976) και τις εκπληκτικές υδατογραφίες του Ferdinand Bauer στο μνημειώδες έργο Flora Graeca. Μύθος και επιστημονική σκέψη συνυπάρχουν στο πέρασμα του χρόνου. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Harris (2009) ύστερα από μία τριετή πνευματική και σωματική προσπάθεια, ο Sibthorp μετέφερε στην Οξφόρδη ολόκληρες φυτικές συλλογές οι οποίες αποτέλεσαν δείγματα φυσικής ιστορίας από την εξερεύνηση στην Ανατολική Μεσόγειο και με αυτό τον τρόπο εξασφαλίστηκε υλικό για επιστημονική έρευνα.

John Sibthorp (1758-1976)

Σύμφωνα με την Ριζοπούλου (2007) χρειάστηκαν τριάντα τέσσερα χρόνια για να ολοκληρωθούν 25 αντίτυπα Flora Graeca (1806-1840) ενώ είχαν περάσει σαράντα τέσσερα χρόνια από τον θάνατο του καθηγητού John Sibthorp που είχε την έμπνευση και την δυνατότητα για την υλοποίησή της. Περιηγήθηκε με συνοδοιπόρους, σε περιοχές της Ελλάδας και της Ανατολικής Μεσογείου και ανακαλύφθηκαν εκατοντάδες νέα φυτικά είδη. Αναγνωρίστηκαν αυτοφυή φυτά στα ενδιαιτήματά τους. Εκεί όπου αναπτύσσονταν για χιλιάδες χρόνια, πριν τα συναντήσει η εν λόγω

εξερευνητική ομάδα και τους δώσει (νέα) ονόματα. Ο John Sibthorp είχε υπ' όψη του το έργο του Θεοφράστου και όταν επισκέφτηκε τη Βιβλιοθήκη της Βιέννης είδε περίφημους κώδικες με το έργο του Διοσκουρίδη. Στη Βιέννη του συνέστησαν τον καλλιτέχνη Ferdinand Lucas Bauer (1760-1828), ο οποίος τον συνόδευε στο πρώτο ταξίδι στην Ανατολία. Έργο του Bauer ήταν η απεικόνιση των φυτών.

Το επιστημονικό εγχειρίδιο βοτανικής αποτελούνταν από δέκα τόμους, γραμμένους στα λατινικά, που εκδόθηκαν μετά τον θάνατο του συγγραφέα. Καθώς, όμως, το κόστος τους ήταν δυσθεώρητο, βγήκαν μόνον 60 αντίτυπα, τα οποία κοσμούν επιλεγμένες βιβλιοθήκες συλλεκτών και βοτανολόγων. Μέχρι πρότινος, λοιπόν, κανείς στην Ελλάδα δεν είχε την ευκαιρία να «περιηγηθεί» στο φυσικό τοπίο του 18ου αιώνα και τα φυτά της εποχής, πολλά από τα οποία ενδημούν ακόμη. Πηγή έμπνευσης για τον Sibthorp στάθηκε, όπως προαναφέρθηκε, το χειρόγραφο του Διοσκουρίδη ο οποίος περί το 60 π.Χ. είχε περιγράψει τα φαρμακευτικά φυτά της Μεσογείου. «Υπεδείκνυε ένα ένα τα σχέδια του Διοσκουρίδη στους ντόπιους, οι οποίοι τον οδηγούσαν κατόπιν στα αντίστοιχα φυτά», περιγράφει ο κ. Schepplmann, «ο εικονογράφος σκίτσαρα τα φυτά και αργότερα χρωμάτιζε τις υδατογραφίες». Ο Βρετανός βοτανολόγος συνέλεξε πάνω από 1.000 δείγματα, κάτι που σήμερα θεωρείται «βιοπειρατεία». Ωστόσο, χάρη σε αυτή την τακτική, εκπονήθηκε ένα από τα σημαντικότερα έργα στην ιστορία της βοτανικής. Η σημερινή έκδοση, τρίγλωσση (ελληνικά, αγγλικά, γερμανικά) και προσιτή περιλαμβάνει 250 γκραβούρες με φυτά, που μας είναι και σήμερα γνωστά.

Ο Harris (2009) αναφέρει χαρακτηριστικά πως στο έργο του Θεόφραστου (*Περί Φυτών Αιτίαι και Περί Φυτών Ιστορίαι*, περίπου 300 π.Χ.), αναπτύσσονται όλα σχεδόν τα θέματα που απασχολούν τη βιολογία των φυτών έως τις μέρες μας. Οι ιδέες του Θεόφραστου στηρίζονται σε βασικές αρχές και στα κείμενα που διασώθηκαν αναφέρει πληθώρα παρατηρήσεων στη φύση, υποστηρίζοντας τις απόψεις του. την εποχή εκείνη η έρευνα ήταν σε νάρκωση. Το έργο του Θεόφραστου και του Διοσκουρίδη (40-90 μ. χ.) κυριάρχησαν στα της βοτανική επιστήμης μέχρι και τον 16^ο αιώνα, αν και συνήθως το περί τη Βοτανική έργο αφορούσε κυρίως φαρμακευτικά έργα.

Δημιουργήθηκαν στη συνέχεια ιατρικές σχολές στη Νότια Ευρώπη και ιδιωτικοί βοτανικοί κήποι και αναζωπυρώθηκε το ενδιαφέρον για τα φυτά, η ανάγκη να καταλαβαίνουν μεταξύ τους οι άνθρωποι όταν μιλούσαν για φυτά σε ποιο ακριβώς αναφέρονταν προκειμένου να επικοινωνούν με ακρίβεια και όλα τα παραπάνω οδήγησαν στη ανάγκη ικανοποίησης δυο βασικών ερωτημάτων : 1) ποια ήταν τα καλύτερα χαρακτηριστικά των φυτών που θα βοηθούσαν στον προσδιορισμό τους και

2) ποιος ήταν ο καλύτερος τρόπος να ομαδοποιηθεί η τεράστια ποικιλία των φυτών που μόλις είχε αρχίσει να αποκαλύπτεται; Το ταξινομικό σύστημα του Λινναίου (1735) βασίστηκε στα αναπαραγωγικά όργανα στα άνθη των φυτών . Ο Λινναίος δημιούργησε 24 κλάσεις και τους έδωσε ονόματα που αντιπροσωπεύουν τον αριθμό και την θέση των αρσενικών οργάνων, με βάση αυτό το σύστημα όσα φυτά είχαν άνθη με έναν στήμονα ανήκαν στη Monandria, όσα φυτά είχαν άνθη με δύο στήμονες στη Diandria κ. ο. κ. Φυτά με άνθη με άνισους στήμονες ανήκαν στη Didynamia και Tetradynamia και όσα φυτά είχαν άνθη με ενωμένους ανθήρες ανήκαν στην κλάση Syngenesia. Η αναφορά αυτή γίνεται διότι ο Sibthorp εναγκαλίστηκε με τις επιστημονικές αυτές απόψεις για την ταξινόμηση των φυτών και έτσι στην έκδοση Flora Graeca εμφανίζεται το σύστημα του Λινναίου.

Τα θεματικά πεδία που παρουσιάζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο (ΦΕΚ 2021) και θα υπηρετηθούν στην παρούσα εργασία με την αξιοποίηση του βιβλίου Flora Graeca είναι:

A. ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

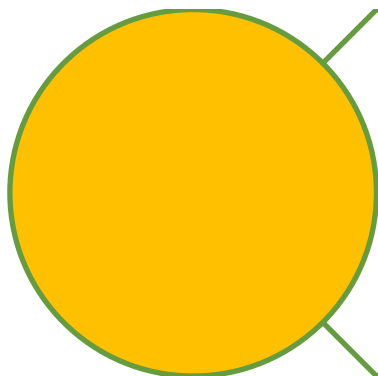

Απο την αίσθηση στην αυτοέκφραση

Έκφραση στην ομάδα. Σωματική έκφραση και κίνηση

B. ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

Κοινωνώ με τον άλλον- Συναντώ τον εαυτό μου-Μοιράζομαι στην ομάδα θεματικές ενότητες:

1. Λεκτική έκφραση και επικοινωνία
2. αλληλεπίδραση και συλλογική εργασία στην ομάδα.

Γ. ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

Ανάγκη -Δίλημμα-Στοχάζομαι- Πράττω / Ο μύθος ταξιδεύει :

1. Θεατροπαιδαγωγικές -διδακτικές μέθοδοι (θεατρικό παιχνίδι, διερευνητική δραματοποίηση, μανδύας του ειδικού, παιχνίδι ρόλου, θέατρο φόρουμ κ.α.

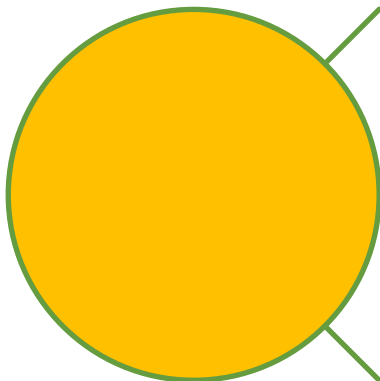

Θεατρικές τεχνικές

Τεχνικές ερώτησης και σκηνικής διερεύνησης δραματικού περιβάλλοντος

Δ. ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

Ο λόγος του σώματος - Το σώμα του λόγου - ο κόσμος της υπόκρισης :

1. Εργαστήρι δημιουργικής γραφής- Παραγωγή δραματικού λόγου

2.2. Η σύζευξη της καλλιτεχνική εικονογράφησης και της επιστημονικής αρτιότητας μέσω της Τέχνης

Η βοτανική εικονογράφηση αφορά μια λεπτομερή και επιστημονικά αξιόπιστη παρουσίαση ενός φυτού, με την οποία αναδεικνύονται εκείνα τα χαρακτηριστικά του που το κάνουν να ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα φυτά. Ωστόσο, η βοτανική εικονογράφηση μπορεί να λειτουργεί άλλοτε ως πρότυπο, συγχωνεύοντας χαρακτηριστικά από πολυάριθμα δείγματα και άλλοτε να αφορά την απεικόνιση ενός μοναδικού φυτικού είδους. Τα υλικά που επιλέγει ο καλλιτέχνης και η τεχνική της απεικόνισης δεν είναι τόσο σημαντικά όσο είναι οι αξιόπιστες λεπτομέρειες που εικονογραφεί ο/η ζωγράφος, με βάση τις παρατηρήσεις του/της. Συχνά, η καλλιτεχνική ποιότητα στην απεικόνιση των φυτικών χαρακτηριστικών ενισχύει και την επιστημονική αξία μιας βοτανικής ζωγραφικής απεικόνισης. Το να είναι αισθητικά ευχάριστη μια υδατογραφία ενός φυτού είναι πλεονέκτημα, αλλά δεν αποτελεί την προϋπόθεση της ζωγραφικής απεικόνισης ενός φυτικού είδους. Ο συνδυασμός της ακρίβειας στην απεικόνιση με την αισθητική ομορφιά, στο βαθμό που το πέτυχε ο Bauer, είναι ομολογουμένως σπάνιος.

Εικόνα 64. *Ophrys tenthredinifera*. Υδατογραφίες και σκίτσα με μολύβι του Ferdinand Bauer. Οι οργάνες έχουν σύνθετο χρωματισμό για να ελκίσουν ειδικό επικονιαστή για τη γονιμοποίηση. Ο Bauer έφτιαξε αυτά τα σκίτσα επί τόπου και οι αριθμοί αντιστοιχούν σε χρώματα που είδε στην ύπαιθρο. Πρόκειται για μια μέθοδο που επέτρεψε στον Bauer να σχεδιάσει με μεγάλη αξιοπιστία τις προετόπες υδατογραφίες των φυτών, ύστερα από έξι χρόνια (από τη χρονική στιγμή που είχε δει τα φυτά).

Ο Bauer υιοθέτησε μια μέθοδο για να υλοποιήσει το έργο του, η οποία στηριζόταν σε εξαιρετικά σκίτσα του για τα φυτά, καθώς τα παρατηρούσε στην ύπαιθρο και στις σημειώσεις του για τα χρώματα . Αυτά τα εργαλεία, μαζί με τις γνώσεις και το ταλέντο του, του επέτρεψαν να δημιουργήσει εξέχουσες υδατογραφίες φυτών, μέσα σε αυστηρά επιστημονικά όρια (Harris, 2009)

2.3. Ο τρόπος αξιοποίησης του βιβλίου Flora Graeca

Ένα ερώτημα που προκύπτει αναφορικά με την επιλογή του βιβλίου Flora Graeca είναι το εξής: Για ποιο λόγο έγινε η επιλογή του συγκεκριμένου βιβλίου μεταξύ τόσων πολλών και αξιόλογων εγχειριδίων που θα μπορούσαν με το περιεχόμενό τους να αποτελέσουν σημαντική πηγή και οδηγό για την δημιουργία πολλών και ποικίλων δραστηριοτήτων, τόσο στην Θεατρική Αγωγή όσο και στην Δημιουργική Γραφή;

Το βιβλίο Flora Graeca ήταν και παραμένει ένα εκδοτικό φαινόμενο που επηρέασε την έρευνα γύρω από τα Μεσογειακά φυτά, την εικονογράφηση των εκδόσεων, τη ζωγραφική απεικόνιση των φυτικών ειδών και την καλλιέργεια μεσογειακών φυτών σε κήπους της Αγγλίας. Είναι ένα από τα πιο σπάνια εικονογραφημένα βοτανικά βιβλία που έχουν υπάρξει και βέβαια είναι το πιο ακριβό βιβλίο, μιας που τυπώθηκαν είκοσι πέντε αντίτυπα που κόστισαν στους συνδρομητές 254 λίρες το ένα (την εποχή της έκδοσης, το ποσό αντιστοιχούσε με την ενοικίαση μιας άμαξας, μαζί με τα άλογα και τον οδηγό για ένα έτος) (Harris, 2009). Η υψηλή όμως οικονομική του αξία βρίσκεται σε ευθεία αναλογία με την επιστημονική και την καλλιτεχνική αξία του. Για πρώτη φορά, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με ένα έργο που αποτελεί μέρος της παγκόσμιας επιστημονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και μάλιστα που περιλαμβάνει την καταγραφή της χλωρίδας της ίδιας της Ελλάδας. Είναι σημαντικό οι μαθητές να έρχονται σε επαφή με έργα που συμβάλλουν θετικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους και καλλιεργούν τα αισθητικά τους κριτήρια, από την άλλη πλευρά όταν τα έργα αυτά προβάλλουν τον πλούτο της χώρας τους αυτό συμβάλλει και στην διαμόρφωση της εθνικής και πολιτιστικής τους ταυτότητας.

Η επιλογή του βιβλίου Flora Graeca προσφέρει πλούσιο υλικό αναφοράς καθώς το πλήθος των φυτών που περιγράφει συνδυαστικά με την ζωγραφική τους απόδοση αποτελεί σημαντική πηγή δημιουργίας δραστηριοτήτων που θα προάγουν την ελεύθερη σωματική και λεκτική έκφραση των μαθητών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Με την χρήση των υδατογραφιών (προβολή) σε κάθε δραστηριότητα δίνεται η απαραίτητη αφορμή προκειμένου οι μαθητές/τριες, αφενός να θαυμάσουν ένα αξιομνημόνευτο έργο υψηλής ιστορικής, επιστημονικής και αισθητικής αξίας, αφετέρου να ικανοποιηθούν με τον αρτιότερο τρόπο οι στόχοι που θέτει το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Οι επιλεγθέντες υδατογραφίες από το βιβλίο Flora Graeca προβάλλονται στην αρχή κάθε δραστηριότητας.

Pinus maritima.

Pinus maritima. In depressis arenosis siccis Graeciae ubique occurrit. In Elide praecipue luxuriat
See-Kiefer. In sandigen, trockenen Niederungen überall in Griechenland. In Elis gedeiht sie besonders üppig
Maritime pine. In sandy, arid lowlands, everywhere in Greece. Particularly luxuriant in Elis
Πέυκος. Σε αμμόδεις άνυδρες πεδιάδες, παντού στην Ελλάδα. Στην Ηλεία μεγαλώνει ιδιαίτερα

40m	4-5	☉	▲
-----	-----	---	---

2.4. Χρήση του βιβλίου Flora Graeca ως αφόρμηση για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων Δημιουργικής Γραφής.

Σύμφωνα με την Νικολαΐδου (2015), το **προσυγγραφικό στάδιο** αφορά ακόμα και τη συνομιλία των τεχνών: Ένα καλλίγραμμα, ένας πίνακας, μια φωτογραφία, ένα μουσικό μοτίβο κ.τ.ό. μπορούν να αποτελέσουν εξίσου παραγωγικό συγγραφικό ερέθισμα. Οι εικόνες του βιβλίου Flora Graeca προβάλλονται ως αφόρμηση στις δραστηριότητες που ακολουθούν παρακάτω έτσι ώστε ένα ξάφνιασμα, μια ερώτηση/απορία, μια περιγραφή, ένα παιχνίδισμα γλωσσικό ή νοηματικό να αποτελέσουν το έναυσμα για την τόσο συναρπαστική περιπέτεια της γραφής. Οι εικόνες προβάλλονται χωριστά σε κάθε δραστηριότητα που θα ακολουθήσει και αποτελούν το μέσο αφόρμησης και παρώθησης για τους μαθητές. Οι μαθητές μπαίνουν στο κλίμα είτε προφορικά, με φράσεις ή λέξεις στον πίνακα είτε μέσω των οπτικών ερεθισμάτων που παρέχουν οι υδατογραφίες της Flora Graeca. Στόχος είναι με αφορμή τις οπτικές πληροφορίες που λαμβάνει ο μαθητής/τρια να τις μετουσιώσει σε λόγο προσωπικό αξιοποιώντας την φαντασία και την δημιουργικότητά του/της.

Τι κερδίζει ο μαθητής/τρια;

Με τη Δημιουργική Γραφή, δηλαδή τη σύνθεση πραγματικότητας και επινόησης σε κείμενο μυθοπλασίας, ο μαθητής μπαίνει στη θέση των ηρώων του, «κυκλοφορεί» σε διαφορετικές εποχές, παίζει με τη μορφή, την τεχνική και τα λογοτεχνικά είδη, ζει με τη φαντασία του έρωτες, θανάτους, επιτυχίες και αποτυχίες, φιλίες και έχθρες. Συλλαμβάνει με μεγαλύτερη ευκρίνεια το σημασιολογικό βάθος, τις συμπαραδηλώσεις και το συναισθηματικό φορτίο των λέξεων. Συνθέτοντας λογοτεχνικά κείμενα κατανοεί πως οι λέξεις δεν υπάρχουν μονάχα για να κατονομάζουν τον κόσμο, αλλά και για να τον δημιουργούν από την αρχή. Η σύνθεση της πλοκής βάζει τον μικρό συγγραφέα στη θέση του άλλου, του ξένου, του διαφορετικού. Όσο διαρκεί η συγγραφή, γίνεται ο άλλος, μοιράζει τον εαυτό του στους ήρωες του κειμένου του, ζει τη ζωή τους, σκέφτεται με το μυαλό τους, κουβαλά τις εμπειρίες τους. Ο κόσμος που κατασκευάζει με την αφήγησή του ζωντανεύει μπρος στα μάτια του.

Η συγγραφική πράξη δείχνει στον μαθητή με τον πιο απτό τρόπο ότι η γλώσσα είναι πανίσχυρο νοητικό εργαλείο: Αποτελεί τρόπο σύλληψης, παράστασης και ερμηνείας του κόσμου (Νικολαΐδου, 2015).

Η έμφαση στη διαδικασία προϋποθέτει την αποδοχή της άποψης ότι η δημιουργικότητα είναι ουσιώδες χαρακτηριστικό της ανθρώπινης ύπαρξης «το οποίο κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες απελευθερώνεται ή ατροφεί» (Κωτόπουλος, 2012:3). Για το δημιουργικό συγγραφέα η έμφαση δίνεται όχι τόσο στο τελικό αποτέλεσμα όσο στη διαδικασία, δηλαδή σε όλες εκείνες τις προπαρασκευαστικές ενέργειες που εκτελεί κατά τη διάρκεια της συγγραφής. Τα στάδια της δημιουργικής γραφής είναι (Γρόσδος 2013: 18):

• **Προπαρασκευή ή Προετοιμασία** : Η εμφάνιση του αρχικού ερωτήματος, του προβληματισμού (γίνεται χρήση των υδατογραφιών του Bauer για αυτό το σκοπό).

• **Παραγωγή ή Επινόηση** : Η τέχνη της εύρεσης ιδεών (χρήση εκπαιδευτικών τεχνικών όπως ο καταγισμός ιδεών, οι ερωταπαντήσεις κ.α.)

• **Οργάνωση ή Διάταξη** : Η τέχνη της ταξινόμησης των ιδεών και της δημιουργίας σχεδίου (η διαδικασία της ομαδοποίησης των πληροφοριών και της καταγραφής τους).

• **Συγγραφή ή Παρουσίαση** : Η δημιουργία του κειμένου (Χατζή, 2015).

Η προθέρμανση έχει σκοπό να δώσει την αίσθηση ότι μπορούμε να φτιάξουμε λίγη πραγματικότητα, όπως εμείς την βλέπουμε και την θέλουμε, και να την ενθυλακώσουμε στον γραπτό μας λόγο. Σκοπός μας είναι να φέρουμε το λόγο στο προσκήνιο, να επικρατήσει στη σχολική τάξη το ενδιαφέρον για τις λέξεις και τις φράσεις που ωστόσο δεν υπηρετούν γνωστικές μήτε επικοινωνιακές ανάγκες παρά λειτουργούν αυτονομημένες «αμάργαρες και αυτάγγελτες», καθώς το λέει ο Κάλβος (Σουλιώτης, 2012). Στόχοι αυτής της εκπαιδευτικής μεθόδου είναι η καλλιέργεια προσωπικής σχέσης με τις λέξεις και τον τρόπο με τον οποίο αυτές συνδυάζονται για να σχηματίσουν ένα ομοιογενές σύνολο, η ευαισθητοποίηση του παιδιού απέναντι στο λεκτικό υλικό και η συμφιλίωσή του με την πρακτική (τη γραφή) που συνήθως το φοβίζεται ή το απωθεί.

Μέσα από τη διαδικασία της Δημιουργικής Γραφής επιτυγχάνονται και επιμέρους **στόχοι**, όπως:

- η ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης,
- η κινητοποίηση της φαντασίας και της συγγραφικής επινοητικότητας,

- η καλλιέργεια της δεξιότητας αφήγησης ιστοριών, συναισθημάτων ή καταστάσεων και της περιγραφής προσώπων, τόπων και αντικειμένων με βιωματικό τρόπο,
- η γλωσσική καλλιέργεια,
- η ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας,
- η δημιουργία κλίματος συντροφικότητας και δημιουργικότητας μέσα στην τάξη (Νικολαΐδου, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1. Μύθος. Η συμβολή του στον ανθρώπινο πολιτισμό.

Οι μύθοι ταξιδεύουν μέσα στον χρόνο, από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, σε μια αγωνιώδη προσπάθεια να εξηγηθούν φυσικά φαινόμενα ή να αποδοθούν σχέσεις αιτίας αιτιατού που θα μπορούσαν να ανακουφίσουν τον ανθρώπινο πόνο και την αγωνία. Κάτω από αυτό το πρίσμα, ο άνθρωπος κατέφευγε στην ερμηνεία των φυσικών φαινομένων, στην εξήγηση των εναλλαγών στη φύση ανά εποχή ενώ ταυτόχρονα διεύρυνε στους φαντασιακούς του ορίζοντες δημιουργώντας έναν ολόκληρο παράλληλο κόσμο όπου συνυπήρχαν μαζί του ανθρωπόμορφοι θεοί και ομιλούντα ζώα και φυτά. Ο Καραλάγας (2018) αναφέρει χαρακτηριστικά πως οι άνθρωποι εφήρυν τους μύθους για να μπορέσουν να εκφραστούν, να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήματα, να συγκρατήσουν στη μνήμη τους ό,τι είδαν, άκουσαν και αξίζει να μείνει ζωντανό στη μνήμη τους. Συνεπώς ο μύθος έρχεται να καλύψει πολιτισμικά και επιστημονικά κενά τα οποία οι υπαρκτές δεξαμενές επιστημονικής γνώσης δεν μπορούν να καλύψουν. Ακόμη, οι μύθοι πέραν της εμπλοκής μίας υπερφυσικής δύναμης ή θεότητας, περιλαμβάνουν και θρύλους και απλές αφηγήσεις που διασώθηκαν μέσα από την προφορική παράδοση με χαρακτηριστικό παράδειγμα τα παραμύθια των αδελφών Γκριμ.

Ο μύθος αναφέρεται από τον W. Burkert ως «ένα παραδοσιακό παραμύθι με δευτερεύουσα, μερική αναφορά σε κάτι που έχει συλλογική σπουδαιότητα». Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, ο μύθος είναι ένα παραδοσιακό είδος, γι' αυτό η μετάδοσή του (στην περίπτωση των μύθων μόνο για μετάδοση μπορούμε να μιλάμε και όχι για γένεση) είναι πάντοτε προφορική και ρευστή, και προϋποθέτει μια κοινότητα με ανεπτυγμένη συλλογική μνήμη, που αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως ολότητα (Τσέλικας, 2010). Ο Δεγερμεντζίδης (2018) αναφέρει χαρακτηριστικά πως η δυνατότητα εγχρονισμού του μύθου και επανεγγραφής του στα δεδομένα κάθε εποχής ή εθνικής πολιτισμικής ταυτότητας συναρτάται άμεσα με την ελαστικότητα της αναπροσαρμογής του στα σημασιολογικά «αντανακλαστικά» του δέκτη: η διαδικασία ανατροφοδότησης του του μυθικού υλικού από τα προσωπικά και συλλογικά βιώματα κάθε υποκειμένου, εγγυάται στον μύθο την επιβίωσή του από την αχλή της προϊστορίας μέχρι τα τεχνολογικά επιτεύγματα που κατασκευάζουν τον μύθο της παντοδυναμίας τους, δεδομένου ότι του επιτρέπει να διαμορφώνει τις μέρες μας πολυτροπικά μηνύματα με ανοιχτό ερμηνευτικό ορίζοντα. Άρα ο μύθος δεν έρχεται αντιμέτωπος με

την λογική, αλλά καθίσταται φορέας μιας ανοιχτής διαδικασίας εκλογίκευσης των πραγμάτων χάρη σε εναλλακτικές ερμηνευτικές κατασκευές, δρομολογώντας μία ανορθολογική διαδικασία δόμησης και αποδόμησης.

Ο μύθος είναι το θεμέλιο, η απαρχή του θεατρικού γίνεσθαι, τα περιέχει όλα εντός του κι αποτελεί σημείο εκκίνησης ή τέρματος για την αναζήτηση της δημιουργικής φαντασίας κι ευαισθησίας. Μέσα από την επεξεργασία του μύθου στο Θεατρικό Παιχνίδι, τα παιδιά θεμελιώνουν τις εικόνες και τακτοποιούν τα στοιχεία προς αφήγηση. Η σαγήνη του μύθου έλκει και συσσωρεύει όλα τα εφόδια του παιδιού, τα οποία, ως δια μαγείας, παρευρίσκονται κατά τη διαδικασία της σάρκωσης του μύθου μέσα από κομμάτια του ασυνείδητου, αποσπάσματα της πραγματικότητας, μίμηση οπτικοακουστικών εικόνων. Ο μύθος προβάλλει τον προσωπικό κόσμο του παιδιού επάνω στην περιβαλλοντική πραγματικότητα και μέσα από τις αλληλεπιδράσεις αναδύονται εικόνες άδηλες, στρυμωγμένες και απλώνονται σαν είδωλα του αληθινού. Μέσα από τον δραματικό μύθο των παιγνίων προσδιορίζεται η σχέση του αφηρημένου με το συγκεκριμένο, συγκεράζεται το ονειρικό με το πραγματικό, η μυθοπλασία με τη θεμελιώδη λογική.

Μέσα από τις διαστάσεις και τις συνιστώσες του, ο μύθος διεγείρει ποικιλοτρόπως τις ικανότητες σύλληψης, θεμελίωσης και επινόησης του παιδιού. Ο μύθος κατά τον Wagner (Wagner 1964: 262-263), ήταν εξ υπαρχής ένα είδος *οργανικής ρίζας* που είχε τη δύναμη να καθοδηγήσει και να θρέψει την ανθρώπινη εμπειρία. Εν τούτοις, ο μύθος με τις αρχέγονες καταβολές του, ζωσμένος από την αγλύ μιας πανάρχαιας ηδονής, δεν ατενίζει τον Κόσμο με το βλέμμα της τέρψης μονάχα, αλλά ενίοτε και μ' εκείνο το βλέμμα του τρόμου και του σπαραγμού. Μέσα απ' αυτό το βλέμμα ωστόσο, βλασταίνει κι αναδύεται ανώδυνα και παραστατικά η ταυτότητα των ανθρώπινων παθών, η σκοτεινή μας ρίζα της κραυγής που θα ψιθύριζε ο Lorca. Ας αναλογιστούμε τον μύθο του Διονύσου ο οποίος κατασπαράσσεται και τέλος, αποκαθίσταται, ένας πανίσχυρος συμβολισμός που δηλοί την ηρωική προσπάθεια του ατόμου εν γένει, να υπερβεί την *κατάρα της ατομικότητας και να γίνει ένα με το οικουμενικό* και ουσιαστικά μεταμορφώνεται σ' έναν θεό Διόνυσο που βιώνει, πίσω από το προσωπίο ενός Απολλώνειου ορθολογισμού, την αγωνία της ατομικότητας και τα εγγενή στοιχεία της διάσπασής της (Nietzsche, 1967 & Πατσαλίδης, 1997) (οπ. αναφ. στην Καραμήτρου, 2013).

3.2. Εστιάζοντας στη μυθολογία με επίκεντρο τα φυτά

Παρατηρεί κανείς πως οι αρχαίοι Έλληνες από πολύ παλιά αναγνώρισαν τις ευεργετικές ιδιότητες των φυτών, προέβησαν στην ονοματοδοσία τους, τα χρησιμοποιούσαν για να επιβραβεύσουν τους αθλητές, για να στολίσουν βωμούς και να τιμήσουν μέσα από το θυμίαμα τους θεούς τους. Οι ιδιότητές τους συμβόλιζαν αλληγορικά τα ιδεώδη καθώς πυροδοτούσαν την επιθυμία για μεταμόρφωση (Ρίζου και Ριζοπούλου, 2004).

Τα φυτά, αυτοφυή στο περιβάλλον της αρχαίας Ελλάδας ονοματοδοτήθηκαν μετά τη συνεχή χρήση ενώ ο συμβολισμός τους προέκυψε από τη ζωή των φυτών , από την χρήση και τις ιδιότητες τους. Η ανάπτυξή τους συνδέεται με την αειφυλλία, την εποχικότητα, το χρώμα του άνθους και του καρπού, την ευωδιά, την ποιότητα του ξύλου. Η επιβίωσή τους καθορίζεται από σπόρους , αρτίβλαστα και την αντοχή τους σε περιβαλλοντικές συνθήκες η οποία στηρίζεται στις ρίζες. Οι ιδιότητές τους συμβόλιζαν αλληγορικά τα ιδεώδη. Πυροδοτούσαν την επιθυμία για μεταμόρφωση , (εκ)παίδευση, άθληση, προσπάθεια συμμετοχή, νίκη. Κινητοποιούσαν τη δύναμη της δημιουργίας με συστηματική δουλειά. Το ενδιαφέρον των ανθρώπων για τα φυτά ξεκίνησε κάποτε από τη μεγάλη θεά Γη και την ιερή συνέχεια : γη-φυτά- έντομα-πτηνά-ζώα-άνθρωποι-αέρας. Εδώ και χιλιάδες χρόνια, ο άνθρωπος-άμεσα εξαρτημένος από τον κύκλο ζωής των φυτών και την βλάστηση-στάθηκε με δέος απέναντι στη γη και την λάτρευσε. Η αρχέγονη λατρεία για τη Γη γέννησε θεότητες, γυναικείες κυρίως. Θεότητες της βλάστησης με λαλούντα σύμβολα τα φυτά, με λουλούδια στα χέρια, με στεφάνια στο κεφάλι, με θυσάνους δημητριακών στην αγκαλιά τους (Ρίζου και Ριζοπούλου, 2004).

3.3. Αξιοποίηση μύθων στο θεατρικό παιχνίδι

Στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο βασικές προσεγγίσεις της Θεατρικής Αγωγής αποτελούν το θεατρικό παιχνίδι και η δραματοποίηση. Επομένως το σχολείο, για να ανταποκριθεί με επιτυχία στα νέα δεδομένα, μπορεί να χρησιμοποιήσει ως διδακτική μέθοδο τα δύο αυτά στοιχεία για να πραγματοποιήσει τόσο την ομαδοσυνεργατική όσο και την μαθητοκεντρική διδασκαλία. Το θεατρικό παιχνίδι ενώνει το παιχνίδι (ευχαρίστηση, παιγνιώδη διάθεση, βιωματική διαδικασία και ομαδικότητα) με το θέατρο. Ενώ αντιλαμβάνεται το παιχνίδι ως αυθόρμητη, ελεύθερη και αναπαραστατική δραστηριότητα, όμως αποσκοπεί να οδηγήσει τους συμμετέχοντες σε ένα εμπειρισταωμένο και οργανωμένο συμβάν, ώστε να τους εξοικειώσει με γνώσεις, ικανότητες και τη θεατρική εμπειρία. Το θεατρικό παιχνίδι είναι μια σύγχρονη μέθοδος και μια ψυχοπαιδαγωγική και καλλιτεχνική- θεατρική διαδικασία, η οποία δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να παίζουν, να επικοινωνήσουν, να φανταστούν και να δημιουργήσουν. Με τη χρήση της φαντασίας το παιδί πραγματοποιεί συμβολικούς μετασχηματισμούς και μέσω των δεδομένων της μνήμης, άλλοτε οδηγεί τον εαυτό του σε μη υπάρχουσες καταστάσεις και άλλοτε εισχωρεί στη θέση άλλων προσώπων ή αντικειμένων (Βούργα, 2020).

Οι μύθοι, προϊόντα της συμβολιστικής ικανότητας του ανθρώπου, αποτελούν τα πρώτα δημιουργήματα της φαντασίας του. Ιστορίες, οι οποίες ταξιδεύουν στο χρόνο και έχουν παιδαγωγική και διδακτική σημασία αποτελούν το κατάλληλο πλαίσιο μέσα από τα οποίοι οι μαθητές/τριες θα μπορέσουν να προσεγγίσουν μέσα από την δραματοποίηση και το θεατρικό παιχνίδι το βαθύτερο νόημα και την σημασία των συμβολισμών.

Ο μύθος δραματοποιημένος, υποδέχεται το ρυθμό, συνοδευτικό του λόγου και της κίνησης, ενισχύει το αίσθημα της αυτοσυγκέντρωσης κι απεμπολεί τους φόβους. Η έκβαση της δραματοποίησης του μύθου είναι παιδαγωγική μόνον όταν δεν υφίσταται περιορισμούς στα είδη και στις επιλογές του ύφους (Καραμήτρου, 2013).

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Το ΔΕΠΠΣ, για το Δημοτικό στους γενικούς στόχους αναφέρεται στη διαμόρφωση της αισθητικής και καλλιτεχνικής αντίληψης προκειμένου οι μαθητές να μπορούν να λειτουργούν -κατά το δυνατόν- επαρκώς τόσο ως θεατές όσο και ως δημιουργοί καλλιτεχνικού προϊόντος ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως θα πρέπει οι μαθητές να έλθουν σε επαφή με όλες τις τέχνες και τα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά επιτεύγματα άλλων πολιτισμών. Λαμβάνοντας υπόψη πως δεν έχει γίνει πρότερη αξιοποίηση του βιβλίου (Flora Graeca) και κρίνοντας πως μπορεί να εξυπηρετήσει ικανοποιητικά τους στόχους που τίθενται τόσο σε επίπεδο Θεατρικής Αγωγής όσο και σε επίπεδο Δημιουργικής Γραφής, η παρούσα εργασία εντάσσει τις υδατογραφίες του βιβλίου μέσα στις δραστηριότητες επιδιώκοντας τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας χρησιμοποιώντας και άλλα αισθητηριακά κανάλια όπως το οπτικό.

Είναι γεγονός πως η εισήγηση και η ανάγνωση αποτελούσαν μέχρι πρότινος τις τεχνικές που καταλάμβαναν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου σε ένα μάθημα. Με την μετάβαση από το «δασκαλοκεντρικό» στο «μαθητοκεντρικό» μοντέλο καθίσταται αναγκαίο όσο ποτέ να αξιοποιηθούν τα έργα τέχνης προκειμένου να διατηρήσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών ενεργό και τη μαθησιακή διαδικασία ενδιαφέρουσα.

Το αναθεωρημένο πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό (2021) περιλαμβάνει στους βασικούς στόχους του μαθήματος

- ✚ την διερεύνηση της ανάπτυξης της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών και μαθητριών,
- ✚ την καλλιέργεια του αισθητικού (θεατρικού, καλλιτεχνικού) κριτηρίου,
- ✚ την επαφή με τις αξίες του πολιτισμού και
- ✚ την ανάπτυξη της συλλογικής και συνεργατικής συνείδησης στη σχολική κοινότητα.

Γενικός σκοπός της διδασκαλίας του Θεάτρου στο Δημοτικό είναι να ενθαρρυνθούν οι μαθητές ώστε να αναπτύξουν ικανότητες και κλίσεις για να μπορέσουν να λειτουργήσουν αρμονικά τόσο ως αυτόνομες προσωπικότητες όσο και μέσα στην ομάδα. Ειδικότερα επιδιώκεται:

- ❖ Η ενθάρρυνση της δημιουργικής έκφρασης.
- ❖ Η γνωριμία του παιδιού με τον εαυτό του, η συνεργασία και η αρμονική ένταξή του στην ομάδα.
- ❖ Η ανάπτυξη των φυσικών και διανοητικών ικανοτήτων και η καλλιέργεια του ψυχικού κόσμου.
- ❖ Η διαμόρφωση αισθητικής - καλλιτεχνικής αντίληψης και κριτηρίου και η παραγωγή καλλιτεχνικού προϊόντος (οι μαθητές/τριες ως δέκτες και δημιουργοί).
- ❖ Η γνωριμία με άμεσο τρόπο με καλλιτεχνικά - πολιτιστικά επιτεύγματα τόσο της πατρίδας του όσο και των άλλων πολιτισμών.
- ❖ Η απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων για το θέατρο και τις άλλες τέχνες, καθώς και για τη σχέση τους με τον πολιτισμό και την κοινωνία.
- ❖ Η δημιουργική ανάπτυξη των εκφραστικών δεξιοτήτων του μέσα από το λόγο και τη γλώσσα.
- ❖ Η δημιουργική πρωτότυπη παραγωγή δραματικών κειμένων κ.α. (ΔΕΠΠΣ -ΑΠΣ Θεάτρου, 2021).

1.α. Ο νάρκισσος

Κανείς δεν μπορεί να μείνει ασυγκίνητος από την ιστορία που επινόησε ο άνθρωπος για τη δημιουργία του Νάρκισσου. Ο διάλογος με την Ηχώ η οποία τον καταδιώκει παντού διακριτικά, είναι χαρακτηριστικό δείγμα μιας ανθρώπινης προσέγγισης και ενός ανεκπλήρωτου έρωτα. Ο Νάρκισσος περιγράφεται ως ένα παλικάρι αψεγάδιαστο και περήφανο το οποίο απαρνιέται την ερωτική προσφορά της Ηχούς και την αποδιώχνει συνεχώς. Μια μέρα, αναλογιζόμενος τη ζωή του, καθρεφτίζεται στα νερά της λίμνης, δίπλα στην οποία είχε καθίσει για να ξαποστάσει. Αντικρίζοντας την αψεγάδιαστη μορφή του, δέχεται την σαΐτα του θεού Έρωτα και ερωτεύεται το είδωλό του. Προσπαθώντας να καταστήσει από το είδωλό του, σκύβει να το φιλήσει και να το αγγίξει αλλά στην ανατάραξη των νερών αυτό χάνεται. Παρέμεινε στο ίδιο σημείο αποκαμωμένος έως το φθινόπωρο μέχρι που ξεψύχησε προσπαθώντας μάταια να αγγίξει το είδωλό του. Η Ηχώ, μετά τον θάνατό του, έτρεξε κοντά του, τον αγκάλιασε, και αποκοιμήθηκε με τον Νάρκισσο στην αγκαλιά της, θρηνώντας τον. Όταν ξύπνησε, τη θέση του είχε πάρει ένα λευκό λουλούδι με ένα υπέροχο και βαρύ άρωμα η δε Ηχώ δεν φανερώθηκε ξανά σε άνθρωπο και έκτοτε πάντα κρυμμένη στα δάση επαναλαμβάνει μελαγχολικά την τελευταία λέξη της φράσης που θα ακούσει (Στεφανίδη, 2012).

Κατά μία άλλη εκδοχή η αντανάκλαση που είδε ο Νάρκισσος στα νερά της λίμνης ήταν η νύμφη που έμενε εκεί, πήδησε στο νερό για να την πιάσει και πνίγηκε. Στο σημείο εκείνο είναι που φύτρωσε και το λουλούδι. Η Σοφού (2017) χαρακτηρίζει τον Ναρκισσισμό σε επίπεδο ανθρώπινης ψυχικής κατάστασης ως τον ακραίο αυτοθουμασμό. Ο Οβίδιος στο έργο του *Μεταμορφώσεις*, βιβλίο III, στιχ. 340-510, αναφέρει πως ήταν γιος του ποταμού Κηφισού και της νύμφης Λειριόπης, και πως όλες οι νύμφες τον αγαπούσαν μα εκείνος δεν ανταποκρινόταν ποτέ και παρέμενε ασυγκίνητος. Η συνάντησή του με την Ηχώ ήταν η τελευταία συνάντηση με Νύμφη καθώς στη συνέχεια θα ερωτευτεί το είδωλό του, θα καταλήξει και θα μεταμορφωθεί σε αρωματικό λουλούδι με έξι κιτρινόλευκα πέταλα.

1.α.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος του νάρκισσου.

Σκοπός

Η ενθάρρυνση της δημιουργικής έκφρασης

Στόχος (του βιβλίου Flora Graeca)

Να έρθουν οι μαθητές/τριες σε οπτική επαφή με την υδατογραφία του Νάρκισσου η οποία λειτουργεί ως αφόρμηση

Δραστηριότητες

1. Η υδατογραφία του Νάρκισσου (Αφόρμηση)

Με τη βοήθεια βιντεοπροβολέα στους μαθητές παρουσιάζεται η εικόνα της υδατογραφίας του Νάρκισσου, όπως αυτός απεικονίζεται στο βιβλίο Flora Graeca.

Νάρκισσος, σχέδιο του Bauer στη Flora Graeca

Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει τα ακόλουθα ερωτήματα:

- ✚ Τι είδους έργο τέχνης είναι αυτό;
- ✚ Ποιο λουλούδι προβάλλεται;
- ✚ Έχετε ξαναδεί ένα τέτοιο λουλούδι;
- ✚ Τι σας κάνει μεγαλύτερη εντύπωση;

Σύμφωνα με τον Κάραλη (2007) η χρήση εκπαιδευτικών τεχνικών συμβάλλει στην επίτευξη των τιθέμενων στόχων.

Η τεχνική που ακολουθείται είναι ερωτήσεις- απαντήσεις προκειμένου να διαγνωστούν οι πρότερες γνώσεις, να γίνει σύνδεση με κάποια βιωματική εμπειρία που φέρουν τα παιδιά (π.χ. κάποιο ταξίδι ή κάποια επίσκεψη σε εξωτερικό χώρο) και να εμπλακούν ενεργά με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο στόχος της καλλιέργειας των δεξιοτήτων (ανάπτυξη γλωσσικών και εκφραστικών δυνατοτήτων) όπως καταγράφηκε στον πίνακα, ικανοποιείται καθώς οι μαθητές καλούνται να εκφραστούν και να εξωτερικεύσουν τις σκέψεις και τα βιώματά τους. Ακόμη, η περιγραφική ικανότητα προάγει την διαμόρφωση υψηλής αισθητικής και καλλιτεχνικής αντίληψης καθώς ο πλούτος των λέξεων και η ακρίβεια στην περιγραφή αποτυπώνουν εναργέστερα την καλλιτεχνική αξία ενός έργου.

Στη συνέχεια ακολουθεί η αφήγηση του μύθου. Μέσα από τον μύθο, τα παιδιά θα εμπλακούν σε δύο δραστηριότητες τον «καθρέφτη» και το «τι είναι η Ηχώ» προκειμένου να αξιοποιηθεί στο έπακρο η αφήγηση του μύθου. Οι επιδιωκόμενοι στόχοι αναφέρονται σε κάθε δραστηριότητα μεμονωμένα.

2. Αφήγηση του μύθου (Στεφανίδη, 2012)

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο στάσεων

Να διαμορφώσουν οι μαθητές αισθητική-καλλιτεχνική αντίληψη ώστε να λειτουργούν επαρκώς τόσο ως θεατές όσο και ως δημιουργοί

Αρχικά ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά την αφήγηση στην τάξη. Μετά την αφήγηση ακολουθούν οι δραστηριότητες για την επίτευξη του στόχου.

«Είναι κανείς εδώ;» νεανική αντρική φωνή σπάει την ησυχία του δάσους. «Εδώ...» η απόκριση.

«Όποιος είσαι ,φανερώσου αμέσως».

«...αμέσως».

Έτσι συναντήθηκαν. Ένα παλληκάρι αγεγάδιαστο, περήφανο. Κι ένα κορίτσι συνεσταλμένο και όμορφο.

«Τι ζητάς λοιπόν; Δεν μπορώ να ασχολούμαι άλλο με σένα».

«...εσένα!» Και κόκκινη από ντροπή, κρύβεται πίσω από μια φουσκωτή βατομουριά.

Εκείνος προσπερνά βιαστικός. Θέλει να γυμναστεί, να λιαστεί να ομορφύνει κι άλλο. Δυο σύδεντρα πιο κάτω, πετάγεται μπροστά του με τις χούφτες γεμάτες κατακόκκινα βατόμουρα. Κατακόκκινη και η ίδια, χαμογελαστή, σιωπηλή του τα προσφέρει. Στα χείλη του χάραξε ένα αδιόρατο χαμόγελο και γρήγορα απαντάει:

«Ωραία τα βατόμουρα, μα...δεν βλέπεις; Βιάζομαι, φύγε επιτέλους!»

«...Επιτέλους!» απομένει το κορίτσι κι αποθαυμάζει τον λυγρόκορμο που απομακρύνεται όλος καμάρι και έπαρση.

Πολλές φορές τον παραφύλαγε η Ηχώ τον Νάρκισσο. Άλλες τόσες εκείνος την έδιωχνε, την περιφρονούσε.

Ήταν απομεσήμερο, κι ο ήλιος μαλάκωνε τις σκιές και φανέρωνε τα βιολετιά και κόκκινα χρώματα της μέρας που ωριμάζει. Καμαρωτός ο Νάρκισσος, πήγαινε για κολύμπι. Ξάφνου, μπροστά στα πόδια του, πέφτει ένα στεφάνι καμωμένο από ορχιδέες άγριες, ασπράγγελους και καμπανούλες τόσο μπλε, που νόμιζες πως είναι γυάλινες. Ασυγκίνητος, φωνάζει στην Ηχώ: «Μα καλά, δεν θα μ' αφήσεις ήσυχο ποτέ;»

«Ποτέ...» ακούγεται μέσα απ' τις φυλλωσιές, και κείνη δεν φανερώνεται, μην έχοντας πια το κουράγιο.

Ολομόναχος ο Νάρκισσος. Αυτός και τα ήσυχα νερά της λίμνης του ποταμού. Φευγαλέα περνούν απ' το μυαλό του ο πατέρας του ο Κηφισός κι ύστερα η ζωή του. Πάντα διάλεγε την μοναξιά. Όσες νεράιδες και νύμφες τον πλησίαζαν, και ήταν πολλές, το μόνο που κατάφερναν να πάρουν απ' αυτόν ήταν το υπεροπτικό του βλέμμα.

Κοίταξε γύρω, κανείς. Το νερό διάφανο. Το σώμα του άφθαρτο. Σκύβοντας για να βουτήξει, μαρμάρωσε. Μια θεσπέσια μορφή αντικρίζει. Τι πρόσωπο! Ούτε ένα ψεγάδι. Μήπως είναι θεός; Αλίμονο. Ήδη ο Έρωτας είχε ρίξει τη σαΐτα του στον Νάρκισσο. Και την άλλη σαΐτα στον Νάρκισσο ξανά.

Η μορφή της λίμνης τον κοιτούσε προκλητικά. Απαλά ακουμπά τα χείλη του στα χείλη της. Η μορφή θολώνει. Η μορφή, η μορφή του, η μόνη ύπαρξη που ερωτεύτηκε ο Νάρκισσος, χάνεται ολότελα. Τι κι αν τη πλησίασε τρυφερά, τι άγρια, τι κλαίγοντας, τι παρακαλώντας, εκείνη ανταποκρινόταν μέχρι τη στιγμή της ένωσης. Τότε θόλωνε, χανόταν, εξαφανιζόταν στα ρηχά νερά.

Δεν κούνησε από κει το παλληκάρι, μέχρι που χλόμιασε από την αδυναμία και την ξαγρύπνια. Το φθινόπωρο ήρθε και τον βρήκε ζαπλωμένο στη μοιραία όχθη. Ξεψύχησε αρχές του Νοέμβρη στην τελευταία προσπάθεια να αγγίξει το είδωλό του που, κι ακόμα εκείνη τη φορά, την τελευταία, του φάνηκε πιο όμορφο από ποτέ.

Μόνο η γλυκιά Ηχώ παρακολουθούσε μέρα τη μέρα, κρυμμένη όπως συνήθιζε. Σαν κατάλαβε πως ο αγαπημένος της πέθανε, έτρεξε-ελεύθερα πια- κοντά του. Τον αγκάλιασε πρώτη φορά, και έμεινε εκεί ώρα πολλή, μέχρι που δακρυσμένη κοιμήθηκε με τον Νάρκισσο στην αγκαλιά της. Όταν ξύπνησε, αντί για το εξάισιο σώμα του, κρατούσε ένα λευκό λουλούδι υπέροχο με άρωμα βαρύ και αξέχαστο. Ο νάρκισσος πρωτοάνθιζε στη γη.

Από τότε η ντροπαλοσύνη της νύμφης μεγάλωσε κι άλλο και δεν φανερώθηκε ξανά σε άνθρωπο. Ακόμα τριγυρνά στα δάση και στις ρεματιές. Και πάντοτε κρυμμένη επαναλαμβάνει μελαγχολικά την τελευταία λέξη από τη φράση που θ' ακούσει (Στεφανίδη, 2012, μήνας Νοέμβριος).

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο δεξιοτήτων
Να περάσουν οι μαθητές από την αίσθηση στην αυτοέκφραση, στη σωματική έκφραση και την κίνηση

3. Καθρέφτης

Ενεργοποίηση -Συνεργασία- Σωματική έκφραση

Ο/Η εκπαιδευτικός διηγείται στα παιδιά ότι ο Νάρκισσος θαύμαζε το είδωλό του στα νερά της λίμνης. Σε ζευγάρια, τα παιδιά παίζουν το παιχνίδι «Ο καθρέφτης». Το παιδί Α είναι ο οδηγός, ενώ το παιδί Β είναι το είδωλο. Στέκονται απέναντι και σε μικρή απόσταση. Ο οδηγός κάνει αργές κινήσεις, τις οποίες το είδωλο καλείται να αντιγράψει. Ο στόχος είναι να συγχρονιστούν σε τέτοιο βαθμό, ώστε ένας εξωτερικός παρατηρητής να μην καταλαβαίνει ποιος είναι ο οδηγός και ποιος είναι το είδωλο. Μετά από δυο λεπτά, τα παιδιά ανταλλάζουν ρόλους (Τομασίδου, Τομασίδου, και Καμπάνη, Χ.Χ.).

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο στάσεων

Να μπορέσουν οι μαθητές να αλληλοεπιδράσουν δημιουργικά μέσα από την δραματοποίηση

4. Τι είναι η Ηχώ;

Συνεργασία -Επικοινωνία-Εκφραση λόγου- Ρυθμός

Τα παιδιά καλούνται σε ζευγάρια να διαχωρίσουν τα διαλογικά μέρη του μύθου, τα πρόσωπα (Νάρκισσος, Ηχώ) και να δραματοποιήσουν κάποια από αυτά. Ο/Η εκπαιδευτικός-εμπυχωτής/τρια τα παρακινεί και τα βοηθά. Έτσι κατανοούν την έννοια της Ηχούς και το ρυθμό του διαλόγου.

Διάλογος

(Έχει επιλεγεί ένα απόσπασμα για τις ανάγκες της δραματοποίησης, από τον μύθο της Στεφανίδη, 2012).

ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ: - Είναι κανείς εδώ;

ΗΧΩ: - Εδώ...

ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ: - Όποιος είσαι φανερώσου αμέσως

ΗΧΩ: - ...αμέσως

ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ: - Τι ζητάς λοιπόν; Δεν μπορώ να ασχολούμαι άλλο με σένα.

ΗΧΩ: - ...εσένα!

ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ: - Ωραία बातόμουρα, μα...δεν βλέπεις; Βιάζομαι, φύγε επιτέλους!

ΗΧΩ: -...Επιτέλους!

ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ: - Μα καλά, δεν θα μ' αφήσεις ήσυχο ποτέ;

ΗΧΩ: - Ποτέ... (Στεφανίδη, 2012, Μήνας, Νοέμβριος).

Νάρκισσος

5. Δημιουργική Γραφή

Λεκτική έκφραση-Ενεργοποίηση φαντασίας

Στόχοι (για την Δημιουργική Γραφή)

- Να αναπτύξουν οι μαθητές τις γλωσσικές και εκφραστικές τους δυνατότητες
- Να ενεργοποιήσουν την φαντασία τους παραλλάσσοντας μια ιστορία
- Να χρησιμοποιήσουν τον λόγο ως μέσο εξωτερίκευσης σκέψεων και συναισθημάτων

Οι μαθητές/τριες αλλάζουν την εξέλιξη του μύθου, έτσι όπως τον αφηγήθηκε ο/η εκπαιδευτικός από την Στεφανίδη (2012) λίγο παραπάνω. Καλούνται να γράψουν μία δική τους εκδοχή δεχόμενοι ότι ο Νάρκισσος τελικά ανταποκρίνεται στα κελεύσματα της Ηχούς και να δώσουν ένα δικό τους τέλος.

Πού αποσκοπεί όμως αυτή η δραστηριότητα και πώς προωθούνται οι στόχοι της Δημιουργικής Γραφής; Για να απαντηθεί αυτό το ερώτημα θα πρέπει να ανατρέξει κανείς στην δυναμική των μύθων και την θεραπευτική τους αξία. Σύμφωνα με την Σκαπετούλια (2021) η χρήση της Δημιουργικής Γραφής για την επεξεργασία των συγκινησιακών, συναισθηματικών και γνωστικών αντιδράσεων αποτελεί έναν από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους εμπάθνησης της εσωτερικής διερεύνησης και προώθησης της διαδικασίας της αυτοεπίγνωσης και αυτοβελτίωσης. Μέσα από την

προσωπική εμπλοκή και την παραγωγή του δημιουργικού προϊόντος, το άτομο απεγκλωβίζεται και προχωράει ενεργά στην διαδικασία της προσωπικής αλλαγής.

Στην παρούσα δραστηριότητα τα παιδιά καλούνται να διαμορφώσουν ένα διαφορετικό διάλογο μεταξύ του Νάρκισσου και της Ηχούς, να αξιοποιήσουν τις πρότερες γνώσεις τους και να «συλλάβουν» νοερά τον πιθανό διάλογο που μπορεί να προκύψει, να αλλάξουν τον τόπο ή και να εμπλέξουν και άλλα πρόσωπα στη δράση.

Σύμφωνα με την Χρονοπούλου (2015) οι ασκήσεις της Δημιουργικής Γραφής συμβάλλουν στην ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας, στην άσκηση στη γλώσσα, στην ενεργοποίηση της ανταπόκρισης των μαθητών/τριων αλλά και στο δημιουργικό «σβήσιμο» και την επαναπροσέγγιση.

1.β. Ο μανδραγόρας

Πριν από μερικές δεκαετίες, ο άνθρωπος χρησιμοποιούσε ευρέως διάφορα είδη χλωρίδας για την κάλυψη των βασικών του αναγκών, όπως για τροφή, θέρμανση και στέγη. Σε κάποια από αυτά απέδιδε μαγικές, μυθικές και υπερφυσικές ιδιότητες. Ένα τέτοιο φυτό είναι ο μανδραγόρας, ο οποίος είναι γνωστός για τις φαρμακευτικές του ιδιότητες σε πολλές χώρες της Ευρώπης και της Ασίας, γι' αυτό και αποκαλείται και ως Μανδραγόρας ο φαρμακευτικός. Περιέχει μικρό ποσοστό αλκαλοειδών, ιδιαίτερα η πασσαλώδης ρίζα του, τα οποία είναι πολύτιμα φαρμακευτικά συστατικά με αντισπασμωδικές, καταπραϋντικές, διεγερτικές και ναρκωτικές ιδιότητες. Ωστόσο, είναι τοξικό φυτό που σε μεγάλες, μη ελεγχόμενες δόσεις μπορεί να προκαλέσει παραλήρημα, ακόμη και θάνατο. Οι αρχαίοι Έλληνες και οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν τον μανδραγόρα ως υπνωτικό και ηρεμιστικό, ενώ κατά τον Μεσαίωνα χρησιμοποιούσαν το φυτό ως αναισθητικό στις εγχειρήσεις.

Πέρα από μαγικές, μυθικές, υπερφυσικές και θρησκευτικές ιδιότητες που κατά καιρούς αποδίδονταν στον μανδραγόρα, χρησιμοποιούνταν επίσης ως φυλακτό για την προστασία από την ασθένεια και τον θάνατο. Ακόμη, κατά τους βιβλικούς χρόνους, πίστευαν ότι οι καρποί του μανδραγόρα διευκολύνουν τη σύλληψη. Στην Παλαιά Διαθήκη γίνεται αναφορά στους καρπούς του, που όταν φαγωθούν λύνουν τη στειρώση. Στον μανδραγόρα αποδόθηκαν ακόμη και αφροδισιακές ιδιότητες, με αποτέλεσμα η θεά Αφροδίτη, μεταξύ άλλων, να αποκαλείται Μανδραγορίτις Αφροδίτη. Επίσης, εικόνα από το βιβλίο «Περί ύλης ιατρικής», από χειρόγραφο του 512 μ.Χ., δείχνει τη Θεά των ανακαλύψεων, Εύρεσις, να παραδίνει στον Διοσκορίδη την θαυματουργή ρίζα του Μανδραγόρα, η οποία έχει ανθρώπινη μορφή (Καραφουλίδης, 2004).

Atropa mandragora

Atropa mandragora. In agro Eliensi, et prope Athenas. In insulis Graccis non rara. Sero autumno floret
Gemeine Alraune. In Elis und nahe Athen. Auf den griechischen Inseln nicht selten. Blüht im Spätherbst
Mediterranean mandrake. In Elis and near Athens. On the Greek islands not rare. Blooms in late autumn
Μανδραγόρα. Στην Ηλεία και κοντά στην Αθήνα. Στα ελληνικά νησιά δεν είναι σπάνια.
 Ανθίζει στα τέλη του φθινοπώρου

15cm	9-4	☉ ☾	▲ ▲
------	-----	-----	-----

Σύμφωνα με τον μύθο ο μανδραγόρας ήταν το αγαπημένο βότανο των μαγισσών. Την ερωτική και μαγική ιδιότητα λέγεται ότι την απέκτησε από την μάγισσα Κίρκη. Από αυτό το υγρό έδωσε στους άντρες του Οδυσσέα και τους μεταμόρφωσε. Την πρώτη αναφορά στα μεσαιωνικά χειρόγραφα, σε σχέση με ερωτικά φίλτρα, την κάνει ο Διοσκουρίδης ο οποίος λέει ότι από τη ρίζα του Μανδραγόρα παρασκεύαζαν φίλτρα ερωτικά και γι αυτό και η Αφροδίτη λεγόταν Μανδραγορίτις. Οι νέοι είχαν πάνω τους ένα σακουλάκι με κομμάτια ρίζας Μανδραγόρα για ερωτικό φυλαχτό που παρείχε στον κάτοχό του προστασία από δηλητηριάσεις και κακώσεις, προσέφερε πλούτο, υγεία και μακροζωία. Ο μύθος λέει αν κάποιος ξεριζώσει μανδραγόρα τα μεσάνυχτα με πανσέληνο, και καθαρίσει τη ρίζα του αφού χαράξει επάνω της μια ευχή, αυτή πραγματοποιείται. Επίσης λένε πως το φυτό, κατά την εκρίζωσή του, έβγαζε οξεία κραυγή και τρέλαινε όποιον την άκουγε. Κατά τον 18^ο αιώνα για να ξεριζώσουν το μανδραγόρα έπρεπε να ζωγραφίσουν τρεις κύκλους γύρω από το φυτό με ένα μυτερό κλαδί Ιτιάς και μετά να δέσουν το φυτό με ένα σπάγκο στο πόδι ενός μαύρου σκύλου.

Οι αρχαίοι Έλληνες το ονόμαζαν μήλο του έρωτα, οι Άραβες μήλο του διαβόλου, φυλές του όρους Λίβανος αυγά των τζίνι (ότι πραγματοποιούσαν τα όνειρα του χρήστη), οι Εβραίοι το αποκαλούσαν «τα μήλα της αγάπης» ως γονιμοποιά για τις γυναίκες, αυτή η παράδοση διατηρείται μέχρι σήμερα. Το παράξενο αυτό φυτό, γνωστότατο από τους πιο παλιούς χρόνους, θεωρείται ως και σήμερα προικισμένο με ιδιαίτερη μαγική δύναμη. Η ρίζα του είναι πολύ μεγάλη ενώ συχνότερα είναι χωρισμένη σε δυο χοντρά μέρη, τα οποία μοιάζουν καταπληκτικά με ανθρώπινα σκέλη.

Στη Νότια Γαλλία απέδιδαν μονάχα εξαιρετικά καλές ιδιότητες στον μανδραγόρα. Θεωρούσαν πως όποιος φρόντιζε επιμελώς το θρυλικό αυτό φυτό, θα γινόταν γρήγορα πολύ πλούσιος. Επίσης, όποιος έβαζε ένα νόμισμα στη ρίζα του, την επόμενη ημέρα έβρισκε δύο. Υποστήριζαν, μάλιστα, πως πολλοί άνθρωποι είχαν πλουτίσει με αυτόν τον παράδοξο τρόπο (Thomson, 2001).

Πρόκειται για πολυετή πόα, χωρίς βλαστό, συνήθως μέχρι 10 εκ. ύψος, με χοντρή, σαρκώδη ρίζα, απλή ή διακλαδισμένη, που πολλές φορές έχει ανθρωπόμορφο σχήμα. Τα φύλλα είναι μεγάλα, παράριζα σε ρόδακα. Τα άνθη του εκφύονται από το κέντρο του ρόδακα των φύλλων και έχουν κυανό ή πορφυρό χρώμα και σπανιότερα λευκό με κυανές νευρώσεις. Οι καρποί του Μανδραγόρα είναι σαρκώδεις, σφαιρικές ή ωοειδείς ράγες με κίτρινο πορτοκαλί χρώμα. Ανθίζει από τον Δεκέμβριο μέχρι τον Απρίλιο.

20 Ἡ Θεὸ τῶν φαρμάκων, Εὐρέσια, παραδίδει στὸν Διοσκουρίδῃ τὴν θαυματουργὴ ρίζα τοῦ Μανδραγόρα, ποὺ ἔχει ἀνθρώπινη μορφή. Εἰκόνα παρμένη ἀπὸ τὴν «Περὶ ἰσχύς ἱατρικῆς» τοῦ Διοσκουρίδῃ, ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ 512 μ.Χ.

Ο Μανδραγόρας (λατ. *Atropa mandragora*, *Mandragora officinalis*), έχει κι άλλες ονομασίες: μανδραγούδα, μεγαλοβοτάνι, σερνικοβότανο, μήλο του έρωτα, αρκάνθρωπος, καλάνθρωπος. Αυτά τα τελευταία έχουν, κυρίως, να κάνουν με την όψη της μεγάλης σαρκώδους ρίζας του που μπορεί να φτάσει από μισό μέχρι και ένα μέτρο μέσα στη γη και συχνά μοιάζει με ανθρωπόμορφο ξόανο. Τα λουλούδια του έχουν σχήμα καμπανούλας, οι πορτοκαλοκίτρινοι καρποί του έχουν ευχάριστο άρωμα, με υπόγλυκη γεύση (Καραφουλίδης, 2004).

Πίσω, στην αρχαιότητα, ήταν ένα πολύ σημαντικό φυτό. Το θεωρούσαν αναλγητικό, υπνωτικό, παραισθησιογόνο, σπασμολυτικό, αντιφλεγμονώδες, αφροδισιακό. Το χρησιμοποιούσαν για να προκαλέσουν ξεκούραση σε συνεχή πόνο. Το αναφέρει ο Θεόφραστος, ο οποίος θεωρείται ο θεμελιωτής της επιστημονικής φυτολογίας, ως γιατρικό για την ποδάγρα. Ο Ιπποκράτης φαίνεται να γνωρίζει τη ναρκωτική ενέργεια του μανδραγόρα και θεωρεί ότι ανακουφίζει από τον πόνο, το άγχος, την κατάθλιψη. Ο Διοσκουρίδης μιλά για την υπνωτική/αναισθητική του δράση, για το πώς τα φύλλα του βοηθούν σε περιπτώσεις φλεγμονής των ματιών, αλλά και για το πώς κάποιιο τον χρησιμοποιούν για να ετοιμάσουν ερωτικά φίλτρα! Ακόμα και στη Γένεση αναφέρεται σαν αφροδισιακό και σαν βότανο για την τεκνοποιία, βοηθώντας τη Ραχήλ να συλλάβει τον Ιακώβ.

Γενικότερα, πάντως, στην αρχαιότητα αλλά και στο Μεσαίωνα, ο μανδραγόρας χρησιμοποιείται σε χειρουργεία ασθενών, ως «αναισθητικό». Παλαιότερα, μάλιστα, η Ελληνική Αναισθησιολογική Εταιρεία είχε ως έμβλημά της τον μανδραγόρα. Η σύγχρονη επιστήμη τον κατατάσσει στην κατηγορία των αναλγητικών. Ωστόσο, σπάνια χρησιμοποιείται στη σύγχρονη ιατρική (Καραφουλίδης, 2004).

«Να έχεις επάνω σου λίγο μανδραγόρα», έλεγαν οι παλιοί, «για να σου δίνει τύχη, επιτυχία, υγεία, μακροζωία, αγάπη, γονιμότητα. Και για να σε προστατεύει από το φθόνο και την κακία».

1.β.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος του μανδραγόρα.

Τα σχέδια του Bauer από την Flora Graeca αποτελούν ιδανικό υλικό αφόρμησης προκειμένου οι μαθητές να μπορέσουν καλλιεργήσουν δεξιότητες που αφορούν στην ανάπτυξη εκφραστικών μέσων και δεξιοτήτων στο θέατρο αλλά και στην δημιουργική γραφή. Το ΑΠΣ Θεατρικής Αγωγής θέτει τους άξονες γνωστικού περιεχομένου που είναι: α) οι πρώτες ομαδικές ασκήσεις και η ψυχοσωματική έκφραση μέσα από ελεύθερο παιχνίδι, β) ο οργανωμένος αυτοσχεδιασμός, γ) η παντομίμα και δ) η εκφραστική μιμητική.

Η Θεατρική Αγωγή στο Δημοτικό οφείλει να ενθαρρύνει τη δημιουργική έκφραση του παιδιού, να συντείνει στην ψυχική καλλιέργειά του, να συμβάλλει στη γνωριμία του με την ομάδα και να γίνει για το παιδί μέσο γνώσης, ψυχαγωγίας και αισθητικής καλλιέργειας. Ειδικότερα επιδιώκεται :

- ✚ Η ανάπτυξη της προσωπικότητας, η αισθητική καλλιέργεια, η ελευθερία της έκφρασης, η αυτογνωσία και ο αλληλοσεβασμός των μαθητών μέσα στο πλαίσιο της σχολικής ομάδας.
- ✚ Η απόκτηση από τους μαθητές εκείνων των γνώσεων που τους βοηθούν, να κατανοούν, να προσλαμβάνουν και να αξιολογούν το θεατρικό γεγονός, και να μετασχηματίζουν γόνιμα τη γνώμη και την εμπειρία τους.
- ✚ Η δημιουργική επαφή των μαθητών με την τέχνη του Θεάτρου τόσο μέσα από τα δραματουργικά κείμενα όσο και μέσα από την σκηνική έκφρασή τους, με τελικό στόχο την διεύρυνση των σπουδών τους ως προς το πολιτισμικό πεδίο.
- ✚ Ο εμπλουτισμός των μεθόδων διδασκαλίας με τις αρχές και τις τεχνικές του Θεάτρου (δραματοποίηση κ.τ.λ.) και επομένως η βελτίωση του προγράμματος διδασκαλίας συνολικά.
- ✚ Ως συλλογική δραστηριότητα προσφέρει στους μαθητές/τριες ίσες ευκαιρίες έκφρασης, συνεργασίας και συμμετοχής σε κοινή προσπάθεια, αξίες που αποτελούν τη βάση της δημοκρατίας.
- ✚ Ως καλλιτεχνική δραστηριότητα συμβάλλει στην αισθητική ανάπτυξη των μαθητών και στη συνειδητοποίηση της άφθαρτης αξίας του ανθρώπινου πολιτισμού (ΔΕΠΠΣ -ΑΠΣ Θεάτρου, 2021).

Σκοπός

Η υποβοήθηση της πνευματικής εξέλιξης, η κοινωνικοποίηση και η ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνατοτήτων

Στόχος (του βιβλίου Flora Graeca)

Παρόθηση και ενεργοποίηση της φαντασίας μέσα από την προβολή της υδατογραφίας

Στόχος (Θεατρική Αγωγή) σε επίπεδο δεξιοτήτων

Οι μαθητές να μπορέσουν να αναπτύξουν την επικοινωνιακή τους ικανότητα καθώς και την κριτική και δημιουργική τους φαντασία

Δραστηριότητες

1. Παιχνίδι ενεργοποίησης με προβολή της υδατογραφίας του μανδραγόρα (Αφόρμηση)
-

Μανδραγόρας, σχέδιο του Bauer στη Flora Graeca

Οι μαθητές βλέπουν την εικόνα σε βιντεοπροτζέκτορα. Ακολουθείται *η τεχνική ερωτήσεων - απαντήσεων* όπου οι μαθητές εκφράζουν ελεύθερα τις σκέψεις τους.

- Τι σας θυμίζει αυτή η εικόνα;
- Με τι μοιάζει;
- Τι σας κάνει εντύπωση;

Το παρόν πλαίσιο τονίζει τις εκπαιδευτικές τεχνικές που αξιοποιήθηκαν (Καραλής, 2007).

- Οι ερωτήσεις προσφέρουν ερεθίσματα για σκέψη και προάγουν τη συζήτηση.
- Τα παιδιά υποκινούνται να πουν τη γνώμη τους, να σκεφτούν αυτοδύναμα.

2. Αφήγηση του μύθου

(αυτοσχέδιος μύθος προσαρμοσμένος στο ηλικιακό πλαίσιο των μαθητών)

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο γνώσεων

Οι μαθητές να ενεργοποιηθούν μέσα από την ομάδα, να συνεργαστούν και να επικοινωνήσουν

Μετά τις απαντήσεις των παιδιών ο/η εκπαιδευτικός αρχίζει να αφηγείται μία από τις εκδοχές του μύθου. Προκειμένου να ικανοποιηθούν οι τιθέμενοι στόχοι, και λαμβάνοντας υπόψη το ηλικιακό και γνωστικό επίπεδο των μαθητών, κρίθηκε σκόπιμο να επιλεγούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά από τους μύθους γύρω από τον Μανδραγόρα τα οποία εναρμονίζονται με τα παραπάνω. Ο εκπαιδευτικός αφηγείται στους μαθητές επιλεκτικά κομμάτια από μύθους γύρω από τον Μανδραγόρα :

« Το εικονιζόμενο βότανο που μόλις είδαμε λέγεται μανδραγόρας. Δεν είναι όμως ένα απλό βότανο! Από τα αρχαία χρόνια, οι άνθρωποι πίστευαν πως είχε μαγικές δυνάμεις! Όπως πολύ σωστά παρατηρήσατε, το βότανο αυτό μοιάζει σε σχήμα με τον άνθρωπο. Αυτό ερέθισε την φαντασία κάποιων ανθρώπων να δημιουργήσουν ιστορίες γύρω από την προέλευση και τη ζωή αυτού του βοτάνου. Λέγανε λοιπόν, πως όποιος έβρισκε και ξερίζωνε τον μανδραγόρα, αυτός έβγαζε μια δυνατή κραυγή, σαν να τραβάς άνθρωπο από τα μαλλιά! Φανταστείτε λοιπόν πως ο κάθε ένας από εσάς είναι ένας μανδραγόρας που κάποιος τον τραβά παρά τη θέλησή του. Πώς θα νιώθατε;

Τώρα, καθίστε στα γόνατα, σε όποιο σημείο του χώρου θέλετε ως μικροί μανδραγόρες! Ενώ είστε ήσυχοι και απολαμβάνετε τη ζεστασιά του χώματος, εγώ θα περνώ ανάμεσά σας. Ακουμπώντας σας, σας ξερίζωνω. Εσείς θα βγάλετε μια κραυγή και θα αρχίσετε να κινήστε στο χώρο, γύρω από τους συμμαθητές/τριες σας μανδραγόρες. Θα διαλέξετε στη συνέχεια έναν/μία με τον οποίο θα ενωθείτε και με το που καθίσετε δίπλα του θα σταματήσετε την κραυγή. Τώρα, οι δύο που είστε ένας μανδραγόρας. Όταν σας ακουμπήσω ενωμένοι θα σηκωθείτε φωνάζοντας για να καθίσετε σε έναν τρίτο και το παιχνίδι θα συνεχιστεί μέχρι να γίνεται όλοι ένας τεράστιος μανδραγόρας !

Όταν μαθευτεί το παιχνίδι δημιουργείται η εικόνα ενός μανδραγόρα. Σημαντική άσκηση για την εγρήγορση και τη δημιουργία ομάδας (Γκόβας, 2003).

2. Παντομίμα-Θέατρο εικόνων¹

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο στάσεων

Αξιοποίηση των αισθητήριων οργάνων για την κατανόηση του κόσμου και του εαυτού

Η μάγισσα Κίρκη είναι γνωστή από την Οδύσσεια, όταν προσκάλεσε σε γεύμα τους συντρόφους του Οδυσσέα, με φαγητά στα οποία είχε ρίξει μαγικά φίλτρα και αγγίζοντάς τους με το μαγικό της ραβδί, τους μεταμόρφωσε σε χοίρους. Η Κίρκη μεταμόρφωνε τους εχθρούς της ή όσους την πρόσβαλαν σε ζώα με τη χρήση μαγικών ποτών, καθώς γνώριζε πολλά για τα βότανα και τη φαρμακευτική τους επίδραση.

Αφού γίνει διανομή ρόλων (Κίρκη, σύντροφοι) τα παιδιά δημιουργούν δύο ακίνητες εικόνες. Από τη μία πλευρά είναι η Κίρκη στο παλάτι της που ετοιμάζει το φίλτρο και από την άλλη οι σύντροφοι είναι καθισμένοι στο μεγάλο τραπέζι του

---

¹ ΘΕΑΤΡΟ ΕΙΚΟΝΩΝ/ IMAGE THEATRE .Την έναρξή του αποτελούν οι ζωντανές εικόνες /living pictures ή μια ακίνητη εικόνα /still image. Στη συνέχεια τα παιδιά μπορούν να περνούν από στατικότητα σε κίνηση ή αντίστροφα, να παρουσιάζουν ένα γεγονός, ένα συναίσθημα, μια κατάσταση και τελικά να επινοούν την εξέλιξη μιας ιστορίας (Γαλάνη, Χ.Χ.).

παλατιού. Με την έναρξη της μουσικής οι σύντροφοι τρώνε και πίνουν κρασί ενώ η Κίρκη ετοιμάζει το μαγικό της φίλτρο. Με την παύση της μουσικής οι εικόνες «παγώνουν».

Μουσική Saint-Saëns - The Carnival of the Animals - XIV. Finale

<https://www.youtube.com/watch?v=FPwqWgltUDo>

- Πρώτη ενεργοποίηση μέσω μουσικής : οι σύντροφοι τρώνε και πίνουν. Η Κίρκη ετοιμάζει το μαγικό φίλτρο.

ΠΑΥΣΗ

- Δεύτερη ενεργοποίηση μέσω μουσικής : Η Κίρκη πηγαίνει στο τραπέζι των συντρόφων, τρώει και πίνει μαζί τους πρόσχαρη.

ΠΑΥΣΗ

- Τρίτη ενεργοποίηση μέσω μουσικής : Η Κίρκη ακουμπά με το ραβδί και μεταμορφώνει τους συντρόφους.

ΠΑΥΣΗ

3. Δημιουργική Γραφή

Στόχοι (Δημιουργικής Γραφής) σε επίπεδο δεξιοτήτων

- Οι μαθητές/τριες να μπορούν να δημιουργούν μικρά κείμενα αξιοποιώντας τις γνώσεις και τη φαντασία τους.
- Καλλιέργεια της ικανότητας στο γράψιμο
- Ενθάρρυνση της αυτενέργειας των μαθητών /τριών
- Άσκηση στη γλώσσα

Άσκηση συζήτησης, αυτοσχεδιασμού και διασκευής.

Ο/Η εκπαιδευτικός κάνει ανάγνωση του παρακάτω ποιήματος που είναι μελοποιημένο:

*Λεν απ' τα χρόνια τα παλιά
πως φυλαχτό αν έχεις
ρίζα από τούτο το φυτό
στον έρωτα αντέχεις*

*Συμβουλή του Πυθαγόρα
προσοχή στον Μανδραγόρα
προσοχή στον Μανδραγόρα
κρύβει μυστικά και δώρα*

(Στίχοι από το τραγούδι Μανδραγόρας, Ζήκας, 1990)

(Έγινε επιλογή των στροφών από το παρόν τραγούδι προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι εκπαιδευτικοί στόχοι)

Ζητείται από τα παιδιά, αφού ακούσουν τους στίχους από τον εμψυχωτή, να γράψουν μία δική τους στροφή και να χρησιμοποιήσουν προαιρετικά λέξεις που τους δίνονται προκειμένου να αποδώσουν την τελευταία στροφή, δίνοντας ένα τέλος στο ποίημα.

Μάγισσα, φωνή, τύχη, ζωή, μανδραγόρας, φίλτρο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

Μάγισσα Κίρκη πονηρή,
τον μανδραγόρα έχεις
μ' αυτόν τις τύχες κυβερνάς
και τις ζωές κατέχεις.

Η παρούσα δραστηριότητα είναι ένα ταξίδι στο ποίημα με ποικίλες δυνατότητες. Οι μαθητές/τριες καλούνται να παρέμβουν μέσω μίας προέκτασης που

δίνουν στο ποίημα. Μπορούν να αξιοποιήσουν το λεξιλόγιο που τους δίνεται, εφόσον το επιθυμούν και να συνδυάσουν λέξεις σε προτάσεις με νόημα, σχηματίζοντας την δική τους στροφή που θα αποτελείται από τέσσερις στίχους.

Κατά την Καλογιάννη-Κατσιούλη (2016) μαθητές διδάσκονται με συστηματικό τρόπο στο γλωσσικό μάθημα τη μη ποιητική χρήση της γλώσσας, μαθαίνουν δηλαδή να διακρίνουν το γλωσσικά «ορθό» από το «λάθος». Ωστόσο, μέσω της ποίησης έρχονται σε επαφή με το «αλλιώς» της γλώσσας, όπου το «σωστό» και το «λάθος» δεν είναι ούτε απόλυτα ούτε αντίθετα. (Μπαλάσκας, 1990: 41). Η «μεταμόρφωση» που υφίστανται οι λέξεις, όταν τοποθετούνται με άλλη σειρά ή μια δίπλα στην άλλη, δημιουργώντας ένα διαφορετικό νοηματικό αποτέλεσμα, κάνει την ποίηση να μοιάζει στα μάτια των παιδιών με ένα παιχνίδι στο οποίο μπορούν να φτιάξουν άπειρους συνδυασμούς λέξεων.

Για τα παιδιά μικρής ηλικίας οι λέξεις έχουν περισσότερο ηχητική και συναισθηματική αξία παρά σημασιολογική. Ο ρυθμός που προσδίδει μουσικότητα στο ποίημα, αλλά και οι ακουστικές εικόνες ασκούν μια ιδιαίτερη γοητεία στους μικρούς μαθητές ακόμη κι αν δεν καταλαβαίνουν το νόημα του ποιήματος. Όταν η λέξη δηλαδή λειτουργεί ως φορέας ήχου, τότε το παιδί εκδηλώνει αυθόρμητα ενθουσιασμό και αγάπη προς την ποίηση (Καλογιάννη -Κατσιούλη, 2016).

Με την παρούσα δραστηριότητα τα παιδιά μπορούν να γίνουν «ποιητές», φτάνει να τους δοθούν τα κατάλληλα ερεθίσματα και η αναγκαία υποστήριξη. Οι μαθητές/τριες, οι πρωτοβάθμιοι ιδίως, γράφουν στίχους, και πολλούς μάλιστα, αρκεί μόνο να ενθαρρυνθούν από κεφάλτους ενηλίκους (Σουλιώτης, 1995: 9) (οπ. αναφ. στην Καλογιάννη-Κατσιούλη, 2016).

1.γ. Η μυρτιά

Τα στεφάνια από κλαδιά με τα πυκνά και τα αντίθετα, το ένα από το άλλο, φύλλα της μυρτιάς ήταν ένδειξη τιμής, δόξας και σεβασμού στους νικητές των αρχαίων ολυμπιακών αγώνων. Με τα φύλλα της στεφανώνονταν ποιητές, φιλόσοφοι, δικαστές αλλά και τα νεαρά κορίτσια. Η μυρτιά ήταν το ιερό φυτό της θεάς Αφροδίτης και συμβόλιζε τον έρωτα και την ομορφιά.

[...] οι μυρτιές έχουν θαυμαστή ευοσμία.

Περί Φυτών Ιστορία ΖVIII5

Οι μύθοι πλέκονται όταν αναφέρονται στην αείφυλλη μυρτιά. Σε μια εκδοχή, η νύμφη Δάφνη μεταμορφώθηκε σε μυρτιά για να ξεφύγει από το θεό Απόλλωνα όταν εκείνος την πόθησε και την κυνήγησε ανηλεώς. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, η θεά Αφροδίτη αναδύομενη από τα νερά της Πάφου κάλυψε το γυμνό κορμί της με κλαδιά μυρτιάς ή κρύφτηκε πίσω από ένα θάμνο μυρτιάς όταν την καταδίωξαν σάτυροι που την είδαν γυμνή μετά το λουτρό της. Σε ένδειξη ευγνωμοσύνης, η θεά Αφροδίτη χάρισε στο φυτό το υπέροχο άρωμα των φύλλων του, το ανακήρυξε ιερό της φυτό και παρότρυνε τις νέες κοπέλες να φορούν στεφάνια μυρτιάς όταν πλένονταν.

Άλλη εκδοχή θέλει την θεά Αφροδίτη να κάθεται με τον Άδωνη κάτω από μια μυρτιά και να του διδάσκει τα μυστήρια της αθανασίας. Η κόρη του Ασσύριου βασιλιά Θεϊαντα, η Μύρρα, περιφρονούσε τον έρωτα και την Αφροδίτη. Η θεά για να την τιμωρήσει της ενέπνευσε έρωτα για τον πατέρα της. Οι θεοί την λυπήθηκαν και τη μεταμόρφωσαν σε αρωματικό θάμνο, τη μυρτιά ή μυρσίνη. Αν κρατήσει κανείς το φύλλο της μυρτιάς απέναντι στο φως του ήλιου και το παρατηρήσει προσεκτικά, θα δει ότι μοιάζει σαν να είναι τρυπημένο με βελόνα. Πρόκειται για τους αδένες που περιέχουν αιθέρια έλαια. Ωστόσο για τον μύθο δεν ήταν παρά τα τρυπήματα που προκάλεσε στα φύλλα της μυρτιάς με βελόνα η Φαίδρα, η γυναίκα του Θησέα, από τον πόνο του ανέκφραστου έρωτά της για τον πρόγονό της Ιππόλυτο, όταν τον έβλεπε κρυφά να γυμνάζεται. Το φυτό ήταν διαδεδομένο και είχε καθοριστικό ρόλο σε θρησκευτικά τελετουργικά και γιορτές αρχαίων πολιτισμών. Οι Πέρσες θεωρούσαν την μυρτιά ιερό φυτό. Στην Αίγυπτο η μυρτιά ήταν άμεσα συνδεδεμένη με τη θεά Άθωρ, θεά του έρωτα και του κεφιού. Οι Αιγύπτιες στολίζονταν με άνθη μυρτιάς κατά τη διάρκεια εορταστικών εκδηλώσεων (Ρίζου και Ριζοπούλου, 2004).

Ο Διοσκουρίδης κατέταξε τις μυρτιές σε αυτές με μπλε και σε αυτές με λευκούς καρπούς, οι οποίοι έχουν φαρμακευτικές ιδιότητες. Τους έδινε ως αντίδοτο για τσιμπήματα σκορπιών και αραχνών και για να θεραπεύσει ασθένειες της κύστης και την διάρροια, σε μορφή βρασμένου χυμού. Η συνταγή αυτή χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα στη παραδοσιακή ιατρική.

Αρχαίες ονομασίες

Μυρρίνη-μύρρινος	Θεόφραστος
Μυρσίνη	Διοσκουρίδης
Μυρτίνη	Πίνδαρος

1.γ.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος της μυρτιάς.

Οι δραστηριότητες χρησιμοποιούν τη διαφορετικότητα, την έμφυτη ικανότητα των παιδιών για μιμική, το λόγο και την κίνηση, τη μνήμη και τη φαντασία. Είναι δε «θεατρικές» αφού καταφέρνουν και εγείρουν το ενδιαφέρον μέσα από τις συναρπαστικές και συνήθως απρόβλεπτες καταστάσεις που προκαλούνται όταν δύο ή περισσότεροι άνθρωποι συναντιούνται.

Θα πρέπει να ειπωθεί ότι το θέατρο στο σχολείο αντιμετωπίζεται περισσότερο ως μέσο επίτευξης εκπαιδευτικών στόχων και λιγότερο ως αποτέλεσμα. Βέβαια το θέατρο έχει από μόνο του ένα γνωστικό περιεχόμενο που μπορεί και πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μάθησης. Και πάλι οι παρούσες δραστηριότητες στηρίζονται στον γενικό σκοπό και τους επιμέρους στόχους του Α.Π.Σ. στη Θεατρική Αγωγή. Συγκεκριμένα :

Σκοπός
Η ανάπτυξη των φυσικών και διανοητικών ικανοτήτων και η καλλιέργεια του ψυχικού κόσμου

Στόχος (του βιβλίου Flora Graeca) σε επίπεδο δεξιοτήτων
Να παρατηρήσουν οι μαθητές/τριες την υδατογραφία και να συζητήσουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία το δέντρου (χρώμα, σχήμα).

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο στάσεων

Να αναπτύξουν οι μαθητές/τριες τον διάλογο, την επικοινωνία και την ομαδοσυνεργατική δράση.

Δραστηριότητες

1. Προβολή υδατογραφίας της μυρτιάς (Αφόρμηση)

Μυρτιά, σχέδιο του Bauer στη Flora Graeca

Τα παιδιά παρατηρούν την υδατογραφία που προβάλλεται μέσω βιντεοπροτζέκτορα και στη συνέχεια μέσα από τις ερωτήσεις του εμπνευστή καθοδηγούνται να αναπτύξουν μία συζήτηση γύρω από το φόντο, τα χρώματα, την υφή και το ύψος του φυτού. Τέλος καλούνται να συγκρίνουν αυτό που βλέπουν με τις δυο προηγούμενες υδατογραφίες (σύγκριση σε επίπεδο οικογένειας : ρίζα, λουλούδι, θάμνος) και να αναφερθούν σε αυτό που τους αρέσει περισσότερο χρησιμοποιώντας επιχειρήματα. Η συζήτηση διεξάγεται μεταξύ των μαθητών/τριών σε ομάδες των τριών-τεσσάρων.

Το παρόν πλαίσιο αναφέρει τις εκπαιδευτικές τεχνικές που αξιοποιήθηκαν (Κάραλης, 2007).

Συγγενής τεχνική με τη συζήτηση είναι αυτή των ερωτήσεων-απαντήσεων. Και οι δυο αυτές τεχνικές αποσκοπούν στο να συντελεστεί η μάθηση μέσα από το διάλογο εκπαιδευτή-μαθητή και μεταξύ των μαθητών. Οι ερωτήσεις-απαντήσεις εξετάζουν ένα ζήτημα λιγότερο συστηματικό από ότι η συζήτηση. Μπορεί να εφαρμοστεί στο πλαίσιο οποιασδήποτε διδακτικής ενότητας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει στην αρχή προσέγγισης ενός ζητήματος. Στόχος είναι η συμμετοχή των συμμετεχόντων στον προβληματισμό.

2. Αφήγηση του μύθου

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο γνώσεων

Να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες τον τρόπο εναλλαγής των εποχών στην αρχαιότητα μέσα από την σύνδεση με το μύθο.

Ο/Η εκπαιδευτικός ξεκινά την αφήγηση:

«Κάποτε, μια βασιλοπούλα βασανισμένη από άνομο έρωτα έγινε φυτό, μυρσίνη. Κάποτε, αυτή η μυρσίνη μισάνοιξε και από τον κορμό της πρόβαλε ένα αγόρι! Αυτό το αγόρι, ο Άδωνης, είχε την χάρη του άνθους και τη γλύκα του μελιού,. Η αγκαλιά του μοσχομύριζε, τα μάγουλά του ήταν πιο τρυφερά κι απ' το τριαντάφυλλο, το δέρμα του διάφανο σαν το φτερό του Έρωτα. Δυο θεές αγάπησαν τον Άδωνη. Έτρεξαν στο Δία. Ο Δίας δεν μπορούσε να τον δώσει ούτε στη μία ούτε στην άλλη, κι έτσι τον μοίρασε ανάμεσά τους κι όρισε, για τέσσερις μήνες να μένει ο Άδωνης κοντά στην Περσεφόνη, τη σκοτεινή θεά των νεκρών και της σιωπής και τέσσερις μήνες να μένει ο Άδωνης με την Αφροδίτη, τη λαμπερή θεά της ομορφιάς και της αγάπης. Όσο για τους υπόλοιπους τέσσερις μήνες, ας διάλεγε μόνος του ο Άδωνης όποια συντροφιά ήθελε.

Ο Άδωνης τους πρόσφερε στην Αφροδίτη. Χειμώνας πέφτει θλιβερός πάνω στη γη, όταν χάνεται ο Άδωνης στα παγερά παλάτια της Περσεφόνης. Γιορτάζει η γη και λουλουδίζει, όταν ανεβαίνει ο Άδωνης και σμίγει με την Αφροδίτη. Όπου πατάει το παλικάρι, το χώμα μοσχοβολάει. Βάφονται χρυσά τα κλαδιά, όπου ακουμπάνε τα μαλλιά του. σαν το αγέρι τρέχει κυνηγώντας τ αγρίμια, και τα χορτάρια ούτε που λυγίζουν στο πάτημά του. Η Αφροδίτη τον καμαρώνει, αλλά φοβάται. Αυτή είναι θεά και ξέρει. Ξέρει για τ' αγριογούρουνο που θα 'ρθει μια μέρα. Ξέρει για την θανατερή πληγή η θεά. Κι αλήθεια ήρθε το αγριογούρουνο μια μέρα, Και πλήγωσε θανάσιμα τον Άδωνη. Το' μάθε η Αφροδίτη και έτρεξε. Μακρύς και αγκαθερός ο δρόμος, γυμνά τα τρυφερά πόδια της κάθε βήμα και σταλαματιά, κάθε σταλαματιά και κόκκινα τριαντάφυλλα. Όταν έφτασε στον Άδωνη, ήταν αργά, την είχε προφτάσει ο θάνατος. Τότε, η θεά κάθισε και έκλαψε. Τα δάκρυσά της έπεσαν στο χώμα και άνθισαν κάθε δάκρυ και ένας μενεξές...Από την λύπη της θεάς, η γη έγινε κήπος.

Κι η ομορφιά του Άδωνη; Η Αφροδίτη έτρεξε στον Όλυμπο κι έφερε νέκταρ και ράντισε το θνητό κορμί και το αίμα της πληγής του. Το αίμα του πολυαγαπημένου της έγινε αθάνατο...το χώμα γέμισε με ανεμώνες! Από τότε όλη η γη πλημμυρίζει με αυτά τα μικρά λουλούδια, που φυλλοροούν στον άνεμο, και σαν τον Άδωνη ξαναγεννιούνται κάθε άνοιξη» (Βαλάση, 2002).

Μετά την ανάγνωση ο/η εκπαιδευτικός αναφέρεται στις εποχές και στον τρόπο που τις συνέλαβαν και τις συμπεριέλαβαν οι αρχαίοι Έλληνες στη μυθολογία τους. Οι μαθητές/τριες καλούνται να ζωγραφίσουν τον κύκλο των εποχών.

3. Κατευθυνόμενος αυτοσχεδιασμός

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο δεξιοτήτων.

να γνωρίσουν τα εκφραστικά τους μέσα σε συνδυασμό με το χώρο, τον συμμαθητή και την ομάδα.

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο γνώσεων

να χρησιμοποιούν τις σωματικές δεξιότητες και ικανότητές τους για να εκφράσουν προσωπικές εμπειρίες, ανάγκες.

Ο/Η εκπαιδευτικός αφού έχει αφηγηθεί το μύθο ζητά από τα παιδιά να πάνε ένα νοερό ταξίδι στις τέσσερις εποχές. Δίνει τις εξής οδηγίες:

« Σκεφτείτε ότι είστε ένα δέντρο όπου τα πόδια σας είναι ο κορμός και τα χέρια τα κλαδιά. Ένα απαλό αεράκι σας ταλαντεύει, τώρα νιώθετε στην άκρη των δαχτύλων σας να γεννιέται ένα μπουμπούκι! Ο ήλιος κάνει τα μπουμπούκια να ανοίξουν! Τώρα το δέντρο είναι στολισμένο με λουλούδια. Τα λουλούδια σιγά σιγά κλείνουν και γίνονται καρποί, φρούτα που μεγαλώνουν και ωριμάζουν. Νιώστε στα κλαδιά σας το βάρος των καρπών καθώς μεγαλώνουν. Τα κλαδιά των δέντρων λυγίζουν από το βάρος. Ένα αεράκι φυσά και οι καρποί πέφτουν στο χώμα. Τα δέντρα ελευθερώνονται από το βάρος και τα κλαδιά σηκώνονται πάλι ψηλά. Ο αέρας δυναμώνει. Έρχεται χειμώνας. Το δέντρο είναι στολισμένο με χιόνι. Σιγά σιγά παγώνει, ξεραίνεται και πέφτει στη γη. Τώρα είστε καρποί, σποράκια. Το χιόνι σας έχει σκεπάσει. Η άνοιξη έρχεται πάλι. Ο ήλιος ζεσταίνει το χώμα. Σιγά σιγά οι καρποί φυτρώνουν, μεγαλώνουν και γίνονται πολλά καινούργια δέντρα και τα φυσά ένα ανοιξιάτικο αεράκι».

4. Ταμπλό βιβάν²

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο στάσεων
Οι μαθητές/τριες να εκφράσουν συναισθήματα και καταστάσεις δια μέσω του προσώπου και του σώματος τους

Στη δραστηριότητα του ταμπλό βιβάν τα παιδιά συμμετέχουν σε διακριτές εικόνες.

Συγκεκριμένα:

1^η εικόνα : Κορίτσια που αναπαριστούν τη μυρτιά και πίσω τους κρυμμένα αγόρια που υποδύονται τον Άδωνη.

2^η εικόνα : Αγόρια που αναπαριστούν τον Άδωνη και δεξιά και αριστερά κορίτσια με τον ρόλο της Αφροδίτης και της Περσεφόνης.

3^η εικόνα : Αγόρια στο ρόλο του Άδωνη που παλεύουν με παιδιά που υποδύονται το αγριογούρουνο.

4^η εικόνα: Κορίτσια που υποδύονται την Αφροδίτη που κρατά στα χέρια της τον τραυματισμένο Άδωνη. Στην εικόνα υπάρχουν και κορίτσια τα οποία υποδύονται τα λουλούδια τριαντάφυλλο, μενεξές και ανεμώνες.

Όταν δίνει το σύνθημα ο/η εκπαιδευτικός-εμπυχωτής/τρια τα παιδιά ενεργοποιούνται και η εικόνα ζωντανεύει. Έπειτα, με νεύμα του/της εμπυχωτή/τρια οι εικόνες «παγώνουν» για να επανέλθουν με νέο νεύμα του εμπυχωτή/τρια. Στα παιδιά έχουν δοθεί οδηγίες πως μπορούν με κινήσεις του σώματος και του προσώπου να μεταμορφωθούν στους αντίστοιχους ρόλους. Όλος ο μύθος αναπαρίσταται με ζωντανές εικόνες.

---

² Ταμπλό βιβάν το [tabló vínán] Ο (άκλ.): αναπαράσταση μιας ιστορικής συνήθ. σκηνής με ζωντανά ακίνητα πρόσωπα, ώστε να δίνουν την εντύπωση ζωγραφικού πίνακα: Στο πρόγραμμα της σχολικής γιορτής περιλαμβάνεται και ένα ~ με θέμα «Το κρυφό σχολειό» (Πύλη για την ελληνική Γλώσσα, Χ.Χ.).

5. Δημιουργική Γραφή

Στόχοι (Δημιουργική Γραφής) σε επίπεδο δεξιοτήτων

- Οι μαθητές/τριες να μπορούν να συνεργάζονται αρμονικά
- να ασκηθεί η φαντασία τους για τη δημιουργία λεκτικών αυτοσχεδιασμών
- να αναπτύξουν την φαντασία και την δημιουργικότητά τους.

Ρητά και λαϊκές σοφίες

Ο/Η εκπαιδευτικός θυμίζει στα παιδιά πως η Αφροδίτη γνώριζε για την επίθεση του αγριόχοιρου καθώς και για τον πόνο του αποχωρισμού που θα ένιωθε. Γύρω από αυτά τα θέματα ο θυμόσοφος λαός έχει δημιουργήσει ρητά και παροιμίες που εμπεριέχουν όλη τη λαϊκή σοφία που διασώζεται προφορικά.

- ✚ Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ετοιμάσει ή ζητάει από τα παιδιά να καταγράψουν διάφορα γνωστά ρητά και λαϊκές σοφίες, π.χ. «Όποιος βιάζεται, σκοντάφτει», «Το καλό πράμα αργεί να γίνει», «Φύλαγε τα ρούχα, σου για να 'χεις τα μισά», «Ο χρόνος θεραπεύει κάθε πόνο» κ.ά.
- ✚ Τα παιδιά σε ζεύγη προσπαθούν να φτιάξουν νέα ρητά, χρησιμοποιώντας στοιχεία από τα προηγούμενα ή κατασκευάζουν νέες λαϊκές σοφίες.
- ✚ Όλοι ανταλλάσσουν τα νέας τους ρητά (Γκόβας, 2003).

Παραλλαγή: Σε ομάδες των τριών ο καθένας λέει το ρητό που έφτιαξε και οι άλλοι μαντεύουν τη σημασία του. Ένα από αυτά μπορεί να επιλεγεί, να δραματοποιηθεί και να παρουσιαστεί.

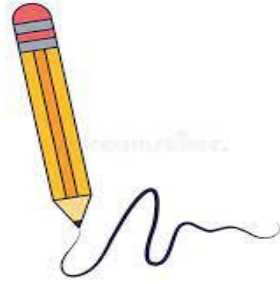
Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία σε ανομοιογενείς τάξεις είναι μία τεχνική που ενισχύει την επίτευξη των στόχων καθώς με την συγκρότηση ομάδων υποστηρίζονται οι βασικές αρχές διαφοροποιημένης διδασκαλίας και διαχείρισης της πολυμορφίας του μαθητικού πληθυσμού. Η ένταξη της Δημιουργικής Γραφής στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση είναι κομβικής σημασίας καθώς η διαφοροποίηση επιτυγχάνεται και μέσω από ποικίλους τρόπους προσέγγισης και αξιολόγησης της γλωσσικής κατάκτησης,

Η σύνθεση των ρητών από τα παιδιά απαιτεί οργάνωση των σκόρπιων λέξεων, εικόνων, εντυπώσεων, σε ένα οργανικό σύνολο. Κατά συνέπεια, απαιτείται από την πλευρά των μαθητών/τριων να ενεργοποιηθούν σύνθετες διεργασίες επιλογής των ιδεών, των αισθητικών και των υφολογικών χαρακτηριστικών(Καλογιάννη-Κατσιούλη).

Δημιουργία ιστορίας

Οι μαθητές/τριες αξιοποιούν τα ρητά που έχουν εφεύρει, ή αυτά που τους έχουν δοθεί για να δημιουργήσουν την δική τους ιστορία.

Η δημιουργία ιστορίας :

- Συμβάλλει στην ανάπτυξη της **γλώσσας και της έκφρασης**.
- Βελτιώνει την **συγκέντρωση και τον προβληματισμό**.
- Υποστηρίζει την **οργάνωση και ανταλλαγή απόψεων** σε ένα συγκεκριμένο θέμα.
- Είναι θεμελιώδες στοιχείο για την ανάπτυξη της **φαντασία και τη δημιουργικότητα**.
- Στοιχεία της είναι η **χαλάρωση και η διασκέδαση**.
- **Παρακινεί τα παιδιά να μάθουν** να αναζητάνε αυτόνομα πληροφορίες που ικανοποιούν την περιέργειά σας.

Η Δημιουργική Γραφή στο Δημοτικό ορίζεται ως συνώνυμη του «λογοτεχνικού» και κυρίως του «μυθοπλαστικού» γραψίματος και συνδέεται κυρίως με την γλωσσική διδασκαλία. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι να ενθαρρύνει κάθε προσωπική καταγραφή και να αξιολογεί με κριτήρια την οργάνωση, την πρωτοτυπία και την φαντασία. Τα στάδια της συγγραφής είναι 1) Ερέθισμα (ερωτήσεις, προβληματισμός) 2. Παραγωγή ιδεών 3. Οργάνωση των ιδεών (ταξινόμηση, σχεδιασμός, επιλογή γλωσσικών στοιχείων) 4. Συγγραφή 5. Αναθεώρηση - Βελτίωση 6. Κοινοποίηση – παρουσίαση. Στην παρούσα δραστηριότητα οι μαθητές/τριες ξεκινούν από το 3^ο στάδιο (Τερζητάνου, Χ.Χ.).

1.δ. Η ελιά

Όταν ο Κέκροπας, γιος της Γης και του Ουρανού, ίδρυσε την πόλη που αργότερα ονομάστηκε Αθήνα, δύο θεοί, η Αθηνά και ο Ποσειδώνας, διεκδίκησαν την προστασία της. Πρώτος ο Ποσειδώνας έφερε σαν δώρο στην πόλη το νερό χτυπώντας με την τρίαινά του τον βράχο της Ακρόπολης (σύμφωνα με μία άλλη εκδοχή του μύθου ο Ποσειδώνας έφερε σαν δώρο ένα πολεμικό άλογο από τον αφρό της θάλασσας). Στην συνέχεια η θεά Αθηνά χτύπησε τον βράχο με το δόρυ της και φύτρωσε μια ελιά. Από τους δύο θεούς κανείς δεν υποχωρούσε και έτσι για την προστασία της πόλης κλήθηκαν να αποφασίσουν οι υπόλοιποι θεοί του Ολύμπου. Η Αθηνά κατάφερε να συγκεντρώσει τις περισσότερες ψήφους και τελικά πήρε την προστασία της πόλης που ονομάστηκε Αθήνα και είχε σύμβολό της την Ελιά! Μάλιστα τα δέντρα αυτά που προήλθαν από την ελιά της Αθηνάς ήταν δέντρα ιερά και τα προστάτευε ο Δίας ή αλλιώς «Μόριος Ζευς».

Και πάλι όμως ο μύθος έχει άλλη μία ενδιαφέρουσα εκδοχή σύμφωνα με την οποία την απόφαση για την προστασία δεν την πήραν οι θεοί του Ολύμπου αλλά οι ίδιοι οι πολίτες. Σε αυτή την ψηφοφορία, σύμφωνα με το μύθο, όλοι οι άντρες ψήφισαν τον Ποσειδώνα και όλες οι γυναίκες την Αθηνά. Οι γυναίκες όμως ήταν μία περισσότερες από τους άντρες και έτσι η προστασία της πόλης πέρασε στην Αθηνά. Στη συνέχεια ο ίδιος μύθος λέει πως ο Ποσειδώνας θύμωσε από την απόφαση και πλημμύρισε την Αττική. Έτσι για τον ηρεμήσουν οι Αθηναίοι έχτισαν τον Ναό του Ποσειδώνα στο Σούνιο ενώ απαγόρευσαν από τις γυναίκες να ψηφίζουν και να συμμετέχουν στις συνελεύσεις.

Ανά τους αιώνες η ελιά έχει αποτελέσει και εξακολουθεί να αποτελεί σύμβολο για την ειρήνη, τη συμφιλίωση, τη σοφία αλλά και τη νίκη. Η ελιά έχει επίσης συνδεθεί με την ηθική αλλά και το φως. Το γεγονός ότι είναι ένα αιωνόβιο δέντρο με ζωνρή βλάστηση και αντοχή σε δύσκολες συνθήκες έχει κάνει την ελιά να συμβολίζει την αιωνιότητα, την αντοχή και την αναγέννηση (Ριζοπούλου, 2004).

Ο Οβίδιος, που συμπλήρωσε την κοσμογονία του Ησιόδου με μια άλλη, δική του, κοσμογονία, συμπληρώνοντας τον κατάλογο των ζώων ή των φυτών με φυτά ή ζώα, που δεν γίναν απ' την αρχή της δημιουργίας, αλλά γίναν αργότερα από *Μεταμορφώσεις* ανθρώπων, διηγείται πως κι η αγριελιά ήταν κάποτε άνθρωπος. Βοσκός στην Αρκαδία ήταν και λεγόταν Άπουλος. Ήταν όμως «όλως τραχύς το ήθος», αγροίκος και βρωμόγλωστος. Κάποτε λοιπόν αυτός ο Άπουλος (ή Αιπούλος) μπήκε

τυχαία σε κάποια σπηλιά του βουνού. Η σπηλιά ήταν του Πάνα, του θεού των δασών, και μέσα της ήταν νεράιδες, νύμφες, συντρόφισσες του τραγοφόρου θεού, και χόρευαν.

Μόλις πάτησε το πόδι του στο άνοιγμα της σπηλιάς ο Άπουλος, οι νύμφες τρόμαξαν, σταμάτησαν το χορό κι ήταν έτοιμες να φύγουν. Ο Άπουλος όμως τους είπε πως άδικα φοβήθηκαν και πως μπορούν να συνεχίσουν άφοβα το χορός τους. Και κάθισε κι αυτός εκεί σε μια γωνιά να τις καμαρώσει.

Οι νύμφες ξανάρχισαν το χορό. Μα αυτός, συνηθισμένος όπως ήταν στα χυδαία λόγια, δεν μπόρεσε να κρατηθεί ήσυχος. Σηκώθηκε πάνω κι άρχισε να τις πειράζει με βρωμόλογα, να τις κοροϊδεύει με χοντρά κι άνοστα αστεία και να ξαμώνει πάνω τους μ' αισχρές κι αδιάντροπες χειρονομίες.

Οι νύμφες τον μάλωσαν στην αρχή, μα είδαν πως δεν μπορούσαν να τα βγάλουν πέρα μαζί του. κι έβαλαν τις φωνές, καλώντας σε βοήθεια τον Πάνα. Κι ο θεός δεν άργησε να φτάσει. Χωρίς να χάσει καιρό, τον μεταμόρφωσε αμέσως σ' ένα αγκαθερό θάμνο, σε μια αγριελιά. Το στόμα του φράχτηκε με πικρή φλούδα και τον καταράστηκε κι οι καρποί του να είναι τραχιοί στη γεύση κι άνοστοι σα τα λόγια, που ξεστόμισε (Σακελλαρίου, 2009).

1.δ.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος της ελιάς.

Η χρήση των υδατογραφιών του Bauer χρησιμοποιούνται ως αφορμή δεδομένου ότι στόχος είναι η αξιοποίηση αυτών προκειμένου οι μαθητές/τριες να έρθουν σε επαφή με αυτό το μεγαλειώδες, και σε πολλούς άγνωστο, έργο. Εδώ, αξιοποιείται η υδατογραφία της αγριελιάς η οποία και προβάλλεται στους μαθητές/τριες.

Σκοπός

Η προώθηση της θεατρικής έκφρασης, η επικοινωνία και η συνεργασία, η μύηση στο διάλογο και η απόκτηση γνώσεων.

1. Προβολή υδατογραφίας τις Ελιάς (Αφορμή)

Στόχος (για το βιβλίο Flora Graeca)

Οι μαθητές/τριες να απολαύσουν ένα έργο υψηλής αισθητικής αξίας

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο γνώσεων

Οι μαθητές/τριες να ανακαλέσουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις και να εδραιώσουν τις νέες.

Ελιά, σχέδιο του Bauer στη Flora Graeca

Τα παιδιά παρατηρούν την υδατογραφία που προβάλλεται μέσω βιντεοπροτζέκτορα και ακολουθεί καταιγισμός ιδεών. Οι μαθητές/τριες καλούνται να χρησιμοποιήσουν λέξεις τις οποίες εκφράζουν συνειρμικά και οι οποίες καταγράφονται στον πίνακα.

Το παρόν πλαίσιο εξηγεί τις εκπαιδευτικές τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν (Κάραλης, 2007):

Η τεχνική του καταιγισμού ιδεών: Πρόκειται για μια συμμετοχική διαδικασία κατά τη διάρκεια της οποίας οι μαθητές/τριες ανακαλούν συνειρμικά προϋπάρχουσες αντιλήψεις και προβαίνουν σε ελεύθερη και αυθόρμητη έκφραση ιδεών για ένα θέμα. Εφαρμόζεται συνήθως στο πλαίσιο της ομάδας μιας σχολικής τάξης, στην αρχή της προσέγγισης ενός γνωστικού αντικειμένου, με στόχο τη διερεύνηση των ποικίλων διαστάσεων ενός θέματος, τη διασαφήνιση μιας ή περισσότερων εννοιών ή ενός ορισμού (Βασάλα και Φλογαίτη, 2002).

2. Αφήγηση του μύθου

(Η αφήγηση του μύθου εδώ λειτουργεί ως εισαγωγή για τις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν).

«Διάφανη, πολύχρωμη και μυρωμένη η πόλη που θα έπαιρνε κάποτε το όνομα Αθήνα, με τη δόξα στα σπλάχνα της, με τη δύναμη στ' ακρογιάλια της κι ένα λαό ανήσυχο στην αγκαλιά της, ήτανε το καμάρι των θεών. Και πιο πολύ, του Ποσειδώνα και της Αθηνάς. Και οι δυο τη θέλανε, αλλά και τους δυο δεν τους χωρούσε.

Σκέφτηκαν οι θεοί, σκέφτηκαν κι οι άνθρωποι και βρήκαν τη λύση. Όποιος θεός προσφέρει στην πόλη το πολυτιμότερο αγαθό, αυτός να γίνει φίλος και προστάτης της και δικό του να είναι το όνομα που θα πάρει η ωραία πόλη.

Άστραψε, βρόντηξε ο Ποσειδώνας, ο άρχοντας των αλμυρών νερών, των χαμένων караβιών...Και χτύπησε με την τρίαινα το μενεξεδένιο ιερό βράχο.

Παντοτινή νικήτρα στους πολέμους, αιώνια θαλασσοκρατόρισα, να το δώρο μου! Φώναξε ο θαλασσινός θεός κι ευθύς, ανάβλυσε μια αλμυρή πηγή, κι ένα άλογο ξεπετάχτηκε...Με τα καπούλια του γερά και γυαλιστερά, με τη χαιίτη του ολόρθη, τα μάτια

θυμωμένα , τα ρουθούνια όλο αφρούς, και τις σπλές του να χτυπούν τη γη σε ρυθμούς πολεμικούς.

Θαύμασαν οι θεοί.

Άστραψε, βρόντησε η Αθηνά και χτύπησε με το δόρυ της το μενεξεδένιο βράχο.

Πατρίδα της ποίησης και της λογικής. Γεννήτρα των τεχνών και της επιστήμης, γη της ειρήνης,, να το δώρο μου! Είπε η ευγενική θεά, και μια ελιά βλάστησε στο βράχο, μικρή, φουντωτή και ασημένια, φορτωμένη καρπούς. Θαύμασαν οι άνθρωποι. Και πήρανε τη θεά και τ' όνομά της για την πόλη τους» (Βαλάση, 2002).

3. Η ανακριτική καρτέκλα

Στόχοι (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο γνώσεων

- Οι μαθητές/τριες να μπορούν να διαμορφώνουν στοχευμένες ερωτήσεις και απαντήσεις για να αποκτούν την ολοκληρωμένη εικόνα ενός χαρακτήρα.
- Να αντλούν πληροφορίες

Ανακρινόμενοι χαρακτήρες: Αθηνά και Ποσειδώνας.

Ο/Η εκπαιδευτικός βάζει στο κέντρο της αίθουσας μια καρτέκλα, όπου κάθεται ο «ανακρινόμενος» χαρακτήρας. Οι μαθητές/τριες ανακρίνουν με ερωτήσεις σε πρώτο πρόσωπο για γεγονότα, καταστάσεις ή συναισθήματα που υπάρχουν μέσα στο κείμενο το οποίο επεξεργάζεται, όπως :

- ✓ Ποιος είσαι;
- ✓ Πως σε λένε;
- ✓ Τι προσφέρεις στην πόλη;
- ✓ Ποιος θεός είσαι;
- ✓ Γιατί θέλεις να γίνεις προστάτης της πόλης;

Οι ερωτήσεις μπορεί να αναφέρονται και σε γεγονότα που δεν υπάρχουν στο μύθο, αλλά βοηθούν ώστε ο μαθητής/τρια να αναπτύξει το χαρακτήρα που φτιάχνει. Η

ανακριτική καρέκλα βοηθά να ξεκαθαρίσουν καταστάσεις και συναισθήματα, να αναπτυχθεί και εμπλουτιστεί ο περιβάλλον κόσμος του χαρακτήρα κ.α. Ο ερωτώμενος πρέπει να τις δέχεται και να απαντά σε «ρόλο». Όσο πιο επιδέξιες είναι οι ερωτήσεις της ομάδας τόσο περισσότερο εμπλουτίζεται ο χαρακτήρας.

4. Το εργαστήριο του γλύπτη

Στόχοι (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο δεξιοτήτων
Οι μαθητές/τριες να μπορούν να συνεργάζονται καλλιεργώντας την σωματική έκφραση.

Οι μαθητές/τριες αρχικά κοιτούν αγάλματα θεών που προβάλλονται μέσω βιντεοπροτζέκτορα.

Στη συνέχεια θα κληθούν, σε ζευγάρια, να μοιραστούν τους ρόλους γλύπτης-άγαλμα. Ο γλύπτης επιλέγει ποιο από τα προβαλλόμενα ή ενδεχομένως ένα δικό του θέλει να δημιουργήσει. Το άγαλμα, που είναι ο έτερος μαθητής, ακολουθεί τις οδηγίες του γλύπτη προκειμένου να μεταμορφωθεί στο θεό που ο γλύπτης έχει επιλέξει. Στο τέλος, ο γλύπτης παρουσιάζει το άγαλμά του κατονομάζοντάς το. Μπορεί να ακολουθήσει εναλλαγή ρόλων. Ταυτόχρονα υπάρχει μουσική

υπόκρουση στην αίθουσα που βοηθά τους μαθητέ/τριες να παραμείνουν συγκεντρωμένοι και να εμπνευστούν.

Μουσική : [Οι τεχνίτες. Νίκος Κυπουργός.](#)

[Ο χορός του Ποσειδώνα, Νίκος Κυπουργός.](#)

[Ο χορός της Αθηνάς. Νίκος Κυπουργός.](#)

5. Δημιουργική Γραφή

Στόχοι

- Οι μαθητές/τριες να καλλιεργήσουν τα εκφραστικά τους μέσα.
- Να συνδιαλέγονται χρησιμοποιώντας επιχειρήματα.
- Να αποκτήσουν ενσυναίσθηση
- Να αποκτήσουν επικοινωνιακές δεξιότητες

Δραματοποιημένο debate-Λεκτική αντιπαράθεση

Δυο μαθητές/τριες, σε ρόλους Ποσειδώνα και Αθηνάς, παρουσιάζουν τα δικά τους επιχειρήματα προσπαθώντας να ενδυναμώσουν τη θέση τους και να πείσουν το λαό (υπόλοιποι μαθητές) πως ο καθένας για τον εαυτό του, αξίζει να είναι ο προστάτης της πόλης. Όλοι οι μαθητές/τριες ενσαρκώνουν τους αντίστοιχους ρόλους διαδοχικά και καλούνται να χρησιμοποιούν κάθε φορά διαφορετικά επιχειρήματα. Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε δύο ομάδες και καταγράφουν, έχοντας η μία πλευρά την υπεράσπιση του Ποσειδώνα και η άλλη πλευρά την υπεράσπιση της Αθηνάς τα

ισχυρότερα επιχειρήματα που ειπωθήκαν από τους μαθητές/τριες. Αφού τα καταγράψουν, ο συντονιστής της κάθε ομάδας τα παρουσιάζει την ολομέλεια.

Ανατροπή της ιστορίας

Ο/Η εκπαιδευτικός απευθύνεται στους μαθητές/τριες λέγοντας:

«Τελικά, οι κάτοικοι της πόλης αποφασίζουν να αναγνωρίσουν ως προστάτη τον Ποσειδώνα...». Ξαναγράψτε τον μύθο δίνοντας τη δική σας εκδοχή, δικαιώνοντας τον Ποσειδώνα!».

Οι μαθητές/τριες γράφουν την δική τους ιστορία δίνοντας μια προσωπική ερμηνεία για το πώς θα ήταν η πόλη με προστάτη τον Ποσειδώνα (πχ. Θα μπορούσε να ήταν ένα νησί).

Με την αλλαγή του τέλους του μύθου η ιστορία μπορεί να γραφτεί από την αρχή. Και αυτό έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς οι μαθητές/τριες θα επικεντρώσουν την προσοχή τους στον Ποσειδώνα και θα πρέπει να γράψουν, δημιουργώντας επιχειρήματα υπέρ της εκλογής του. Οι μαθητές/τριες θα κληθούν να πιέσουν την φαντασία τους και να διασαφηνίσουν τις σκέψεις τους και τα συναισθήματά τους.

Για το παιδί η περιπέτεια της Δημιουργικής Γραφής είναι ένας τρόπος να βιώσει τη γραφή. Η εξοικείωση του με το λόγο, η εξερεύνηση των δυνατοτήτων του και η ανακάλυψη του προσωπικού του ύφους συνδυάζεται με ένα δημιουργικό παιχνίδι και έτσι η γραφή και η ανάγνωση γίνονται δημιουργικές απασχολήσεις (Πασσιά & Μανδηλαράς 2001: 17) (οπ. αναφ, στην Βακάλη, 2013).

1.ε. Το κλήμα

Κατά την μυθολογία, ο Στάφυλος ήταν γιος του Διονύσου και της Αριάδνης, και βοσκός του βασιλιά Οινέα. Ο Στάφυλος, βόσκοντας το κοπάδι του παρατήρησε μια γίδα που έτρωγε ένα παράξενο καρπό και πάχαινε περισσότερο από τις άλλες. Το βοσκόπουλο έκοψε από αυτό το καρπό και πήγε στον αφέντη του για να τον δοκιμάσει. Ο Οινέας ενθουσιάστηκε με την γεύση του καρπού και του έδωσε το όνομα του βοσκού Στάφυλου, δηλαδή Σταφύλι. Το μεθυστικό ποτό που βγήκε από το χυμό του σταφυλιού, πήρε το όνομα του βασιλιά Οινέα και ονομάστηκε Οίνος.

Ένας άλλος μύθος λέει: Ο Διόνυσος είχε στην ακολουθία του έναν όμορφο νέο, τον Άμπελο. Μια μέρα, ο Άμπελος, καθώς έτρεχε καβάλα πάνω σε έναν άγριο ταύρο, έπεσε και σκοτώθηκε. Τότε ο Διόνυσος παρακάλεσε το Δία να τον μεταμορφώσει σε φυτό, δηλαδή το αμπέλι. **Το δράμα**, κορυφαία έκφραση της εποχής, γεννήθηκε από τον Διονυσιακό διθύραμβο. Έντονο διονυσιακό χαρακτήρα είχαν και οι

πολυάριθμες γιορτές, όπως τα αφιερωμένα στο Διόνυσο «Μικρά Διονύσια» και «Μεγάλα Διονύσια», στα οποία γίνονταν και θεατρικοί αγώνες.

Σε ότι αφορά τον τρόπο με τον οποίο το κλήμα έφτασε στην Ελλάδα, λέγεται πως ο Διόνυσος ξεκίνησε από μακριά, κρατώντας το μικρό φυτό στα χέρια του. Δεν ήταν στην αρχή παρά ένα μικρό -μικρό βλασταράκι με λίγα φυλλαράκια και μια πολύ μικρή και λεπτή ρίζα. Ήταν άνοιξη κι είχαν αρχίσει οι ζέστες. Το μικρό φυτό στη χούφτα του θεού κινδύνευε να ξεραθεί. Έπρεπε κάπου να το βάλει, για να το προστατέψει από τη ζέστη και την ξηρασία.

Έψαξε ολόγυρα και, σαν θεός που ήταν, δεν άργησε να βρει το κούφιο κόκκαλο από το πόδι ενός πουλιού, ενός αηδονιού. Καιρό δε χάνει, βάζει τη λεπτή ρίζα του φυτού μέσα στο κούφιο μέρος του κόκκαλου κι έπειτα με νερό και χώμα φτιάχνει λίγη λάσπη και γεμίζει μ' αυτήν το κόκκαλο ολόγυρα στη ρίζα. Κι έτσι συνέχισε το δρόμο του.

Ήταν όμως ακόμα πολύ μακριά. Η ζέστη συνεχιζόταν και το φυτό, έτσι μάλιστα καθώς βρήκε υγρασία και τροφή, μεγάλωνε, όλο και μεγάλωνε. Όσπου ήρθε κάποια στιγμή, που οι ρίζες του, χοντραίνοντας αδιάκοπα, σπάσαν με τη δύναμη τους το κόκκαλο και πετάχτηκαν έξω. Τι μικρό κλήμα είναι και πάλι εκτεθειμένο στην ξηρασία και τη ζέστη.

«Πρέπει να βρω μια άλλη θήκη για το ...αμπέλι μου», σκέφτηκε ο Διόνυσος. Πέταξε τα κομμάτια από το κόκκαλο του πουλιού κι άρχισε και πάλι να ψάχνει. Σε λίγο είχε βρει ένα άλλο κούφιο κόκκαλο, μεγαλύτερο. Ήταν κόκκαλο λιονταριού. Έβαλε και πάλι το κλήμα εκεί μέσα με τον ίδιο τρόπο κι εξακολουθούσε το δρόμο του.

Πέρασαν ώρες, μέρες ίσως και βδομάδες. Το κλήμα μεγάλωνε. Χόντραιναν κι απλώνονταν οι ρίζες του, και κάποια στιγμή το κόκκαλο του λιονταριού, καθώς πιεζόταν από μέσα από την τρομερή δύναμη, που έχουν τα φυτά σαν μεγαλώνουν, ράγισε κι έγινε κομμάτια . οι ρίζες του έμειναν και πάλι ξεγυμνωμένες κι απροστάτευτες.

«Α, όχι. Δεν πρέπει, τώρα μάλιστα που πλησιάζω, να μου ξεραθεί», είπε ο θεός.

Έψαξε και πάλι ολόγυρα. Τώρα βρήκε ένα κούφιο κόκκαλο από το πόδι κάποιου γαιδάρου. Το πήρε κι έβαλε εκεί μέσα τη ρίζα του κλήματος, όπως και πριν.

Σε λίγο είχε φτάσει στην Αιτωλία και δώρισε το φυτό στον Οινέα. Ο Οινέας το φύτεψε κι εκείνο μεγάλωσε και κάρπισε. Από τους καρπούς του έγινε μούστος, από το μούστο κρασί.

Μα το κρασί πήρε κάτι από τις χάρες ή τ' ανάποδα των ζώων, που μες στο κόκκαλο τους τοποθετήθηκε. Έτσι, αν πιάσει κανένας να πει κρασί, στην αρχή νιώθει ανάλαφρος σαν πουλί και τραγουδεί, όπως τραγουδεί και τ' αηδόνι, που μες στο κόκκαλό του πρωτόβαλε ο Διόνυσος το κλήμα.

Αν όμως εξακολουθήσει να πίνει, η πρώτη εκείνη χάρη σιγά-σιγά χάνεται κι η ψυχή παίρνει άγριες διαθέσεις. Ο γλεντζές φουντώνει και θεριεύει, γίνεται ευερέθιστος κι άγριος, όπως άγριο είναι το θεριό, που στο κούφιο του κόκκαλο έβαλε κατόπι το κλήμα ο Διόνυσος.

Κι αν δε σταματήσει ως εδώ και συνεχίσει να πίνει ακόμα, χάνει πια κάθε ίχνος ντροπής και γίνεται όμοιος με το τετράποδο, που στο κούφιο του κόκκαλο τοποθετήθηκε τελευταία το κλήμα. Άλλοι μυθογράφοι λένε πως το τελευταίο εκείνο κόκκαλο δεν ήταν γαϊδάρου, παρά γουρουνιού. Και πως γι' αυτό ο πολύ βαριά μεθυσμένος είναι αδύνατο να σταθεί στα πόδια του και μπορεί να κυλιέται χάμω, δίχως καμιά συναίσθηση αξιοπρέπειας και ντροπής (Σακελλαρίου, 2009).

1.ε.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος για το κλήμα.

Σκοπός (για το βιβλίο Flora Graeca)

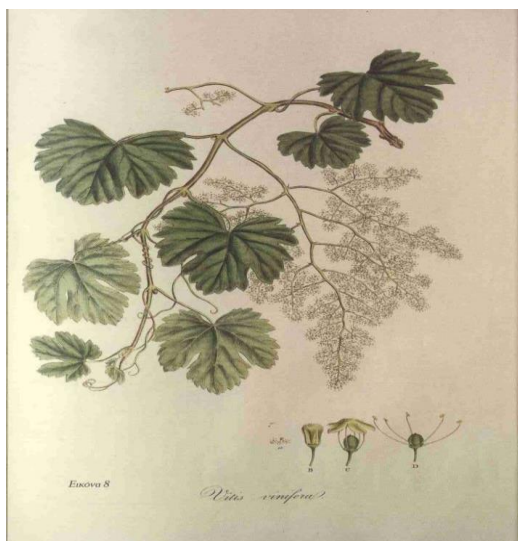
Η προώθηση της θεατρικής έκφρασης, η επικοινωνία και η συνεργασία, η μύηση στο διάλογο και η απόκτηση γνώσεων.

Σκοπός (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο γνώσεων

Οι μαθητές/τριες να ανακαλέσουν προσωπικά βιώματα και να εκφράσουν τις σκέψεις τους προκειμένου να γίνει διασύνδεση με την νέα γνώση.

Δραστηριότητες

1. Προβολή υδατογραφίας του Κλήματος (Αφόρμηση)

Κλήμα, σχέδιο του Bauer στη Flora Graeca

Οι μαθητές/τριες παρατηρούν την υδατογραφία. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/μαθήτριες να εκφράσουν μία προσωπική εμπειρία (πχ, κλίμα στην αυλή του σπιτιού του χωριού, διακοπές σε ένα νησί, μια φωτογραφία σε ένα περιοδικό, προσωπική εμπειρία από το πάτημα των σταφυλιών) σε σχέση με το κλίμα (γίνεται αναφορά πως το κλίμα είναι το γνωστό σε όλους αμπέλι). Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός ρωτά τους μαθητές/τριες τι μας προσφέρει (κρασί, αμπελλόφυλλα, είδη σταφυλιού, γλυκό του κουταλιού, σταφίδες, τσίπουρο), και αφού απαντήσουν ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τον κάθε μαθητή/τρια που έχει απαντήσει να σηκωθεί στον πίνακα και να γράψει την απάντησή του σε μία στήλη όπου θα έχει τον τίτλο «Προϊόντα κλίματος».

2. Αφήγηση του μύθου (Βαλάση, 2002)

(Η αφήγηση του μύθου εδώ λειτουργεί ως εισαγωγή για τις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν).

«Μια μέρα, στάθηκε ο Διόνυσος σ' ένα βραχάκι ν' αγναντέψει την όμορφη ανεξάντλητη θάλασσα. Μαύρες μπούκλες έπεφταν στους ώμους και τα μαλλιά του και το εφηβικό του κορμί ήταν ντυμένο με πορφυρό πανωφόρι.

Τυρρηνοί πειρατές, που αρμενίζαν σ' εκείνα τα νερά βλέπουν στην ακτή τον πανέμορφο νέο κι αλλάζουν πορεία, ζυγώνουν στ' ακρογιάλι, βγαίνουν κι αρπάζουν το θεό. Γεμάτοι χαρά με το ανέλπιστο απόκτημα, βάζουν πλώρη για την Αίγυπτο και την Κύπρο όπου είναι τα μεγάλα παζάρια της ομορφιάς. Ωστόσο, πάνω στο καράβι γίνονται αλλόκοτα πράγματα. Τα δεσμά του παλικαριού λύνονται μοναχά τους και μια ευωδιά κυκλώνει το πειρατικό, σάμπως τα κύματα της θάλασσας να μην ήταν από άρμη παρά από κάποιο γλυκόπιτο μεθυστικό ποτό...Ούτε οι ναύτες, ούτε ο καπετάνιος δίνουν προσοχή...

Κανείς δεν αναρωτιέται...Μόνο ο τιμονιέρης, ταγμένος να βλέπει και να ακολουθεί το σωστό, μόνο αυτός μέσα σ' όλο το τσούρμο, απορεί, θαυμάζει και νιώθει τη δύναμη του παλικαριού. Προσπαθεί να γλυτώσει, προειδοποιεί τους δικούς του, τους φοβερίζει, μάταια. Τους παρακαλεί να ελευθερώσουν και να τιμήσουν τον ξένο, αλλά εκείνοι περιγελούν και το θεό και τον τιμονιέρη. Το λάθος τους το καταλαβαίνουν παράκαιρα. Ενώ το καράβι αρμενίζει μεσοπέλαγα, και γύρω τους δεν

είναι τίποτ' άλλο από νερό κι ουρανός, ένα κλήμα με βαθυπράσινη φυλλωσιά, ολάνθιστος, αγκαλιάζει όλο το πλοίο! Ένα κλήμα ξεπετάγεται καταμεσής στην κουβέρτα, περιπλέκεται στο μεγάλο ιστό, φτάνει ως την άκρη, πετάει βλαστούς και τυλίγει τα κατάρτια. Λαχαριστά σταφύλια κρέμονται ανάμεσα στα πανιά και λαμποκοπάνε στον ήλιο! Κι ο γλυκός και λυγερός ξένος γίνεται λιοντάρι, άγριο, τεράστιο και τρομερό με βρυχηθμό που συγκλονίζει, όλον τον ωκεανό ως τη γραμμή του ορίζοντα!

Οι ναύτες τρομαγμένοι πέφτουν στη θάλασσα κι ο Διόνυσος τους μεταμορφώνει σε δελφίνια, που συντροφεύουν πάντα τα καράβια, από αγιάτρευτη νοσταλγία και πόθο εξιλέωσης. Μόνο ο τιμονιέρης σώθηκε και, πρώτος αυτός από τους θνητούς γνώρισε την ευτυχία του κρασιού, που 'χει τη γεύση της αθανασίας».

3. Ταμπλό βιβάν

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο δεξιοτήτων

Οι μαθητές/τριες να αναπτύξουν την ικανότητα να συμπυκνώνουν μια κατάσταση και να την αποδίδουν με μια εικόνα.

Αφού οι μαθητές/τριες ακούσουν την αφήγηση του μύθου, γίνεται προβολή μέσω του βιντεοπροτζέκτορα ενός κύλικα που περιλαμβάνει τα στοιχεία της αφήγησης πάνω στον οποίο απεικονίζονται τα κεντρικά στοιχεία του μύθου.

Κύλικας τύπου Α ύψος 13,6 εκ., περίπου 540-535 π.χ., Μόναχο

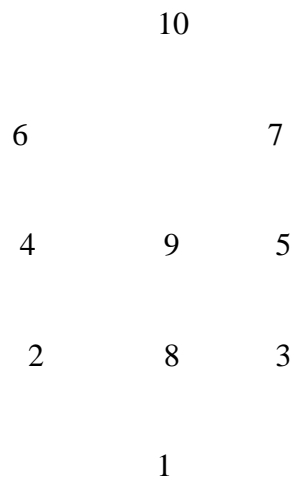
Στη συνέχεια ζητείται από τα παιδιά να «εικονοποιήσουν» με το σώμα τους τα στοιχεία που απεικονίζονται στον κύλικα αλλά και τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην αφήγηση του μύθου. Τους ζητείται να αναπαραστήσουν το αμπέλι, το κατάρτι, τα δελφίνια, το πλοίο, τον Διόνυσο και οποιοδήποτε στοιχείο πιστεύουν τα ίδια μπορούν να αναπαραστήσουν.

4. Αυτοσχεδιασμός

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο στάσεων

να μπορέσουν οι μαθητές/τριες -μέσω του ρόλου- να μορφοποιήσουν τη φαντασία τους και να εκφράσουν το ψυχοπνευματικό τους δυναμικό

Οι μαθητές/τριες βρίσκονται μέσα σε ένα πειρατικό καράβι το οποίο το φτιάχνουν με το σώμα τους. Ένα παιδί μπροστά, πίσω του δύο παιδιά (κενό ανάμεσά τους), πίσω τους άλλα δύο παιδιά με κενό ανάμεσα τους και τέλος από πίσω άλλα δύο παιδιά (σύνολο 7 παιδιά). Ένα παιδί (θέση 8) κάθετα ανάμεσα στο παιδί (θέση 2) και το παιδί (θέση 3) ενώ το παιδί με τη θέση 9 κάθετα ανάμεσα στα παιδιά με τις θέσεις 4, 5 και 10. Το παιδί με τη θέση 10 κάνει ένα βήμα πίσω από τα παιδιά με θέσεις 6 και 7. Τα παιδιά με θέσεις 1 έως 7 κάθονται κάτω οκλαδόν και τα παιδιά με θέσεις 7 έως 9 κάθονται όρθια. Καθώς παίζει η μουσική ([Pirates of Caribbean, Jack Sparrow](#)) οι μαθητές με τις θέσεις 2 έως 7 κάνουν κουπί, το παιδί με τη θέση 1 κοιτάει με το κυάλι, ο μαθητής με τη θέση 8 ανεβάζει τα πανιά, ο μαθητής με τη θέση 9 τα κατεβάζει και ο μαθητής με τη θέση 10 έχει το τιμόνι. Ακόμη μπορούν να προστεθούν κι άλλα παιδιά σε άλλους ρόλους όπως π.χ. να καθαρίζουν τα κανόνια του πλοίου, να ψαρεύουν κ.α. με βάση πάντα την τεχνική του αυτοσχεδιασμού.

Σχηματική απεικόνιση των μαθητών στο χώρο για το αυτοσχέδιο πειρατικό πλοίο.

5. Δημιουργική Γραφή

Στόχοι
<ul style="list-style-type: none"> • να έρθουν σε επαφή με γλωσσικά αποφθέγματα και να αντιληφθούν το νόημά τους με παιγνιώδη τρόπο. • να ενεργοποιήσουν την φαντασία τους και να παραγάγουν δικές τους πρωτότυπες παροιμίες • να αναγνωρίσουν το νόημα των παροιμιών

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Οι παροιμίες συνιστούν ένα εξαιρετικό γλωσσικό υλικό, διατυπωμένο σε έμμετρη συνήθως μορφή, με χαρακτήρα αποφθεγματικό, και μεγάλη αντοχή στο χρόνο.

Εμπλεκόμενες με τον καθημερινό λόγο, συχνά, αλληγορικές ή ακόμη και σκωπτικές, πάντα σύντομες και μεστές, δίνουν το στίγμα της λαϊκής σοφίας. Συχνά πιο πειστικές από οποιαδήποτε επιχειρηματολογία, διδάσκουν χωρίς διδακτισμό υποδεικνύουν, δηλώνουν, προβληματίζουν. Μορφολογικά συνήθως αποτελούνται από δύο φραστικά σκέλη (Σουλιώτης, 2012).

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

- **Αγάλια-αγάλια γίνεται η αγουρίδα μέλι.**
- **τον Τρυγητή τ' αμπελουργού πάνε χαλάλι οι κόποι.**
- **Η γάτα για το ψάρι πούλησε τ' αμπέλι της**
- **Ήταν στραβό το κλήμα, το' φάγε κι ο γάιδαρος, αποστράβωσε.**
- **Μάζευε, ας είν' και ρώγες**
- **Σπίτι στην άκρη και αμπέλι στη μέση.**
- **Το κλήμα δεν μπόρεσε να ισιώσει το δικό του το κορμί, θα ισιώσει των αλλωνών;**
- **Δόξα να 'χεις, Τρυγητή μου, είδα 'γω την προκοπή μου.**

Οι μαθητές/τριες διαλέγουν τρεις παροιμίες από τις παραπάνω. Καλούνται να φτιάξουν παροιμίες με αντίθετο νόημα κρατώντας το πρώτο σκέλος και αλλάζοντας το δεύτερο έτσι ώστε να προκύψει νόημα αντίθετο απ' το καθιερωμένο.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

(α) Όσα δε φτάνει η αλεπού, τα κάμνει αγουρίδες.

Όσα δε φτάνει η αλεπού, βάζει σκαμνί και φτάνει.

(β) Κάλλιο αργά παρά ποτέ.

Κάλλιο αργά παρά νωρίς.

Παροιμίες με ίδιο νόημα. Οι μαθητές/τριες κρατάνε το πρώτο σκέλος και φτιάχνουνε το δικό τους δεύτερο, χωρίς ν' αλλάζουμε το νόημα της παροιμίας:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ:

(α) Άνθρωπος αγράμματος, ξύλο απελέκητο.

(β) Άνθρωπος αγράμματος, χωράφι απότιστο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ

ΓΡΑΦΗΣ

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΜΕ ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΝΟΗΜΑ :

- *Αγάλια-αγάλια γίνεται η αγουρίδα μέλι*
- *Αγάλια-αγάλια αργεί πολύ, ποτέ της δε γλυκαίνει.*
- *Τον Τρυγητή τ' αμπελουργού πάνε χαλάλι οι κόποι.*
- *Τον Τρυγητή τ' αμπελουργού οι κόποι του ανταμείβονται.*
- *Η γάτα για το ψάρι πούλησε τ' αμπέλι της.*
- *Η γάτα για το ψάρι τίποτα δεν πουλάει. Τ' αμπέλι της κρατάει.*

- Ήταν στραβό το κλήμα, το' φαγε κι ο γάιδαρος, αποστράβωσε.
- *Ήταν στραβό το κλήμα, τα' φησε ήσυχα κι ο γάιδαρος, κι έστρωσε.*
- Μάζευε, ας είν' και ρώγες
- *Μάζευε, ας είν' και πέτρες.*
- Σπίτι στην άκρη και αμπέλι στη μέση
- *Σπίτι στην άκρη και αμπέλι στην άκρη.*
- Το κλήμα δεν μπόρεσε να ισιώσει το δικό του το κορμί, θα ισιώσει των αλλωνών;
- *Το κλήμα δεν μπόρεσε να ισιώσει το δικό του το κορμί, θα ισιώσει των αλλωνών μια χαρά.*
- Δόξα να' χεις, Τρυγητή μου, είδα' γω την προκοπή μου.
- Δόξα να' χεις, Τρυγητή μου, δεν είδα' γω καμιά προκοπή μου.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΜΕ ΙΔΙΟ ΝΟΗΜΑ :

- Αγάλια-αγάλια γίνεται η αγουρίδα μέλι
- *Αγάλια-αγάλια ωριμάζει ο καρπός.*
- Τον Τρυγητή τ' αμπελουργού πάνε χαλάλι οι κόποι.
- *Τον Τρυγητή τ' αμπελουργού στράφι πάνε οι προσπάθειες.*
- Η γάτα για το ψάρι πούλησε τ' αμπέλι της.
- *Η γάτα για το ψάρι έδωσε το αμπέλι της.*
- Ήταν στραβό το κλήμα, το' φαγε κι ο γάιδαρος, αποστράβωσε.
- *Ήταν στραβό το κλήμα, τα' φαγε κι ο γάιδαρος και το αποτέλειωσε.*
- Μάζευε, ας είν' και ρώγες
- *Μάζευε, ας είν' και σπυριά.*
- Σπίτι στην άκρη και αμπέλι στη μέση
- *Σπίτι στην άκρη και αμπέλι στο κέντρο.*
- Το κλήμα δεν μπόρεσε να ισιώσει το δικό του το κορμί, θα ισιώσει των αλλωνών;
- *Το κλήμα δεν μπόρεσε να ισιώσει το δικό του το κορμί, θα καταφέρει να στρώσει των τρίτων;*
- Δόξα να' χεις, Τρυγητή μου, είδα' γω την προκοπή μου.
- Δόξα να' χεις, Τρυγητή μου, κατάφερα να δω καλύτερη μέρα.

Με τη χρήση ποικίλων ερεθισμάτων και στρατηγικών Δημιουργικής Γραφής, ο/η εκπαιδευτικός ξεκλειδώνει τη φαντασία και κεντρίζει τη δημιουργικότητα των μαθητών/τριών της, αναπτύσσοντάς τους εσωτερικά κίνητρα για την προφορική ή γραπτή έκφραση των παραγόμενων ιδεών τους. Με τη δημιουργία της κατάλληλης αναγνωστικής, συγγραφικής και δημιουργικής ατμόσφαιρας στην τάξη, τα παιδιά θα νιώσουν την απαιτούμενη ασφάλεια για να πειραματιστούν και την απαιτούμενη ελευθερία για να ανταποκριθούν στα ερεθίσματα και να εκφραστούν με το δικό τους μοναδικό τρόπο (Τερζητάνου. Χ.Χ.).

1.στ. Η ροδιά

Δέντρο, από τα λίγα, του Κάτω Κόσμου η ροδιά. Φύτρωνε εκεί, για να μην είν' εντελώς γυμνό το άκαρπο το βασίλειο του Πλούτωνα. Κάποτε, όπως ξέρουμε απ' τη μυθολογία ο θεός Άδωνης έκλεψε την κόρη της Δήμητρας, την όμορφη Περσεφόνη, και την έφερε με τη βία στο βασίλειό του, όπου την έκανε γυναίκα του. Η Δήμητρα το έμαθε έπειτ' από καιρό κι ύστερα από πολλές περιπέτειες κι αναζητήσεις. Στο τέλος, με μεσολάβηση του Δία, ο Πλούτωνας δέχτηκε ν' αφήσει για λίγο την Περσεφόνη ν' ανέβει πάνω στη γη, για να δει τη μητέρα της. Καθώς όμως έφευγε, της πρόσφερε σπόρους από ένα ρόδι ανοιγμένο, κομμένο από κάποια ροδιά του Κάτω Κόσμου. Η Περσεφόνη, για να μη του χαλάσει το χατίρι, πήρε κι έφαγε απ' αυτό τέσσερεις σπόρους. Ήταν η καταδίκη της. Οι σπόροι ήταν μαγεμένοι. Κι από τότε έπρεπε να μένει τέσσερεις μήνες κάθε χρόνο κάτω, στα σκοτεινά βασίλεια του Πλούτωνα, και τους υπόλοιπους πάνω στη γη. Τους τέσσερεις αυτούς μήνες, που η Περσεφόνη κατέβαινε κι έμενε στον Κάτω Κόσμο, η γη πενθούσε, τα φύλλα από τα δέντρα έπεφταν κι ο ουρανός έκλαιγε- έριχνε βροχές και χιόνια.

Όταν η Περσεφόνη ανέβαινε στη γη, ο ουρανός γελούσε, ερχόταν άνοιξη και καλοκαιρία. Ακριβώς γιατί η ροδιά θεωρήθηκε από τα αρχαία χρόνια δέντρο του Κάτω Κόσμου, γι' αυτό συνηθίζεται ακόμα στα χωριά, να βάζουν μέσα στο φέρετρο του νεκρού ρόδια και σπόρους ροδιού να βάζουν και μέσα στα κόλλυβα. Παράλληλα όμως ο καρπός της ροδιάς, το ρόδι, θεωρείται και σύμβολο της αφθονίας και της γονιμότητας. Η νύφη, όταν πρωτομπαίνει, μετά τα στέφανα, στο σπίτι των πεθερικών της, ρίχνει και σπάζει πάνω στ' ανώφλι της πόρτας ένα ρόδι. Σε πολλά μέρη επίσης σπάζουν την Πρωτοχρονιά στο τζάκι ένα ρόδι και μοιράζονται τους σπόρους του, για να' ναι όλος ο χρόνος ευτυχισμένος και γεμάτος καρπούς, Ο λαός το περιγράφει με τα παραμαντέματά του: «Καλάγκαθο, μελάγκαθο, μαλαματένιο το μαντρί και κόκκινα τα γίδια» ή «Χίλιοι, μύριοι καλόγεροι, σ' ένα ράσο τυλιγμένοι», ενώ δεν έλειψαν οι ποιητές που τραγούδησαν τη ροδιά :

Στης ροδιάς τους κλώνους πράσινους

Μες στην πιο μεγάλη κάψη

Φλόγα ουράνια ο ήλιος ρίχνοντας

Φλόγες τ' άνθη της θ' ανάψει.

*Και το δέντρο τ' ολοκόκκινο
Γλώσσες πύρινες γεμάτο
Κι άκαο, θα μας δείχνει ανάχρονα
Του Μουσή την άκαη βάτο.*

...

Γεώργιος Δροσίνης (Σακελλαρίου, 2009)

1.στ.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για μαθητές/τριες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο μύθος της ροδιάς

Στόχος (του βιβλίου Flora Graeca) σε επίπεδο στάσεων

Η προβολή της υδατογραφίας με στόχο την αισθητική καλλιέργεια και την ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς της χλωρίδας

Στόχος (Θεατρικής Αγωγής) σε επίπεδο γνώσεων

Οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν τον κύκλο ζωής της ροδιάς

Δραστηριότητες

1. Προβολή υδατογραφίας της Ροδιάς (Αφόρμηση)

Punica granatum

Punica granatum. In Graecia, insulisque Archipelagi, tam sylvestris quam culta, frequens
Granatapfel. In Gröcchenland und den ägäischen Inseln, sowohl wild als auch als Kulturpflanze häufig
Pomegranate. In Greece and the Aegean islands, often, both wild and as cultivated plant
Ροιδιά. Στην Ελλάδα και στα νησιά του Αιγαίου, συχνά σαν άγριο και σαν καλλιεργούμενο φυτό

5m	4-6	☀	▲▲
----	-----	---	----

229

Ροδιά, σχέδιο του Bauer στη Flora Graeca

Παρατήρηση της ροδιάς από τα παιδιά.

Δεδομένου ότι τα παιδιά στη σύγχρονη εποχή δεν έρχονται σε επαφή με τον κύκλο ζωής των φυτών λόγω της διαμονής του στο κλεινόν άστυ, η παρούσα δραστηριότητα αποσκοπεί στο να καταδείξει τον κύκλο ζωής του ροδιού. Τα παιδιά βλέπουν σε ταυτόχρονη προβολή το αρχικά το δέντρο χωρίς τα λουλούδια, στη συνέχεια το κλαδί από το δέντρο με τα λουλούδια (Flora Graeca) και τον τελικό καρπό. Ο/Η εκπαιδευτικός πριν εξηγήσει τον κύκλο ζωής, ζητά από τα παιδιά να βάλουν τις εικόνες στη σωστή σειρά.

2. Αφήγηση μύθου

(αυτοσχέδιος μύθος από την γράφουσα για τις ανάγκες της δραματοποίησης)

Στόχος
Να έρθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με την πράξη της θεατρικής επικοινωνίας μέσω της σύμπραξης των τεχνών (μουσική).

Ο/Η εκπαιδευτικός αφηγείται: *«Αυτό το καλοκαίρι η Δήμητρα ήταν πολύ απασχολημένη. Το θέρος πλησίαζε, η συγκομιδή έπρεπε να είναι πλούσια. Η Δήμητρα, που ήταν η θεά της γης, έκανε τα στάχυα να μεγαλώνουν, καθώς και όλα τα δημητριακά. Εκείνη έμαθε στους ανθρώπους να σπέρνουν, να καλλιεργούν, να θερίζουν. Εκείνη τους έμαθε επίσης να ζυμώνουν το ψωμί. Αυτό το καλοκαίρι λοιπόν, για να σιγουρευτεί πως η συγκομιδή θα καλύψει τις ανάγκες των κατοίκων, η Δήμητρα έπρεπε να διασχίσει την Ελλάδα από άκρη σ' άκρη. Γι' αυτό ζήτησε στην κόρη της την Περσεφόνη, να μείνει στο σπίτι και να την περιμένει. «Όσο θα λείπω», της είπε, «μπορείς να παίζεις με τις φίλες σου τις Ναϊάδες, τις νύμφες των πηγών και των ποταμών. Πρόσεξε όμως μην απομακρυνθείς από το σπίτι».*

Μουσική Antonio Vivaldi, Four Seasons.

Φθινόπωρο Η μουσική παίζει στην αρχή δυνατά και μετά όταν αρχίζει η αφήγηση παίζει μουσικό χαλί). Αξίζει να σημειωθεί πως δεν γίνεται διδασκαλία των εποχών, η συγκεκριμένη μουσική υποστηρίζει τις θεατρικές πράξεις και χρησιμοποιείται το όνομα του έργου του Vivaldi.

«...Η Περσεφόνη όμως, βλέποντας από το παράθυρο της τα λουλούδια στους αγρούς, αποφάσισε να πάει να κόψει μερικά για τις φίλες της. Στους γύρω λόφους μάζεψε ανεμώνες, όμως δεν ήταν αρκετά όμορφες για τις νύμφες. Προχώρησε λοιπόν λίγο παραπέρα. Χωρίς να το καταλάβει, σιγά σιγά απομακρύνθηκε αρκετά από το σπίτι της.

Βρήκε όμως 'σαν υπέροχο λουλούδι, άσπρο, κιτρινοστολισμένο: έναν νάρκισσο. Όπως έσκυψε για να τον κόψει, η γη άρχισε να τρέμει και άνοιξε στα δύο...».

(Η μουσική παίζει λίγο χωρίς αφήγηση και σταματά).

Καλοκαίρι. (Παίζει για λίγο χωρίς αφήγηση). *«Μαρμαρωμένη από το φόβο η Περσεφόνη είδε να ξεπροβάλλει από την τεράστια τρύπα ένα τρομακτικό πλάσμα. Ήταν ο Άδης, ο βασιλιάς του κάτω κόσμου. Σαν αστραπή ο Άδης άρπαξε την Περσεφόνη και με το άρμα του την παρέσυρε στα έγκατα της γης. «Όλα τα πλούτη μου θα γίνουν δικά σου αν με παντρευτείς», της είπε. Όμως η Περσεφόνη δεν ήθελε ούτε να το ακούσει. Σκεφτόταν τη Δήμητρα, την αγαπημένη της μητέρα που θα τρελαινόταν από την ανησυχία της όταν θα μάθαινε πως η κόρη της εξαφανίστηκε. Η κοπέλα δεν κοιμόταν πια, ούτε έτρωγε. Ικέτευε τον Άδη να την στείλει πίσω στον Πάνω Κόσμο. Άδικος κόπος όμως, ο Άδης ήταν αμετάπειστος»*

Χειμώνας (μουσικό χαλί). *Στο μεταξύ στον Πάνω Κόσμο η Δήμητρα ήταν αναστατωμένη. Που πήγε η Περσεφόνη; Η θεά όργωσε την εξοχή κι όποιοι συναντούσε τον ρωτούσε: χωρικούς, βοσκούς θεότητες της θάλασσας και της γης...Ελάχιστες πληροφορίες κατάφερε να μαζέψει. Ένας ψαράς είδε από την βάρκα του μια νέα κοπέλα να κόβει ανεμώνες. Κάποιοι βοσκός βρήκε τις ανεμώνες πεταμένες στο λόφο. Οι Ναϊάδες, έπαιζαν μαζί της πριν εξαφανιστεί. Όμως όλα αυτά δεν βοήθησαν και πολύ την Δήμητρα που άρχισε να νιώθει απόγνωση.*

Εννιά μερόνυχτα τριγύριζε ψάχνοντας να βρει την κόρη της. Τη δέκατη μέρα μόλις ο θεός Ήλιος βγήκε για να φωτίσει τη γη είδε τη Δήμητρα θλιμμένη, την πλησίασε και της είπε: «Δήμητρα εγώ που όλα τα βλέπω ξέρω να σου πω που βρίσκεται η κόρη σου. Την άρπαξε ο Άδης και την κρατάει στο παλάτι του στον Κάτω Κόσμο». Σαν άκουσε τα λόγια του ήλιου η θεά της γης είπε με οργή: «Τότε κι εγώ θα εκδικηθώ τους ανθρώπους για το χαμό της κόρης μου. Τέρμα ο θερισμό, τέρμα τα χρυσαφένια στάχνα. Η γη θα γίνει στείρα, θα στερέψουν οι πηγές της ζωής και οι θνητοί θα υποφέρουν από αστία και από επιδημίες».

Φθινόπωρο (μουσικό χαλί). *«Πράγματι, από κείνη την ημέρα το χόμα στέγνωσε κι έσκασε. Οι ελιές κιτρίνισαν , τα κλήματα μαράθηκαν τα τελευταία τζίτζικια σώπασαν. Υπέφερε ο κόσμος πάνω στη γη, αλλά και στα έγκατα της γης η Περσεφόνη υπέφερε κι*

αυτή. Αρνιόταν να φάει, η θλίψη της έκοψε την όρεξη. Αρνιόταν να παραδοθεί στον Άδη. Όχι πως εκείνος της φερόταν άσχημα. Αντίθετα, ο Άδης την φρόντιζε και την πρόσεχε. Τόσο, που θα μπορούσε η Περσεφόνη στο τέλος να συγκινηθεί, Όμως, σα σκεφτόταν τη μητέρα της, τις νύμφες, τον ήλιο, πάνω από τη θάλασσα, σφιγγόταν η καρδιά της. πώς να ξεχάσει το μεθυστικό γιασεμί, τα ζουμερά πορτοκάλια; Πώς ν' απαρνηθεί τον πράσινο κήπο της Δήμητρας;

Αχ, Περσεφόνη δέξου να γίνεις γυναίκα μου». Την ικέτευε κάθε μέρα ο Άδης ανήμπορος να διώξει τη λύπη της. «Τι να κάνω για σένα; Υπάρχει κάτι, οτιδήποτε που να μπορεί να σε κάνει ν' αλλάξεις γνώμη; Κι η Περσεφόνη δακρυσμένη του απάντησε: Ένα φρούτο. Θέλω να γευτώ ένα φρούτο από τον Πάνω Κόσμο».

Χειμώνας (Μουσικό χαλί) «Αμέσως ο Άδης έστειλε αγγελιοφόρο να ψάξει σ' ολόκληρη την Ελλάδα για να βρεις το πιο νόστιμο φρούτο. Αυτό δεν ήταν καθόλου εύκολο, αφού η γη είχε ξεραθεί και τα δέντρα δεν είχαν βγάλει καρπούς. Το μοναδικό φρούτο που βρήκε ήταν ένα ρόδι, που το έφερε γρήγορα στον Κάτω Κόσμο. Μόλις η Περσεφόνη κατάπιε έξι σπόρους από το ρόδι, εμφανίστηκε ο Ερμής, ο αγγελιοφόρος του Δία. Οι θεοί είχαν αρχίσει να ανησυχούν βλέποντας τη γη να πεθαίνει. Γι' αυτό ο Δίας έστειλε τον Ερμή να πείσει τον Άδη να δώσει πίσω την Περσεφόνη. Κι εκείνος, νιώθοντας πως η κοπέλα δεν θα γινόταν ποτέ ευτυχισμένη μαζί του, αποφάσισε να της ξαναδώσει την ελευθερία της. Ωστόσο όχι εντελώς. Μάγεψε τα σπόρια που είχε καταπιεί η Περσεφόνη ώστε να την ξαναφέρνουν τακτικά κοντά του. Στο εξής για κάθε σπόρο που κατάπιε, η Περσεφόνη θα περνούσε ένα μήνα στον Κάτω Κόσμο. Τον υπόλοιπο χρόνο θα ζούσε στο φως, κοντά στη μητέρα της Δήμητρα»..

Άνοιξη (μουσικό χαλί). «Από τότε μέχρι σήμερα, έξι μήνες τον χρόνο, το φθινόπωρο και τον χειμώνα, την εποχή δηλαδή που η Περσεφόνη ζει στον Κάτω Κόσμο, το στάρι είναι κάτω από τη γη και τα περισσότερα δέντρα δεν έχουν φύλλα, άνθη και καρπούς. Τους άλλους έξι μήνες του χρόνου, την άνοιξη και το καλοκαίρι, οι νεαροί βλαστοί βγαίνουν από το χώμα και μεγαλώνουν κάτω από το στοργικό βλέμμα της Δήμητρας: σαν την Περσεφόνη, που ξαναβρίσκει κι αυτή τη γλυκιά αγκαλιά της μητέρας της».

Στο τέλος της αφήγησης γίνεται δραματοποίηση των σκηνών ανά μουσικό θέμα και διανέμονται ρόλοι στους μαθητές/τριες. Ο κάθε μαθητής/τρια μπορεί να αφηγηθεί και να αθτοσχεδιάσει με τον δικό του τρόπο τον ρόλο του (π.χ. Δήμητρα, Περσεφόνη, Ναϊάδες, Άδης, ψαράς, βοσκός, θεός Ήλιος, αγγελιοφόρος, Ερμής).

Οι Τέχνες είναι δυνατό να αναδεικνύονται στην εκπαίδευση ως πολυδιάστατοι δίαυλοι που υποστηρίζουν την καλλιτεχνική έκφραση, προτάσσουν τη μοναδικότητα του παιδιού μαθητή, κινητοποιούν την επιθυμία του για έρευνα και δημιουργία, αναπτύσσουν τις ικανότητες, δεξιότητες και γνώσεις του, αλλά και διαμορφώνουν τις εν γένει αξίες, στάσεις και συμπεριφορές του –στοιχεία, εντέλει, ουσιωδώς θεμελιώδη για τον Πολίτη του 21ου αιώνα (Παπαδημητρόπουλος, 2015).

3. Δημιουργική Γραφή

Στόχοι
<ul style="list-style-type: none">
• Οι μαθητές/τριες να ευαισθητοποιηθούν από το δράμα της Περσεφόνης και να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους.
• Να γίνουν ενσυναισθητικοί , να «δουν» την ιστορία μέσα από τα μάτια της μάνας και της κόρης που βιώνει το δράμα

Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί κάθε μαθητή να γράψει σε δύο χαρτάκια (το οποίο έχει κόψει σε σχήμα σπυριού από ρόδι) λόγια παρηγοριάς (το ένα για την Περσεφόνη όταν θα πρέπει να επιστρέψει στον Άδη, και το άλλο για την Δήμητρα όταν θα πρέπει να την αποχωριστεί).

Στόχος
να έρθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή, με τα ήθη και τα έθιμα της Ελλάδας.

Το σπάσιμο του ροδιού την Πρωτοχρονιά .. και γιατί το σπάμε

Ο / Η εκπαιδευτικός αφηγείται: «Ένα πανάρχαιο έθιμο του λαού μας για την γιορτινή μέρα της έλευσης του νέου χρόνου είναι «το σπάσιμο του ροδιού». Το έθιμο αυτό αρχικά εντοπίστηκε στην Πελοπόννησο, αν και μετά διαδόθηκε σε κάθε γωνιά της Ελλάδας και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

Το πρωί της Πρωτοχρονιάς, η οικογένεια πηγαίνει στην εκκλησία, ντυμένοι όλοι με τα καλά τους ρούχα για να παρακολουθήσουν τη Λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου και να υποδεχτούν το νέο χρόνο, καλό κι ευλογημένο. Στην επιστροφή, ο νοικοκύρης του σπιτιού έχει στην τσέπη του ένα λειτουργημένο ρόδι, που στην Μικρά Ασία το φυλούσαν στα εικονίσματα από τις 14 Σεπτέμβρη, δηλαδή τη μέρα του Σταυρού. Είναι αυτός που κάνει το ποδαρικό και σπάει το ρόδι. Πρέπει να χτυπήσει το κουδούνι στη κλειστή εξώπορτα και να του ανοίξουν. Δεν κάνει να ανοίξει ο ίδιος με το κλειδί του. Έτσι είναι ο πρώτος που μπαίνει στο σπίτι για να κάνει το ποδαρικό με το ρόδι στο χέρι. Μπαίνοντας μέσα, με το δεξί πόδι, σπάει το ρόδι πίσω από την εξώπορτα για να πεταχτούν οι ρώγες του παντού και ταυτόχρονα λέει:

«με υγεία, ευτυχία και χαρά το νέο έτος κι όσες ρώγες έχει το ρόδι, τόσες λίρες να έχει η τσέπη μας όλη τη χρονιά.»

Άλλη ευχή που συνηθίζεται να λέγεται κατά το σπάσιμο του ροδιού είναι: «Όσο βαρύ είναι το ρόδι, τόσο βαρύ να είναι το πορτοφόλι μας, όσο γεμάτο καρπούς είναι το ρόδι, να είναι γεμάτο το σπίτι μας με καλά και όσο κόκκινο είναι το ρόδι, τόσο κόκκινη να είναι και η καρδιά μας!»

Τώρα γράψτε μια φανταστική ιστορία χρησιμοποιώντας ως ήρωα ένα ρόδι που είναι έτοιμο να «θυσιαστεί» με την αλλαγή του χρόνου! Τι σκέφτεται και τι νιώθει; Στους μαθητές/τριες δίνεται ο παρακάτω οδηγός προκειμένου να έχουν έναν άξονα στην ιστορία τους.

Τα υλικά της φανταστικής ιστορίας μου!

Ποιος (Το ρόδι)

Που (τόπος)

Πότε (μετά την αλλαγή του Χρόνου)

Τι σκέφτεται

Τι νιώθει

Ανταγωνιστής (στέκεται εμπόδιο)

Σύμμαχοι (π.χ. το χριστουγεννιάτικο δέντρο)

Η δημιουργία ιστοριών είναι το μέσο που διαθέτουμε για την κατανόηση του κόσμου. Το επιβεβαιώνουν οι νευροεπιστήμονες (Λέρερ, 2008), οι κοινωνικοί επιστήμονες (Bruner, 2008) και η εμπειρία μας. Διαρκώς ανταλλάσσουμε ιστορίες και αφηγήσεις για να συγκροτήσουμε την ταυτότητά μας. Τις λέμε στον εαυτό μας κάθε στιγμή για να δικαιολογήσουμε τις πράξεις μας και να βγάλουμε νόημα από την αποσπασματική αντίληψη του βίου μας. «Ο φίλος μου είπε αυτό και έπραξε έτσι επειδή αισθάνεται έτσι κι έτσι, και φόρεσε αυτό το ρούχο για να δείξει ...». Διαρκώς ερμηνεύουμε, διαρκώς επινοούμε ιστορίες γιατί αλλιώς ο κόσμος είναι ανεξήγητος. Πού πηγαίνει όμως αυτή η φυσική τάση όταν ζητάμε από τους μαθητές να γράψουν ένα κείμενο (π.χ. έκθεση, ή «σκέφτομαι και γράφω»); Γιατί προκύπτει ο φόβος του λευκού χαρτιού; Και γιατί τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας μάλλον σωπαίνουν όταν τους ζητήσουμε να πούνε μια ιστορία; Γιατί η εργασία που τους ζητείται είναι εκτός συμφραζομένων, αποκομμένη από την εμπειρία τους και από την συναισθηματική τους κατάσταση. Γράφω/ λέω ιστορία όταν έχω ανάγκη να το κάνω. Όταν έχω έντονα συναισθήματα που θέλω να βάλω σε τάξη ή όταν καλούμαι να «ενώσω τις τελείες για να βγει ένα σχήμα» (Σβωρόνου, 2014).

Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία, αξιοποιώντας τα ευρήματα των προγενέστερων επιστημόνων αλλά και τις σύγχρονες τάσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία επιδιώκει να συνδέσει ένα βιβλίο φυτολογίας, σημαίνουσας σημασίας για την Ελλάδα, καθώς καταγράφει την πλούσια γλωρίδα που διαθέτει και με αφορμή τις υδατογραφίες που εμπεριέχει, να φέρει αφενός σε επαφή τους μαθητές και τις μαθήτριες με τα φυτά αλλά και τους μύθους που τα ακολουθούν (λαϊκή παράδοση) αναδεικνύοντας έτσι την πλούσια πολιτιστική μας κληρονομιά. Με την προβολή δε των υδατογραφιών, δημιουργήθηκαν μια σειρά από δραστηριότητες σε επίπεδο Θεατρικής Αγωγής και Δημιουργικής Γραφής που αποσκοπούν, με τη χρήση των σύγχρονων εκπαιδευτικών τεχνικών, να προβληματίσουν, να διεγείρουν την φαντασία των παιδιών, να αποτελέσουν αφορμή συζήτησης και σταδιακά να οδηγήσουν στην υπηρετήση των εκπαιδευτικών στόχων, έτσι όπως αυτοί έχουν τεθεί από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του Υπουργείου Παιδείας. Επιπλέον, οι δραστηριότητες που δημιουργήθηκαν θα μπορέσουν να αξιοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και ενδεχομένως να αποτελέσουν αφορμή για περαιτέρω έρευνα και δημιουργία πιο εξελιγμένων μορφών εκπαιδευτικής δράσης.

Επίλογος

Η παρούσα εργασία με αφορμή τους μύθους αλλά και την βοτανολογία (Flora Graeca) επιχείρησε να δημιουργήσει δραστηριότητες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριων και να καταστήσουν το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής θελκτικό και ενδιαφέρον και ταυτόχρονα να αναδειχθεί και ο τομέας της Δημιουργικής Γραφής ο οποίος τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα ανθεί και δικαίως καθώς συμβάλλει σημαντικά στην ψυχική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών. Το πλήθος των δραστηριοτήτων τόσο στη Θεατρική Αγωγή όσο και στη Δημιουργική Γραφή μπορεί να αξιοποιηθεί και από μελλοντικούς συναδέλφους ενώ καθίσταται αναγκαίο να γίνει περαιτέρω προσπάθεια σε επιστημονικό επίπεδο βελτίωσης και εμπλουτισμού των δράσεων σε επίπεδο θεατρικής πράξης και Δημιουργικής Γραφής.

Βιβλιογραφία

- Βακάλη, Α. (2013). Η δημιουργική γραφή πάει σχολείο. *Πρακτικά του 1^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου «Δημιουργική Γραφή»*, (Επιμ. Κωτόπουλος, Βακάλη, Νάνου, & Σουλιώτη).
- Βαλάση, Ζ. (2002). *Ο κήπος των μεταμορφώσεων*. Αθήνα : Κέδρος.
- Βασάλα, Π., Φλογαίτη, Ε. (2002). *Ο καταγιγισμός ιδεών ως διδακτική τεχνική για την προσέγγιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων*. Πρακτικά 1ου Περιβαλλοντικού Συνεδρίου Μακεδονίας, (!-4 Μαρτίου 2002), Θεσσαλονίκη 2002, σ.444-450.
- Βούργα, Σ. (2020). *Αξιοποίηση θεατρικών τεχνικών στη διδασκαλία των μύθων του Ηρακλή στην προσχολική εκπαίδευση*. Μεταπτυχιακή εργασία. Αλεξανδρούπολη: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- Γαλάνη, Μ. (Χ.Χ.). *Δημιουργική Μέθοδος ρυθμικού και θεατρικού παιχνιδιού Ενότητα 8: Τεχνικές θεάτρου στην εκπαίδευση*. Ανοικτά ακαδημαϊκά μαθήματα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Γκαγκαβούζης, Κ. (2012) *Αρωματικά φυτά στην έκδοση Flora Graeca Sibthorpiana (London, 1806-1840) : μια σύγχρονη προσέγγιση με τη μέθοδο Project*. Διπλωματική εργασία. Αθήνα: Τομέας Βοτανικής- Βιολογίας.
- Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα δημιουργικό νεανικό θέατρο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Δεγερμεντζίδης, Σ. (2018). Μυθοπλασία και πολιτισμός: μια φιλοσοφική θεώρηση. *Proceedings of the XXIII World Congress of Philosophy*, Vol. 30. Στο Κωνσταντίνος Βουδούρης (Επιμ.). Σελ. 123-130. <https://doi.org/10.5840/wcp23201830755>
- ΔΕΙΠΠΣ- ΑΠΣ, Θεάτρου (2021). *Αναθεωρημένο πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα της θεατρικής αγωγής στο Δημοτικό (2021)*. Ανακτήθηκε στις 29/01/2022 από <https://bit.ly/3o9bP9c>
- Ζήκας, Γ. (1990). Ανακτήθηκε στις 13/3/2022 από <https://lyricstranslate.com>
- Καλογιάννη-Κατσιούλη, Ε. (2016). *Η διδασκαλία της ποίησης στο Δημοτικό Σχολείο μέσα από την εφαρμογή και την αξιολόγηση δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής*. Πτυχιακή εργασία. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

- Κάραλης, Θ. (2007). *Συμμετοχικές Εκπαιδευτικές Τεχνικές. Διδακτικές σημειώσεις. Πάτρα: Τμήμα επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής στην προσχολική ηλικία.*
- Καραλάγας, Κ. (2018). *Προσέγγιση του μύθου μέσα από την τέχνη. Μορφές και θέματα της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας στο αρχαιολογικό μουσείο του Πύργου. Πτυχιακή εργασία. Πύργος: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας.*
- Καραμήτρου, Κ. (2013). *Διαχρονικότητα και επικαιρότητα του μύθου. Αρχαιοελληνικοί μύθοι και σύγχρονη πραγματικότητα - θέατρο, λογοτεχνία, θεατρικό παιχνίδι. Αθήνα : Πολιτεία.*
- Καραφουλίδης, Γ. (2004). *Μανδραγόρας, ο ανθρωπόμορφος. Αθήνα: Εκδότης Δρόμων*
- Κωτόπουλος, Η., Τ., Ζωγράφου-Τσαντάκη, Μ., Βακάλη, Α. (2013). *Η Δημιουργική Γραφή στο Νηπιαγωγείο. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.*
- Μήττα, Δ. (Χ.Χ.). *Αρχαία ελληνική μυθολογία. Μειζογενή όντα – θεοί και δαίμονες. (Ζέφυρος φτερωτός).* Ανακτήθηκε στις 29/01/2022 από <https://bit.ly/3G5O73C>
- Μπακοπούλου, Μ. (2017). *Δραματική τέχνη και παραστατικές τέχνες στην εκπαίδευση και δια βίου- μάθηση-MA in drama and performing arts in education and lifelong learning. Διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία. Ναύπλιο: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.*
- Νικολαΐδου, Σ. (2015), *Η Δημιουργική Γραφή στο Σχολείο. e-book. Αθήνα: Μεταίχμιο.,*
- Παπαδημητρόπουλος, Π. (2015). *Τέχνη & Εκπαίδευση: Διδακτικές και Παιδαγωγικές προσεγγίσεις στο Σχολείο του 21ου αιώνα.* Ανακτήθηκε στις 9/5/2022 από <https://bit.ly/3kUaqkB>
- Πύλη για την ελληνική γλώσσα, (Χ.Χ.). *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής.* Ανακτήθηκε στις 13/3/2022 από <https://bit.ly/3q0Zchn>
- Schepplmann, R. (2017). *FLORA GRAECASIBTHORPIANA. Προσιτή έκδοση. Αθήνα: Κένταυρος.*
- Ριζοπούλου, Σ. (2007). *Flora Graeca.* Ανακτήθηκε στις 29/12/2021 από https://www.academia.edu/4816003/Flora_Graeca
- Ρίζου, Α. και Ριζοπούλου, Σ. (2004). *Συμβολικά φυτά των ολυμπιακών αγώνων. Αθήνα : Εστία. Ι.Δ. Κολλάρου & Σία Α.Ε.*
- Σακελαρίου, Χ. (2009). *Μύθοι και περίεργα από τον κόσμο των φυτών. Αθήνα: Εστία.*

- Σβορώνου, Ε. (Χ.Χ.). «*Το παραμύθι και η δημιουργική γραφή στο σχολείο: πώς θα γράψουν τα παιδιά τις ιστορίες τους.*» Ανακτήθηκε στις 27/5/2022 από <https://bit.ly/3sYhwJa>
- Σκαπετούλια, Λ. (2021). Ο μύθος ως πυρήνας δημιουργικής και εκφραστικής γραφής. Πτυχιακή εργασία. Αργίνο: Ε.Α.Π.
- Στεφανίδη, Φ. (2012). *Ημερολόγιο 2012. Μυθολογώντας ερωτικά*. Αθήνα: Στεφανίδη.
- Σουλιώτης, Μ. (2012). *Δημιουργική γραφή. Οδηγίες πλεύσεως*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων
- Σοφού, Α. (2017). Ο Νάρκισσος και η Ηχώ. 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης. «*Εκπαίδευση Χαρισματικών Ατόμων στην Ελλάδα*». Στο Ι. Παπαδάτος, Α. Μπαστέα και Ι. Νικολόπουλος (Επιμ.) Τόμος 1, 15-18 Ιουνίου 2017 (σ.σ. 1278-1288). Doi: <http://dx.doi.org/10.12681/edusc.1742>
- Τερζιτάνου, Χ. (Χ.Χ.). *Δημιουργική γραφή*. Ανακτήθηκε στις 26/5/2022 από <https://bit.ly/3PKNYIT>
- Τομασίδου, Ν., Τομασίδου, Π., & Καμπάνη, Φ. (Χ.Χ.). *Σχέδιο μαθήματος. Θεματική Ενότητα: Ξένοι Κατακτητές Γνωστικό Αντικείμενο: Ιστορία/Εικαστική Αγωγή Διδακτική Ενότητα: Πολυπολιτισμικές πόλεις / πολυπολιτισμικά κτίρια*. Ανακτήθηκε στις 4/1/2021 από <https://bit.ly/3mUjHum>
- Tomson, C., J., S. (2001). *Ο μανδραγόρας και οι μυστηριακές του δυνάμεις*. Αθήνα : Εκδότης Δίδυμοι.
- Τσέλικας, Σ. (2010). *Μύθος και λόγος στον Πλάτωνα*. Πύλη για την ελληνική γλώσσα. Ανακτήθηκε στις 29/01/2022 από <https://bit.ly/3KWtP8c>
- Υ.ΠΑΙ.Θ. / ΦΕΚ 6205/Β/23-12-2021. *Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο*. Ανακτήθηκε στις 19/05/2022 από <https://bit.ly/3yKSO2T>
- Χατζή, Α., Μ. (2015). *Η δημιουργική γραφή ως αντικείμενο*. Πτυχιακή εργασία. Ρόδος : Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Χρονοπούλου, Γ. (2015). *Δημιουργική γραφή*. Ανακτήθηκε στις 26/5/2022 από <https://bit.ly/3PKNYIT>
- Harris, S. (2009). *Flora Graeca. Υπέροχη ελληνική χλωρίδα*. Αθήνα: Δίαυλος.